

FOKUSGRUPPEUNDERSØGELSE AF STUDIEMILJØ

RAPPORT TIL TASKFORCEN FOR STUDIEARBEJDSPLADSER

BJARKE ZINCK WINTHER OG DANIEL ROSENGREN OLSEN

DECEMBER 2017

Forord

Dette er en rapport, der tilstræber at give et overordnet billede af ”de studerendes” forhold til studiearbejdspladser på AAU. Rapporten er baseret på en række fokusgruppeinterviews med et bredt udsnit af studerende. Fokusgruppeundersøgelsen er bestilt af den taskforce for studiearbejdspladser, som blev nedsat af Studiemiljørådet på AAU i september 2016. Interviews og denne afrapportering er blevet varetaget af videnskabelige assistenter Bjarke Zinck Winther og Daniel Rosengren Olsen, hvem taskancen er stor tak skyldig. Undervejs har Lars Døvling Andersen og medlem af taskancen institutleder Marianne Rostgaard drøftet indholdet af rapporten med Bjarke og Daniel, og den samlede rapport har herudover været drøftet på et møde i taskancen.

Hovedresultaterne fra denne rapport kan findes i et idékatalog, som sammenfatter arbejdet i taskancen. Vi håber idékataloget kan danne grundlag for diskussioner om studiemiljøet på AAU, der er lige så engagerede som de diskussioner vi undervejs har haft i taskancen. Det opdrag vi fik var at komme med bud på hvordan eksisterende arealer kan udnyttes bedre. Der var en idé om, at der på AAU var såkaldt ’døde’ rum, d. v. s. rum der ikke udnyttes. Dem har vi ikke fundet mange af. Det er ikke det samme som at sige, at eksisterende arealer ikke kan udnyttes endnu bedre, end de bliver i dag.

Vi har ønsket at tilgængeliggøre denne rapport som selvstændig undersøgelse og ikke blot formidle hovedresultaterne gennem idékataloget. Den travle læser kan nøjes med hovedresultaterne i idékataloget, mens alle der ønsker at forstå studiemiljø bedre opfordres til også at læse denne rapport.

Lars Døvling Andersen, formand for taskancen

Opsummering

Denne rapport er resultatet af en større undersøgelse af det fysiske studiemiljø ved Aalborg Universitet (AAU). Vores primære fokus har været at undersøge de studerendes forhold til studiearbejdspladser ved AAU, men gennem undersøgelsen har det vist sig, at den fysiske udformning af studiearbejdspladserne er svær at afgrænse fra det sociale miljø på studierne. Derfor forsøger denne rapport ikke kun at redegøre for de fysiske forhold omkring studiearbejdspladser, men vi forsøger i lige så høj grad at afklare, hvordan de fysiske arbejdspladser relaterer sig til det sociale miljø på universitetet omkring studiearbejdspladserne.

Meget kort fortalt, er der på AAU mange funktionelle studiearbejdspladser, som de studerende er glade for. Der er dog også flere problemstillinger, som de studerende har bragt op under vores interviews. Vi kan på baggrund af disse interviews drage to overordnede, primære konklusioner: 1) de studerende foretrækker faste rammer for deres studiearbejde og 2) de studerende føler ofte, at universitetets faciliteter ikke er tilstrækkelige til mængden af studerende.

Den første pointe relaterer sig ikke kun til den nuværende praksis omkring grupperum, der udgør et godt eksempel på faste rammer om de studerendes arbejde, når og hvis de studerende har eksklusiv brugsret til eget grupperum. De studerende der arbejder i storrumsgrupperum, eller andre steder på campus, lægger i lige så høj grad vægt på, at der skal være 'et sted til dem', hvor de er sikre på at de kan komme og arbejde. De studerende bliver først og fremmest frustrerede, hvis dette behov ikke bliver opfyldt: at de altså ikke er sikre på at de kan møde op på universitetet, og have en arbejdsplads der er tilgængelig, når de har behov for den, og som ideelt set er samme arbejdsplads som de forlod dagen før.

Følgende har vi observeret, at de studerende ofte føler at der er en generel mangel på arbejdspladser, hvilket gør, at de hverken kan finde eller skabe en god struktur i hverdagen på deres studier. Dette er et tilbagevendende problem for mange studerende, idet flere studier ikke har nogle faste arbejdspladser tilknyttet overhovedet, og andre studier kun har en begrænset mængde af arbejdspladser/grupperum, som de studerende skal booke sig ind på for at bruge. Nogle studier deler bygning med andre studier, hvilket også har givet visse komplikationer, men den hovedsagelige problemstilling har været, at de studerende ikke har følt at der er arbejdspladser nok. Ikke som sådan, at eksisterende arbejdspladser er dårlige i deres rent fysiske udformning.

Dette er blot en af årsagerne til, at vi har bevæget os ind på de sociale aspekter omkring studiemiljøet, fordi disse ofte synes at være tæt knyttede til de studerendes praksisser omkring brugen af studiearbejdspladserne. De sociale praksisser har vist sig at være særdeles væsentlige, i stort set lige så høj grad som arbejdspladsernes udformning i sig selv. Især når vi kommer ind på de delte arbejdsrum, bliver det tydeligt, at de sociale praksisser omkring rummenes anvendelse kommer endnu mere i fokus.

En af de mest påtalte problemstillinger vi er stødt på i dette henseende, har været et manglende fokus på de forskellige arbejdsgange der eksisterer blandt de studerende. Her er det særligt vigtigt at skelne imellem 'forybelsesarbejde' og 'gruppearbejde'¹. De delte arbejdsrum er ofte gode til gruppearbejde og praktisk arbejde, men fungerer meget dårligt som forbybelsesrum. De studerende pointerer derfor ofte, at

¹ Nogle gange også refereret som 'praktisk arbejde'.

dette kan skabe en konflikt i forhold til deres arbejdsprocesser, at begge dele ikke er tænkt ind i rummenes udformning.

De studerende har ofte efterspurgt en mere specifik opdeling mellem sociale rum og arbejdsrum, samt argumenteret for, at de sociale rum helst skal være 'dedikerede' til formålet, så de studerende altid er bevidste om, at der her er et socialt mødested. Samtidig er det vigtigt for de studerende, at rummene er designet og udformet med en konkret hensigt der er tydelig for dem. Disse ønsker har ikke kun været fremsat for at få et bedre socialt sammenhold, men ligeså meget for at undgå, at arbejde og socialt samvær ikke flyder sammen. De studerende pointerer, at dette har en negativ indflydelse på begge aspekter: sociale aktiviteter i et arbejdsrum bliver meget hurtigt forstyrrende for arbejdet, så de studerende har selv ønsket, at sådanne elementer bliver flyttet til et sted der er dedikeret til sociale formål. Men samtidig pointerer de studerende også, at arbejde i sociale rum lægger en dæmper på muligheden for at have det sjovt og koble af, og derfor også er problematisk.

Et andet aspekt, der er tæt knyttet med social praksis, er de studerendes tilknytning til deres studie, gennem dets sociale og fysiske forankring. Omkring dette aspekt har vi observeret, at studerende på studier der mangler en sådan 'fast identitet', let kommer til at føle at deres studie er 'rodløst' eller at de mangler en plads. Dette bliver en udfordring for universitetet, idet det i høj grad vil medføre, at de studerende ikke tager til universitetet, medmindre der er en grund til det (fx undervisning), og at de hurtigt vil forlade stedet igen herefter. De vil, af samme årsag, heller ikke bruge tid på at undersøge mulighederne for at arbejde på universitetet, idet de ikke antager, at der i det hele taget er nogle arbejdspladser henvendt til dem. Nogle gange kan disse studerende finde arbejdspladser, men de kritiserer ofte, at dette ikke er sikkert, at det kan tage lang tid, at de skal skifte arbejdsplads i løbet af dagen fordi der er nogle andre der har booket rummet, at de ikke kan forlade deres arbejdsplads fordi den så formentlig vil blive overtaget af nogle andre, eller at de føler at de tager nogle arbejdspladser der egentlig var tiltænkt studerende fra andre studier.

Disse problematikker viser, ud fra vores synspunkt, at det primære fokus ikke udelukkende kan placeres på arbejdspladsernes fysiske udformning, men at man også må tænke den sociale kontekst ind i udformningen af en strategi for de overordnede studiearbejdspladser, samt når konkrete idéer vurderes, som led i en forbedring af studiemiljøet generelt. En opgradering af de eksisterende arbejdspladser ville hjælpe i denne henseende, men vil være utilstrækkelig. Mange studerende udtrykker sig positivt omkring den fysiske udformning af studiearbejdspladserne på de forskellige campusser, men de ønsker generelt flere studiearbejdspladser, og helst studiearbejdspladser der fysisk er placeret i samme hus som uddannelsen i øvrigt. Rapporten fokuserer således primært på, hvordan de eksisterende kvadratmetre kan udnyttes endnu bedre.

Indholdsfortegnelse

Opsummering	3
Begrebsoversigt	8
Introduktion	9
Rapportens opbygning	10
Indhold	10
Rapportens tilsigtede mål.....	11
Præsentation af resultater	12
Metode	12
Undersøgelsens design.....	12
Interviews.....	13
Data og analyse	15
Validitet	17
Repræsentativitet	17
Begrænsninger	18
Gennemgang af begreber og observationer	19
Introduktion	19
Studiemiljøets fysiske rammer.....	19
Dedikerede sociale rum.....	19
Funktionsopdeling	20
Arbejdsområder	22
Rummets privathed.....	22
Manipulerbare rammer.....	23
Stabilitet.....	24
Semestrets årstider (forelæsningsperioder og projektperioder).....	25
Møbler og arbejdsstationer.....	26
Grupperum	27
Booking og bookingsystemer.....	29
Andre fysiske rammer	30
Faglig praksis.....	31
PBL	31
Gruppearbejde og gruppedannelsesprocesser	34
Undervisning.....	35
SAS (Samkoordinering Af Studieaktivitet)	37
Tre eksempler	37

SAS begrebets anvendelse	38
AIR studerende (Aktive, Initiativrige, Ressourcestærke-studerende).....	40
If then/Now that	41
Diskurser for studiemiljø	42
Diskurs for studiet som arbejdsplads	42
Diskurs for studiets sociale miljøer hjemlig/hygge	43
Diskurs for studiet som institution	44
ROI – Relation og identifikation	45
Diskussion om relationer og identifikation	46
Som ringe i vandet	47
‘Det nære’ og ‘det fjerne’ studiemiljø.....	48
Fire indikatorer for nært og fjernt	48
Elementernes kvalitet.....	52
Tilegnelse af praksis; SAS og andre forankrende aktiviteter	53
AAUs rolle	54
Studiestart og RUS-periode	54
Fokus på forskellige grupper af studerende	54
Støtte til AIR studerende.....	55
Fastholdelse af gode organisationsstrukturer	56
Studienævn.....	56
Studiemiljø og studietid	57
Overvejelser for udformning af fremtidens studiemiljø ved AAU	58
Diskussion.....	61
Litteraturliste.....	64
Bilag.....	64
Bilag1 Soc-Lounge	64
Bilag 2 Hum-Lab	65
Bilag 3 Urban Garden	66
Bilag 4 “Ryger-Altanen”.....	67
Bilag 5 Læsesal på Kst. 1	69
Bilag 6 Grupperum	71
Bilag 7 Kst. 3 åbne arbejdsområder	73
Bilag 8 Studios AAU-KBH	75
Bilag 9 Hybrid-rum i Esbjerg	76

Bilag 10 CREATE ‘det åbne rum’	77
Bilag 11 Model for den gode studiearbejdsplads.....	78
Bilag 12 To ROI-modeller	79
Bilag 13 Det nære og fjerne miljø	81
Bilag 14 fysiske elementer der forbedrer ROI.....	82
Bilag 15 Interviewguiden.....	87

Begrebsoversigt

AAU-AA: Aalborg Universitet Aalborg

AAU- KBH: Campus i København

AAU-ES: Campus Esbjerg

AIR studerende: Aktive, Initiativrige, Ressourcestærke studerende

Arbejdsområder: Åbne områder der principielt set skal kunne anvendes af alle. Står til fri afbenyttelse i modsætning til grupperum der som minimum er dedikeret til et semester.

PBL: Problembaseret læring

ROI: Relationer og Identifikation

SAS: Samkoordinering af studieaktivitet

SMU16: Studiemiljøundersøgelsen 2016 - Afrapportering til studiemiljøudvalget

SMU13: Studiemiljøundersøgelsen 2013

SMUK: Studiemiljøundersøgelsen for kommunikation, 2017

Grupperum:

Dedikerede grupperum: enkeltmands grupperum (traditionelle grupperum). disse er afsat til én bestemt gruppe igennem et semester.

Delte grupperum: Afsat til to eller flere specifikke grupper igennem et semester.

Storrumsgupperum: Er typisk afsat til et specifikt semester hvor grupperne ofte selv arrangerer fordeling og brug plads i rummet.

Mødelokale: Nogle grupperum kan kun anvendes hvis de bookes på forhånd af de studerende (eller hvis de er ledige). Vi kalder disse for mødelokaler, idet mødelokaler afspejler deres funktion bedre end termet grupperum, også selvom de ofte omtales som grupperum af både studerende og undervisere. Vi bruger imidlertid kun termet grupperum om rum der er fast dedikeret til en eller flere gruppers arbejde.

Definitionerne fremgår også på side 26 i afsnittet om grupperum

Introduktion

Denne rapport indeholder de væsentligste observationer og konklusioner, som vi har kunnet fremsætte på baggrund af vores fokusgruppeundersøgelse. Modsat tidligere undersøgelser, der hovedsageligt har anvendt kvantitative metoder (SMU13, SMU16), har denne rapport anlagt en kvalitativ tilgang til undersøgelsen af studiemiljøet ved AAU. Rapporten baserer sig derfor på 15 fokusgruppeinterviews med studerende fra alle AAUs hovedområder, og studerende både i Aalborg, Esbjerg, og København.

Rapporten tager udgangspunkt i de nuværende problemstillinger omkring det fysiske studiemiljø og studiearbejde, der forefindes ved Aalborg Universitet, og forsøger at belyse 'best practices' samt at finde frem til, hvad de studerende anser som værende de bedste løsninger for udformningen af studie- og arbejdsmiljøet ved universitetet. Rapporten har derfor tilsigtet først og fremmest at fremlægge de studerendes synspunkter og opfattelser, og forsøgt at redegøre for, hvad der er vigtigt for at understøtte deres ønsker for det 'bedst mulige' arbejds- og studiemiljø.

Arbejdet med undersøgelsen løb fra april til og med oktober, 2017 i hvilken periode vi har afholdt fokusgruppeinterviewene, analyseret dataene herfra, og udarbejdet rapporten. De første 13 interviews blev afholdt i hhv. maj og juni måned, og blev fulgt op med 2 interviews i begyndelsen af efterårssemestret (september/oktober). Undersøgelsen blev foranstaltet af Taskforcen for studiearbejdspladser ved AAU, for at skabe en bedre forståelse af de studerendes syn på- og ønsker til, arbejds- og studiemiljøet ved AAU. Undersøgelsen skal derfor ses som et led i udarbejdelsen af nye idéer og tanker for arbejds- og studiemiljøet, der, udover rapporten, opsamles i et idékatalog, som udkommer ultimo november 2017. Begge dele vil efterfølgende ligge til rådighed for planlægning og udformning af fremtidens arbejds- og studiemiljø fremover.

Rapportens design afspejler den metodiske tilgang, idet fremlæggelsen af vores resultater bevæger sig fra den konkrete empiriske observationer over i de mere teoretiske fremstillinger som vi har udarbejdet på baggrund af vores interviews. Eftersom vi har anvendt en induktiv tilgang til dataanalysen, uden forudgående at have udarbejdet eller opstillet et teoretisk analyseapparat, afspejler vores konklusioner også denne proces i form af udarbejdelsen af flere nye koncepter. Disse koncepter kan ofte sammenlignes med, eller forklares gennem eksisterende teoretiske begreber, men iht. den metodiske tilgang (grounded research) er det en væsentlig del af forskningsprocessen at udvikle af nye begreber, koncepter og teori, der afspejler det konkrete problem der undersøges.

Indledningsvis vil vi derfor kort præsentere nogle centrale begreber vi har udviklet på baggrund af vores analyse, men som også vil blive gennemgået mere grundigt senere i rapporten. Vi håber at disse begreber kan være med til at skabe en let tilgængelig forståelsesramme for problemstillingerne, samt at kunne fungere som værktøjer til at behandle de aktuelle udfordringer. Nogle af rapportens mest centrale begreber er: Relationer og Identifikation (ROI); Samkoordinering Af Studieaktivitet (SAS), Aktive, Initiativrige, Ressourcestærke studerende (AIR studerende); samt "funktionsopdeling".

Med disse begreber forsøger vi at indkapsle de mest centrale argumenter i rapportens konklusioner, samt en teoretisk fremstilling af de studerendes ønsker til det 'bedst mulige studiemiljø'. ROI-begrebet argumenterer for, at de studerendes forankring og tilknytning til deres eget studie er vigtigt, og at det er centralt for de studerende, at deres individuelle studie fungerer. Gennem dette begreb argumenterer vi

for, at fokus hovedsageligt skal lægges på det enkelte studie, og at opbygning af relationer og identifikation skal begynde med udgangspunkt heri.

SAS tilsigter ligeledes at styrke de studerendes tilknytning til deres studie ved at øge deres mulighed for indflydelse gennem anvendelse af samkoordinering af studieaktivitet, undervisning, mm. Begrebet dækker bredt over praksisser der understøtter at de studerende selv bliver medbestemmende i deres studies udformning, men afviser ikke, at universitetet skal være med i disse beslutningsprocesser. I mange tilfælde vil en gensidig deltagelse formentlig være at foretrække, for at vise, at der eksisterer en gensidig interesse i udviklingen af de fysiske, faglige og sociale miljø på AAU.

AIR begrebet forsøger at belyse de studerende der allerede aktivt forsøger at gøre en forskel på deres individuelle studier (og nogle gange på tværs af studierne også). Disse studerende lægger et stort stykke arbejde i at forsøge at stable arrangementer, organisationer, foreninger, osv. på benene, og vi mener, at det er en ressource der i langt højere grad bør anerkendes og støttes. Gennem tiltag på dette område håber vi også, at der vil være en positiv indflydelse på den omkringliggende miljø, der vil motivere andre studerende til i højere grad at deltage i studieaktiviteter på forskellig vis.

Det sidste begreb, funktionsdeling, henviser til de studerendes typiske forståelse af hvordan universitetets lokaler bør indrettes. Her er det centrale argument, at *hensigten* med rummenes indretning og brug er essentiel for, at de studerende får mest muligt ud af rummene (både socialt og fagligt). En hyppig problemstilling har været 'hybrider' mellem arbejdsrum og sociale rum, som ender med ikke at være 'optimalt' for nogle af delene. Tværtimod fungerer sådanne hybrider ofte kun 'halvt' eller værre til begge formål. De rum der derimod fungerer rigtig godt, er dem som der har en tydelig hensigt og et tydeligt formål. De forskellige arbejdsområder ved universitetet (fx laboratorier, værksteder, fordybelsesrum, etc.) er nogle eksempler på rum der fungerer rigtig godt, og efter hensigten.

Vi håber at rapporten kan bidrage til en konstruktiv dialog og planlægningsproces for fremtidens arbejds- og studiemiljø ved AAU. God læsning.

Rapportens opbygning

Indhold

I afsnittet 'Rapportens tilsigtede mål' præsenteres de begreber der forud for undersøgelsen blev betragtet som de væsentligste. I denne forbindelse vil vi beskrive hvordan undersøgelsen sigtede mod at finde frem til de studerendes opfattelser af disse, frem for at teste om de studerende forstod/var enige i foruddefinerede forståelser. Afsnittet vil også præsentere hvordan vi har søgt at bevæge os fra en åben tilgang til mere konkrete tolkninger af de studerendes udsagn i form af observationer og hypoteser til endelig at lægge op til en diskussion af AAUs strategiske handlemuligheder.

I det næste afsnit 'Undersøgelsens struktur' præsenterer og redegør vi for metodevalg og begrænsninger. De metodiske valg vil ikke blive præsenteret via en teoretisk diskussion. Dette undlades til dels fordi den, efter vores opfattelse, spændende diskussion, bør være i forbindelse med

undersøgelsens resultater, og til dels fordi de grundlæggende metodiske valg er taget i samarbejde med taskforcen for studiearbejdspladser og studiemiljørådet.

Afsnittet 'Gennemgang af begreber og observationer' er rapportens kerne. Heri vil de væsentligste observationer blive præsenteret og forklaret. I analysearbejdet tegnede der sig hurtigt et billede af, at visse opfattelser blandt de studerende kunne observeres i størsteparten hvis ikke alle fokusgruppeinterviews. Disse har vi i nogle tilfælde brugt som grundlag for dannelsen af teoretiske koncepter. Både observationer der har ledt til konceptdannelser, samt observationer der ikke er til stede lige så bredt, er forklaret på en måde, så funderingen i data samt forbindelsen til studiemiljø/studiearbejdspladser er tydelige.

I det efterfølgende afsnit 'Løsningsforslag og strategiske overvejelser' fremlægges forslag til hvordan AAU kan overveje at reagere på nogle af de mest centrale observationer og overvejelser, der er at finde i rapporten.

Rapporten afsluttes med en 'Diskussion' hvori der præsenteres tanker om mulige opfølgninger på undersøgelsen, samt overvejelser om styrker og svagheder ved både undersøgelsen og rapportens strukturer.

Vi har ydermere udarbejdet et 'Citatbibliotek', som led i udfærdigelsen af rapporten. Heri er det muligt, at finde eksempler hvordan vores observationer er funderet i udsagn fra de deltagende studerende. Citatbiblioteket forelægges dog ikke offentligt, for at sikre anonymiteten af de studerende vi har talt med. Det er dog blevet lagt tilgængeligt for dem der måtte have en interesse i at se nærmere på den rå data der understøtter vores observationer og konklusioner.

Herudover har vi udarbejdet et omfattende bilagssæt, der inkluderer en række billeder af forskellige studiemiljøer og studiearbejdspladser. Til disse er der knyttet korte beskrivelser af hvad billedet viser, samt hvordan det relaterer sig til undersøgelsen resultater.

Rapportens tilsigtede mål

Vi har i rapporten tilsigtet tre overordnede mål:

- 1) Undersøgelse af de studerendes forståelse af studiemiljø og studiearbejdspladser.
- 2) Afdækning af de studerendes ønsker til studiemiljøet og studiearbejdspladser på AAU, overordnet set.
- 3) Baseret på observationer fra undersøgelsen, ønsker vi at præsentere teoretiske og praktiske værktøjer og modeller der kan understøtte og komplimentere fremtidig strategisk og taktisk planlægning for studiemiljø og studiearbejdspladser ved AAU.

I rapporten forsøger vi hovedsageligt at redegøre for punkt 2 og 3, med henblik på at stille det bedst mulige grundlag til rådighed for administrative og ledelsesmæssige beslutninger på studiemiljøområdet.

Dette indebærer både praktiske og teoretiske anskuelser til at evaluere problemstillinger på de to områder.

Præsentation af resultater

Rapporten er bygget op på en måde som reflekterer vores løbende observationer og erkendelser. Den overordnede kronologi bevæger sig derfor fra præsentationer af hvad vi har observeret i empirien til vores mere teoretiske fremstillinger og løsningsforslag. Afsnittet 'Gennemgang af begreber og observationer' er den del af rapporten hvori resultaterne af vores arbejde præsenteres. Dette afsnit løber fra behandlinger af praktiske emner/problemstillinger som grupperum og fysiske rammer, over mere komplekse områder som PBL, gruppearbejde og undervisning, for endeligt at omhandle teoretiske konstruktioner (Diskurser, ARI, SAS og ROI). Denne fremstilling er valgt, både fordi den afspejler vores metodiske tilgang til dataanalysen (se metodeafsnit nedenfor), samt fordi vi selv har oplevet, at de teoretiske forståelsesrammer virker stærkere når de kan ses og overvejes i forhold til de helt konkrete empiriske observationer, der ligger til grund for dem. Vi er dog klar over, at nogle læsere måske foretrækker at tage udgangspunkt i de mere teoretiske overvejelser, for derefter at bevæge sig mod de mere håndgribelige. Hvis dette er tilfældet kan det anbefales at starte med afsnittene om 'AIR studerende' (s. 38), 'Diskurser for studiemiljø' (s. 40) og 'ROI - Relation og Identifikation' (s.43).

Metode

Undersøgelsens design

Undersøgelsen er baseret på analyse af fokusgruppeinterviews med studerende fra Aalborg Universitet. Der er udført 15 fokusgruppeinterviews af 2,5 - 3 timers varighed med gennemsnitligt lidt over fire (4,3) studerende i hver (i alt 65 studerende). Derudover er samtaler med studerende og personale i forbindelse med rundvisninger, besøg ved udvalgte lokationer, udvidede interviews, samt korte interviews med grupper af studerende også inkluderet som data. Denne dataindsamling kalder vi 'ad hoc data', fordi indsamlingen i flere tilfælde ikke har været planlagt. Disse data anvendes som led i en metodisk triangulering, der har til formål at be- eller afkræfte de observationer, vi har gjort gennem vores interviews.

Undersøgelse har haft til hensigt at afdække alle fysiske lokationer af Aalborg Universitet, på alle fakulteter (Aalborg, Esbjerg og København). Vi har ønsket, at få så bredt og varieret et input til undersøgelsen som muligt, og for bedst muligt at kunne redegøre for forskellige ideer og praksisser til at finde løsninger på praktiske problemstillinger. Fokusgruppeundersøgelsen har derfor haft til hensigt at afdække så mange forskellige studiers praksisser og løsningsmodeller som muligt, med udgangspunkt i studerendes oplevelse af disse, frem for at afdække nogle specifikke studiers praksisser på området.

Interviews

Fokusgruppeinterviews er udført med udgangspunkt i 17 åbne spørgsmål (se bilag 15). De deltagende studerende er blevet gjort opmærksomme på at vi var interesserede i deres perspektiver og deres opfattelser af hvad eksempelvis 'studiemiljø' eller 'PBL' betyder. Derudover har vi understreget over for deltagerne, at de meget gerne måtte viderebringe meninger og opfattelser de så som værende udbredt på deres studie og i deres studiemiljø. Vi har efterstræbt at spørge ind til graden af konsensus blandt deltagerne og deltageres opfattelser af konsensus på deres studier, og vi har taget udgangspunkt i vores respondents vurderinger på dette område. Der må tages forbehold på dette område for, at de studerende naturligvis kun, kan give os et indblik i deres perspektiv og oplevelse. Derfor drager vi heller ikke på baggrund af disse observationer, konklusioner om miljøet på det enkelte studie. Derimod leder vi efter de opfattelser og dynamikker der går på tværs af studier og altså gør sig gældende for vores respondenter på tværs af de mange forskellige studier- og studiemiljøer på AAU.

Alle fokusgruppeinterviews er blevet optaget digitalt. Under interviews har interviewer 1 styret samtalen med fokus på at "vejre stemningen" i gruppen, og samtidigt nå at få talt ud fra samtlige spørgsmål (dette har ikke været muligt i alle interviews, men tilnærmelsesvist). Interviewer 1 har samtidigt taget noter i hånden, når der har været bred enighed om noget samt når interessante observationer er gjort under interviewet. Interviewer 2 har taget noter på en bærbar computer, og har løbende noteret hvem der sagde hvad. Alle deltagerne fik en bogstav-tal kode (fx A7) under interviewet, hvilket både har været med til at anonymisere dataene, samt gjort transskribering under interviews lettere. Interviewer 2 har samtidigt også haft indflydelse på samtalen, idet han har sørget for at spørge ind til uklarheder eller udtalelser. På denne måde har der også været et samspil mellem de to interviewere, der har haft til hensigt at kunne sammenfatte opfattelser under interviewene, hvis der har været uklare svar, uenigheder om tolkning, osv. Interviewer 1 har således været ledende gennem interviewene, men interviewer 2 har på alle tidspunkter haft mulighed for at spørge ind til udtalelser, spørge om en klargørelse til transskribering, osv.

Vi har som nævnt interviewet 65 studerende fordelt på 15 fokusgruppeinterviews der hvert har været 2,5-3 timer. Derudover har vi på nogle lokationer fået rundvisninger af studerende eller personale (i enkelte tilfælde begge dele). Vi har i mindre grad også udført voxpop interviews med studerende, samt haft uddybende samtaler efter fokusgruppeinterviewet med studerende der deltog. Herunder en oversigt over hvilke fakulteter, studienævn og fysiske lokationer² der er repræsenteret i undersøgelsen samt hvordan disse er repræsenteret.

² Studerende på Aalborg Universitet har adgang til flere studiemiljøer, og nogle studerende har mulighed for at booke eller benytte grupperum andre steder end hvor de har deres primære daglige gang. Derfor har det ikke været muligt for os at nævne alle de områder som de studerende fra et studie kan benytte som studiemiljø. Dette vil skabe uklarhed, da vi ikke har målt hvor meget de opholder sig hvor. Det vi har gjort er, at notere hvor deres studies forelæsninger er placeret, og hvilket område (adresse) de mest bruger til studiearbejdsplads. Oversigten ovenfor henviser derfor til hvor de studerende har forelæsning og hvor de har tilkendegivet at de primært opholder sig for at lave studiearbejde (inkl. hvor de primært har/benyttter grupperum)

Fakultet + studienævn	Lokation(er)	Antal studerende
Det Humanistiske Fakultet		
Studienævn for Dansk	Kroghstræde 1 og 3 Aalborg	1
Studienævn for Sprog og Internationale Studier - Engelsk	Kroghstræde 3 Aalborg	2
Studienævn for Tværkulturelle Studier	Kroghstræde 3	1
Studienævn for Kommunikation og Digitale Medier	A.C. Meyers Vænge 15, Frederiks Kaj 12 København	2
Det Ingeniør- og Naturvidenskabelige Fakultet (ENG)		
Studienævn for Byggeri og Anlæg	Thomas Manns Vej 23, Frederik Bajers Vej 7H Aalborg	4
Studienævn for Byggeri og Anlæg[1]	Niels Bohrs Vej 6 Esbjerg	1
Studienævn for Industri og Global Forretningsudvikling	Fibigerstræde 16 og Pontoppidanstræde 103 Aalborg	5
Studienævn for Energi	Badehusvej 9 og 13, Pontoppidanstræde 101 Aalborg	4
Studienævn for Kemi, Miljø og Bioteknologi	Niels Bohrs Vej 6 Esbjerg	1
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet		
Studienævn for Jura- og Erhvervsøkonomi- Jurauddannelsen	Niels Jernes Vej 6 og 8 Aalborg	6
Studienævn for Historie	Kroghstræde 1 og 3 Aalborg	2
Studienævn for Socialrådgiveruddannelsen	Fibigerstræde 13 Aalborg	6
Studienævn for Socialt Arbejde	A.C. Meyers Vænge 15 og Frederiks Kaj 12 København	2
Det Tekniske Fakultet for It og Design (TECH)		
Studienævn for Arkitektur og Design	Rendsburggade 14, Nybrogade 6	1
Studienævn for Planlægning, Geografi og Landinspektøruddannelsen	Rendsburggade 14, Nybrogade 6	8
Studienævn for Medieteknologi	A.C. Meyers Vænge 15 og Frederiks Kaj 12 København	5
Studienævn for Elektronik og IT	A.C. Meyers Vænge 15 og Frederiks Kaj 12 København	4
Studienævn for Teknoantropologi, Bæredygtigt Design og Integrerede Fødevarestudier	A.C. Meyers Vænge 15 og Frederiks Kaj 12 København	3
Tværfakultært		
Sekretariat første studieår for TECH, ENG og SUND fakulteterne	Strandvejen 12-14 og Badehusvej 9 og 13 Aalborg	1
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet (SUND)		
Studienævn for Kemi, Miljø og Bioteknologi	Frederik Bajers Vej 7H Aalborg	3
Studienævn for Sundhed, Teknologi og Idræt	Frederik Bajers Vej 7E og D, Niels Jernes Vej 14 Aalborg	3

[1] AAU campus Esbjerg kan med sine blot to deltagere virke underrepræsenteret i undersøgelsen. For at opveje dette brugte vi et par timer på Esbjerg Campus, efter at have færdiggjort fokusgruppeinterviewet, på at gå rundt og stille ca. 15 studerende 3-5 spørgsmål som var udarbejdet på baggrund af viden fra det netop overståede fokusgruppeinterview.

Studienævn for Byggeri og Anlæg er angivet to gange, så det er muligt at se hvor mange studerende der har deltaget fra hhv. Aalborg og Esbjerg.

Data og analyse

Sampling

Sampling processen har baseret sig på en *maximum variation sampling* (Bryman 2012), der har til hensigt at sample den bredeste mulige variation inden for et givent interesseområde. I denne undersøgelse defineres interesseområdet som studie- og arbejdsmiljø for studerende ved Aalborg Universitet, og samplingen har haft til hensigt at finde den bredest mulige deltagelse af studerende fra hele universitetet. Det har således været tilsigtet at sample deltagere til vores interviews med så divers en baggrund som muligt, men dog med det udgangspunkt i at de alle er studerende ved Aalborg Universitet.

Med udgangspunkt i denne tilgang, har hovedkriteriet for samplingen været, at have et udsnit af studerende, der repræsenterede alle fysiske lokationer af Aalborg universitet. Sagt med andre ord har det altså været vigtigt for os, for så vidt muligt, at kunne afdække alle Aalborg Universitets studieområder gennem vores interviews. Som kriterie herfor tilsigter vi derfor at have studerende med daglig gang ved alle fysiske områder af AAU.

Sekundært har samplingen tilsigtet at have repræsentation af de mest fremtrædende demografiske kategorier: køn, alder, semester, og studier, men dog med forbehold hold, at disse kriterier ikke har været *krav* til samplingen. Dette skal ydermere ses i lyset af, at vi ikke selv har forestået indsamlingen af respondenter, men har uddelegeret denne opgave til udvalgte studienævn, der ligeledes er blevet gjort opmærksomme på sampling kriterierne. Vi har derfor først og fremmest fokuseret på at få respondenter med. Hvis vi havde haft en større tilslutning af respondenter kunne de demografiske udvælgelseskriterier være kommet i spil, men idet studienævne ikke har været i stand til at indsamle særlig mange studerende til interviewene, har vi ikke været i en position til at vælge studerende fra eller til. Sagt med andre ord, har vi måttet 'nøjes' med de respondenter som studienævne har kunnet finde til interviewene, og ingen deltagere er blevet sorteret fra.

Sampling processen har således ikke været uden problemer, og vi har derfor heller ikke været i stand til at imødekomme målet om at afholde 24 interviews som udgangspunkt for rapporten. Dette mål tilsigtede en deltagelse af ca. 144 respondenter (24x6), men dette mål har vi ikke kunnet efterleve, idet studienævne kun har fundet 64 respondenter til interviewene (13 interviews med 5 respondenter i gennemsnit). Vi er dog overbeviste om, at fokusgruppeinterviewene kan danne belæg for en rapport om studiemiljøet ved AAU, fordi vi primært har hæftet os ved udsagn de studerende er enige om på tværs af uddannelser og campusser. Undersøgelsens samlede materiale omfatter ca. 39 timers interviewdata samt en større samling af ad-hoc data.

Anonymitet og datahåndtering

Alle interviewdeltagere er blevet informeret om interviewenes anonymisering, samt har indgået en fortrolighedsaftale omkring deres udtalelser. Dette indbefatter både, at al data er blevet anonymiseret, samt at udtalelser der kan kompromittere den studerendes anonymitet er blevet ændret eller ikke publiceres. Alle udtalelser der medtages i denne rapport og i andre rapporter gengives ligeledes anonymt. Interview data og rådata bliver kun videregivet efter at have undergået anonymisering (i transskriberet form), og optagelser fra interviews overleveres ikke, men kan, hvis nogen skulle ønske det, fremvises som dokumentation for undersøgelsens validitet.

Analyse

Den analytiske tilgang er funderet i 'grounded-research' tilgangen, der tilsigter en induktiv tilgang til dataanalysen, uden forudgående teoretisering. Det er væsentligt at notere her, at grounded theory lægger vægt på skabelsen af nye koncepter på baggrund af forskerens induktive tolkning af data, gennem en kodningsproces. Processen bevæger sig fra induktiv kodning af data til etablering af koncepter og herfra til kategorier. Når disse to komponenter er etableret kan der udformes hypoteser der kan testes og, på baggrund heraf, kan der udfærdiges en sammenhængende teori³. Rapporten har ikke tilsigtet en udførlig test af de teoretiske fremstillinger vi har udarbejdet på baggrund af vores analyse af data fra vores egne interviews. Hertil må vi anerkende, at mere konkrete tests ville være ønskværdige for at kunne fastslå teoriens gyldighed med større præcision og sikkerhed.

Vi har efter hvert interview lyttet lydfileerne fra interviews igennem, og sammenholdt dem med vores noter. Vi har på baggrund heraf udarbejdet førstebehandlingen af data. Denne proces har fungeret både som verificering af observationer, konkretisering af de væsentligste elementer fra hvert interview, samt begyndende analysearbejde. Herudover har vi efter hvert interview brugt tid på at diskutere og redegøre for vores opfattelser gennem interviewene, for at sikre en gensidig enighed om tolkning og gengivelse af vores observationer under et interview. Disse diskussioner har ligeledes været led i førstebehandlingen af dataene, og været et vigtigt led i at kode og konceptualisere dataen.

Efter førstebehandlingen af data, har vi påbegyndt etableringen af hvad vi kalder et 'citbibliotek'. I dette har vi forsøgt at gemme konkrete udtalelser der er væsentlige for undersøgelsens observationer. Disse udtalelser er således både dokumentation for vores argumenter i rapporten (teoretiske såvel som empiriske), samt kan anvendes som inspiration til nytænkning af studiemiljø og studiearbejdspladser. Citater i citbiblioteket er ligeledes anonymiseret, således at citaterne ikke kan spores tilbage til afsenderen. På trods af denne anonymisering, forbeholdes citbiblioteket alligevel kun relevant

³ Se Brymann (2012) for en mere udførlig gennemgang af grounded theory tilgangen. Vi følger her Bulmers (1979) kritik af grounded theory tilgangen og forudsætter ikke, at vi kan 'glemme' alt om relevante koncepter og tilgangen igennem den induktive analytiske proces. Dette kan muligvis også læses af rapportens gennemgang nedenfor, hvor det kan ses, at vi til tider også bruger ressourcer fra specifikke teoretiske tilgange (fx diskursteori) til at analysere dele af dataen med.

personale ved AAU, samt personer med relevant interesse i materialet, for at sikre de medvirkende studerendes anonymitet bedst muligt.

Vi har dog haft mulighed for at triangulere vores observationer med data fra andre studier (SMU13, SMU16) hvilket er med til at støtte op om validiteten af vores observationer. Hertil har vi også haft mulighed for at bruge de 'ad-hoc' data vi har indsamlet til at sammenligne vores resultater og observationer med andre undersøgelser. Vi betegner også denne proces som et væsentligt aspekt af denne analytiske fremgang, dog kun som led i test af vores opstillede hypoteser. Denne sammenligning af observationer skulle derfor gerne være gensidigt bekræftende, ellers ville vi være nødt til iterativt at gå tilbage til vores konceptualisering og teoretisering for at se, om der har været kilder til fejl igennem denne proces, eller om vi måtte konkludere noget andet end hvad andre undersøgelser har vist. Imidlertid har vi ikke observeret nogen inkongruens mellem vores konklusioner og tidligere undersøgelser.

Validitet

Undersøgelsens validitet understøttes af det metodiske design, der fokuserer på at frembringe studerendes forståelser, kritik, og ønsker til deres studiemiljø. Studiets design faciliterer at de studerendes synspunkter og bidrag bliver centrale, og vi har derfor fokuseret på at skabe trygge rammer, i hvilke de studerende har kunnet udtale sig. Eksempelvis har vi udtrykkeligt anonymiseret alle bidrag, således at de studerende ikke har skulle bekymre sig om personlige konsekvenser på baggrund af deres udtalelser eller deltagelse. Sidst, men ikke mindst, er rapportens hensigt at afdække de studerendes ønsker, samt at skabe en fordring af disse (altså en tilskyndelse af deres indfrielse). Som konklusion på disse foranstaltninger, antager vi at undersøgelsens data kan anses som valide gengivelser af de studerendes syn på studiemiljøet.

Repræsentativitet

Undersøgelsens repræsentativitet opretholder ikke en kvantificerbar standardisering, der kan legitimere kvantitative konklusioner om de generelle opfattelser blandt universitetets studerende (populationen). Undersøgelsens kvalitative tilgang faciliterer i stedet for et mere nuanceret billede på de problematikker og udfordringer som de studerende selv identificerer i deres daglige studieliv. Vi har derfor identificeret en bred række af problemstillinger på baggrund af de forskellige studerendes udsagn, men vi kan ikke mere præcist specificere, hvor bredt disse udsagn gør sig gældende. Mht. de teoretiske observationer, har vi til gengæld anvendt observationer på tværs af vores interviews til at konsolidere de generelle dynamikker og begreber. Vi argumenterer derfor, at disse teoretiske forklaringer styrkes pga. deres generaliserbarhed, på tværs af geografisk og demografisk diversitet. Styrken i disse forklaringer ligger netop i den relativt diverse gruppe af studerende vi har talt med, og begrebernes forklaringsgenskaber i relation til vores observationer. Vi kan hermed ikke argumentere, at de teoretiske forklaringer kan generaliseres til alle steder og kontekster, men vi mener, at forklaringsmodellerne har en stærk fundering ift. studiemiljøet på Aalborg Universitet.

Begrænsninger

Undersøgelsens struktur er bygget op omkring fokusgruppeinterviews, med en så maksimal diversitet af repræsentanter fra de forskellige studier som muligt. Sampling processen har dog været præget af en metodisk svaghed, ift. udvalg af respondenter. Idet det samlede studie bygger på en stor mængde af studerende, der skal samples fra en bred række af studier, årgange, specialiseringer, mv. har selve indsamlingen af respondenter, i høj grad været overlagt til de individuelle studieadministrationer. Dette vil sige, at vi har adspurgt studienævnetsformanden fra individuelle studier, om at finde respondenter til interviewene. Dette har dog bevirket, at vi i høj grad har fået talt med studerende, der har haft en relativt 'tæt' kontakt til studienævnene, og ofte har været generelt aktive og engagerede i deres studier. Vi har derfor i mindre grad haft kontakt med de mindre engagerede og aktive studerende. Dette kan påvirke, at vores indtryk fra fokusgruppeinterviewene er misvisende ift. den generelle komposition af studerende, på de givne studier. De studerende har til tider selv gjort sig denne refleksion undervejs i de givne interview. Vi anerkender derfor, at vi ideelt set ville have draget fordel af en endnu større diversitet, blandt de deltagende studerende. Det har imidlertid ikke været muligt at indsamle en bredere skare af studerende til interviewene. Dette skyldes både at det generelt er svært at motivere netop denne gruppe af studerende til at deltage i disse initiativer, samt tidspunktet for vores interviews, der er mange blev set som 'uheldigt' pga. sammenfald med eksamener og projektpårider. Derfor skal denne observation heller ikke læses som en kritik af studienævnetsformændene, der velvilligt har sendt vores invitationer ud til deres studerende.

Det kan dog til dels argumenteres, at flere af de deltagende studerende, på den anden side, har haft centrale sociale positioner, hvilket har gjort dem bedre i stand til at repræsentere deres studier generelt. I og med at disse studerende kan betegnes som generelt aktive og engagerede i deres studier, er de derfor også, i de flestes tilfælde, i tæt kontakt med mange af deres medstuderende, og flere har besiddet repræsentationsroller (fx i studienævn, udvalg, mm.). Vi har aktivt bedt de studerende om at reflektere over denne rolle, og at reflektere over hvad deres medstuderende ville sige eller svare på givne spørgsmål (hvis de studerende måtte have et indblik i dette). Dette har til tider kunnet give os refleksioner over generelle tilstande på studierne, men dog må vi også erkende begrænsningerne i dette henseende. Vi estimerer, at den centrale position af disse studerende, samt deres aktive og engagerede roller, har været en fordel for vores indsigt i studiemiljøet på de individuelle studier, men at det stadig måtte være at foretrække, at have en bredere diversitet af studerende inkluderet i vores interviews.

Gennemgang af begreber og observationer

Introduktion

I det følgende afsnit vil vi præsentere vores observationer fra undersøgelsen om det fysiske miljø ved AAU. Vi efterstræber en bevægelse fra helt konkrete observationer om det fysiske miljø, mod mere teoretiske begreber og sammenhænge mellem det fysiske og sociale miljø. Det første afsnit vil derfor præsentere vores observationer om de eksisterende fysiske rammer ved AAU, uden nogen teoretisk behandling af, hvordan disse rammer spiller sammen med sociale strukturer, arbejdsprocesser, gruppedynamikker, mv. I de efterfølgende afsnit vil introducere de begreber som vi har udviklet gennem denne undersøgelse, til bedre at forstå hvordan de sociale processer og fysiske rammer hænger sammen. De begreber vi har udviklet, vil først blive præsenteret i dette afsnit, hvorigennem læseren gerne skulle få et indblik i begrebets emneområde, betydning, og brug. Vi vil herefter, i det efterfølgende afsnit, diskutere hvordan de teoretiske begreber strategisk kan anvendes til planlægning af fremtidens studiemiljø på AAU.

Studiemiljøets fysiske rammer

Dedikerede sociale rum

Som det vil kunne ses i store dele af denne rapport, spiller sociale aspekter en vigtig rolle i de studerende opfattelse af deres studiemiljø. Det er tydeligt, at de studerende peger på et stort behov for rum og områder, der er dedikeret til social aktivitet eller afslapning, forstået som 'ikke-studiearbejde'. Det virker til at være en gennemgående problematik mange af de forskellige studiemiljøer, at de rum der er ment som sociale, "invaderes" af studierelateret aktivitet, (såsom gruppearbejde) af grupper der mangler plads. Dette ødelægger rummets værdi og funktion som socialt mødested, da det ofte er den sociale aktivitet, der må vige eller begrænses for den studierelaterede. Når et rum, der egentligt skulle være et socialt rum, først er begyndt at blive benyttet til aktiviteter, der begrænser de sociale aktiviteter, mister rummet sin funktion og opfattelse som socialt rum, og de studerende føler derfor nemt, at der ikke er nogle steder at gå hen, hvis man ønsker at holde en pause, slappe af med sine medstuderende,, snakke/grine osv. Den omvendte problematik er stort set ikke blevet påpeget af de studerende, dvs. det virker ikke til at være et generelt problem, at sociale aktiviteter "invaderer" rum der er dedikeret til studieaktivitet. Vi tolker dette som et udtryk for, at de studerende overordnet set er respektfulde over for hinandens arbejde, og følger de sociale normer omkring arbejdsrummenes brug.

De studerende giver ofte udtryk for et ønske om en tydelig adskillelse mellem *sociale rum*, *arbejdsrum*, og *stille arbejdsrum* (se også afsnittet *funktionsdeling*, nedenfor). Generelt set vidner det om en opfattelse af, at de studerende foretrækker relativt klare linjer ift. deres arbejde og sociale engagementer. Dette udelukker ikke hybride arbejdsrum, sociale rum, kreative inspirationsrum, mv. men det indbefatter at der enten gennem indretning/skiltning sendes klare signaler omkring disse rums anvendelse, eller at der på anden måde etableres anerkendte regler for anvendelse af et givent lokale. Et eksempel kan gives med 'Soc. Lounge' (Fibigerstræde 13, Aalborg), som er et ca. 40 kvm. stort rum med sofaer og et køkken (Bilag 1) Her er der er uklarhed om hvad rummet må bruges til. Må man fx

lave gruppearbejde her, eller er det udelukkende forbeholdt sociale aktiviteter? De studerende fra socialrådgiverstudiet ser det som værende et rum skabt til sociale aktiviteter, men føler sig tvunget til at tale stille herinde, da der ofte sidder personer og læser, og fordi rummet ligger klods op af et grupperum, hvorfra der af og til bedes om ro (pga. dårlig lydisolering). Problematikken med ‘Soc Lounge’ afspejler hvad der kan betegnes som den overordnede problematik ift. *dedikerede sociale rum* og rum/områder der er ment som studiearbejdspladser: en opfattelse blandt de studerende af, at der ikke er klare ‘regler’ omkring de *dedikerede sociale rums* formål, samt en manglende form for håndhævelse af sådanne udmeldinger.

Et godt eksempel på et (måske lidt alternativt) dedikeret social rum er “rygeraltanen” (APP. 1.4) fra campus AAU-KBH. Denne fungerer som et godt *dedikeret* socialt rum, der udelukkende er forbeholdt det sociale (der er ikke borde eller strøm, og den er forholdsvis smal, hvilket gør at det ikke giver mening at udføre læsning eller gruppearbejde der). Rygning er egentlig ikke tilladt, men pointen er også mere, at rummet bruges til at mødes socialt sammen og slappe af, hvilket umiddelbart fungerer rigtig godt, på trods af rummets meget ringe betingelser for at virke til formålet.

I vores gennemgang af udsagn der omhandler aspektet omkring *dedikerede sociale rum* har vi bemærket, at sociale rum oftest karakteriseres bedst ved at være meget uformelle områder: formelle lokaler med ‘højt til loftet’ og som er meget store virker umiddelbart mindre godt til sociale sammenkomster og arrangementer af flere årsager: de studerende pointerer at de kan føles ‘tomme selv om der er mennesker’ at de ikke er ‘hyggelige’ og at ‘man ikke føler at det rigtig er at lokale der er skabt til det sociale formål’. De studerende bruger i stedet mindre og lidt “afsides” beliggende rum som bedre eksempler på sociale områder (fx “rygeraltanen” ovenfor. Se også afsnit; *diskurser for studiemiljø - hjemlig/hygge*, side 41-43)

Funktionsopdeling

Vi har tidligere nævnt, at de studerende overordnet set foretrækker funktionsopdelte rum i højere grad end hybride eller fleksible rum. Vi anerkender universitetets problemstilling omkring pladsens udnyttelse, men vil her viderebringe de studerendes syn på den optimale anvendelse af rum, for at opnå det bedst mulige studiemiljø. Ovenfor har vi talt om vigtigheden af dedikerede sociale rum, men derudover har de studerende generelt set påpeget problematikker, der opstår når studiemiljøets fysiske rum, bliver anvendt til flere forskellige formål.

Helt specifikt har den gennemgående linje blandt de studerende derfor været en kritik af “sammensmeltningen” der opstår, når flere forskellige funktioner blandes sammen i de samme rum. Helt konkret har de studerende efterspurgt tre konkrete adskillelser af studierummene: 1) gruppearbejdsrum, 2) stille arbejdsrum, og 3) sociale rum. Idet de sociale miljøer er blevet behandlet separat, vil vi her koncentrere os om arbejdsmiljøerne, samt det generelle koncept om funktionsopdeling på universitetet.

Problematikken omkring arbejdsmiljøer opstår, idet de studerende selv identificerer to primære måder at arbejde på: 1) i gruppen og 2) alene. I gruppen er der ikke behov for stilhed, og det ville også være uhensigtsmæssigt, idet gruppen ikke ville kunne diskutere indbyrdes, uden selv at bryde reglen.

Omvendt, så pointerer de studerende ofte, at 'arbejde alene' kræver stor ro, hvilket samtidigt også nemt kan opretholdes, idet der ikke er brug for diskussioner, samtaler, osv. Til gengæld skal der ikke særlig meget til at forstyrre koncentrationen for de studerende, mens de sidder og arbejder alene. De studerende påpeger derfor, at der er brug for dedikerede rum til begge formål, og at arbejdsrummene bør opdeles efter disse typer af arbejdsprocesser, i det mindste som et ideelt mål for det fysiske miljøes design.

Ligeledes, bør sociale rum være dedikerede, og ikke "flyde sammen" med arbejdsrummene, idet begge dele har en negativ indflydelse på studiemiljøet. Socialt samvær i et arbejdsrum vil være forstyrrende, og arbejde i sociale rum vil begrænse det sociale livs udfoldelse. Begge aspekter anser de studerende som uhensigtsmæssige.

De generelle kritikker af storrumsgrupperum (fx CREATE), har således ofte været med henvisning til netop denne problematik. De studerende oplever generelt, at gruppearbejde fungerer fint i storrumsgrupperum, men mange, især studerende med meget fokuserede opgaver som fx læsning, oplever for meget forstyrrelse i de delte lokaler, til rigtig at kunne fordybe sig. De studerende vælger derfor som oftest at foretage disse arbejdsopgaver andre steder end universitetet. De studerende har også selv efterspurgt muligheden for dedikerede rum til stille arbejde, hvor der skal være fokus netop på at man kan fordybe sig. For at dette kan opnås, skal der både være stille samt afskærmning fra andre forstyrrelser. Et initiativ til at skabe et godt "stillerum" kan findes på Kst. 1, hvor der eksisterer en læsesal for de studerende (se Appendix 1.5). Denne har modtaget positive tilbagemeldinger, men samtidig har flere af de studerende vi har talt med, som ellers studerer på Kst. 3 til daglig, ikke haft kendskab til dette rum. Vi må derfor igen henviser til, at information omkring rummenes placering, formål, og anvendelse er essentiel.

Det skal herudover påpeges, at selvom vi her omtaler opdeling mellem to former for arbejdsrum, betyder dette ikke at der ikke eksisterer andre former for arbejdsrum. I kapitlet om arbejdsrum nedenfor, behandler vi således det vi kalder *arbejdsrum*, der er en tredje kategori, der også ser ud til at fungere rigtig godt. Dette samler vores indeksering arbejdsrum til tre klasser, men det udelukker ikke, at man ikke kan forestille sig endnu flere muligheder. Igen må det blot nævnes, at det er meget vigtigt, at de rer en klar hensigt med rummets udformning og brug, og at denne koordineres tydeligt til de studerende.

På AAU's campus i KBH findes de såkaldte 'studios'. Dette er undervisningslokaler, som når der ikke er undervisning i dem fungerer som *storrumsgrupperum*. I 'studios' er der mulighed for at lave kaffe og opbevare mad og drikke i et køleskab. Der er også mikrobølgeovn og i enkelte studios er de studerende gået sammen og har købt en panini-toaster. Denne type hybrid mellem socialt rum og fagligt rum fungerer tilsyneladende fordi de studerende der er der, er stærkt forankret i det fysiske og sociale studiemiljø. Blandingen mellem det sociale og det faglige rum, som vi i andre tilfælde har hørt studerende være utilfredse med, bliver taget godt imod i studios. Vi mener, at tankesættet omkring 'Relation og Identifikation' (ROI) kan forklare dette. ROI er en uddybende og teoretisk orienteret forståelse af studerendes forhold til deres studies fysiske og sociale rammer, som uddyber de førnævnte aspekter om "at være stærkt forankret" i studiemiljøet (se side 45) Til dette afsnit forefindes der også meget information i SMU16, der kvantitativt har set på de studerendes ønsker til arbejdsrum. Rapporten observerer at "*det helt centrale for de studerende er, at disse studiepladser giver mulighed for at 'sidde i fred at læse uden at sidde helt alene.'*" SMU16 observerer således de samme efterspørgsler som vi har observeret i denne rapport.

Arbejdsområder

Blandt universitetets områder til studiearbejde, har vi adskilt *grupperum* fra *arbejdsområder*. Arbejdsområder og grupperum kan ikke indlemmes under samme begreb, fordi arbejdsområder ikke specifikt er anvist til en eller flere grupper. Derimod er arbejdsområder åbne områder, der principielt set skal kunne anvendes af “alle”. Den reelle inklusion varierer mellem de forskellige arbejdsmiljøer, men det er fælles for disse, at de står til ‘fri afbenyttelse’⁴ i modsætning til grupperummene, der som minimum er dedikeret til et studie eller semester.

Det er væsentligt at observere, at forskellige studier udarbejder passende udformninger af de fælles arbejdsområder. Dette skyldes, at de forskellige studier ofte har specifikke krav til de fælles arbejdsområders faciliteter og udformning. For eksempel har de humanistiske studier ved AAU-KBH et fælles arbejdsområde kaldet ‘HUM-Lab’, der er indrettet efter de humanistiske studiers arbejdsbehov (se appendix 1.2), mens studerende på oplevelsesdesign ved AAU-AA anvender ‘FabLab’ eller ‘Electronics Lab’ der er indrettet efter netop deres behov (se appendix 1.8 og 1.9). Arbejdsområder er altså forskelligt indrettet alt efter hvilket arbejde der skal udføres, og kan være “eksklusive”, for eksempel pga. sikkerhedshensyn. De generelle karakteristikker er dog, at områderne er skabt til principielt fri anvendelse, og at de ellers er indrettet efter specialiserede arbejdsprocesser.

De studerende har været positive over disse faciliteter, og har primært kritiseret mangel på sådanne arbejdsområder, ikke arbejdsområderne selv. Dette har gjort sig gældende for alle studerende vi har talt med. Den eneste observerede kritik, har været en mangel på flere sådanne områder, og til tider en efterspørgsel på mere kreativitet i deres udformning. Her har der været specifik henvisning til fx ‘Sky Lab’ fra DTU, hvor man samler både studerende og eksterne virksomheder for at skabe et mere innovativt miljø, og for at fordrer samarbejde mellem studerende og virksomheder⁵.

Rummets privathed

Et aspekt af de dedikerede grupperum, som de studerende udtrykker stor glæde for, er rummets ‘privathed’, forstået på den måde, at rummet tilbyder en form for ‘lukkethed’, som er svært at opnå på andre måder. For eksempel kan rummet låses af, så det bliver ikke ‘taget’ af en anden gruppe, hvis man forlader det for at finde noget at spise, tavlen bliver ikke visket ud eller skrevet over til næste dag, og man behøver ikke at være nervøs for at få stjålet noget som man har ‘efterladt’ i rummet. Vi betegner bredt disse aspekter som ‘rummets privathed’, for at forsøge at indramme det centrale aspekt omkring ‘ejerskabet’ og kontrollen over et givent arbejdsrum.

⁴ Nogle arbejdsområder kræver forudgående aftale om brug (fx laboratorier), hvilket dog stadig anses som en principiel åbenhed for anvendelse, dog med specificerede regler for arbejdsområdets anvendelse, i overensstemmelse med arbejdsområdets krav til sikkerhed og lignende forhold, og som oftest i forlængelse studiearbejde på specifikke studier. Det derfor klart, at åbenheden gør sig gældende for de studier der principielt har adgang (som arbejdsrummene er henvendt til) men at åbenheden er langt mere begrænset for andre studier.

⁵ http://www.skylab.dtu.dk/about_us

Det er næppe en overraskelse, at rummets privathed hurtigt bliver kompromitteret ved overgang fra dedikerede grupperum til delte og storrumsgrupperum. Den nemmeste måde at sikre en sådan privathed er netop gennem muligheden for at 'lukke og låse rummet', så andre ikke kan komme ind, før gruppen selv vender tilbage igen. Selvom der findes andre måder at genskabe en form for kontrol over arbejdspladsen, er dette derfor en markant udfordring der tydeligt illustreres mellem dedikerede grupperum, delte grupperum og storrumsgrupperum

Der er flere eksempler på hvordan en sådan privathed kan genskabes, og vi vil forsøge at gengive nogle af disse her. Faste pladser i delte og storrumsgrupperum kan være med til at genskabe en vis følelse af kontrol over ens (eller gruppens) arbejdsplads. Hvis de enkelte arbejdspladser i et delt grupperum er dedikeret til enkelte grupper, er der en større mulighed for at gruppen kan opretholde en følelse af kontrol over deres arbejdsområde, som andre ikke har adgang til 'uautoriseret'. Hertil er to andre elementer også væsentlige: koordinering og arbejdsrutiner. Des mere der skabes en kultur omkring 'mødepligt' som understøtter at grupperne møder ind på deres arbejdsplads, des mere er gruppen også i stand til at sikre, at de kan holde styr på, og opretholde, deres 'kontrol' over deres arbejdsplads. Herudover kan en fælles koordinering og forventningsafstemning omkring rummets brug være med til at sikre at der overholdes visse normer i et delt grupperum, som der er en fælles interesse i at overholde. På denne måde kan de studerende selv være med til at definere retningslinjerne for deres arbejdsrum, og herved være med til at genskabe en grad af privathed omkring deres arbejdsrum (også når disse er delt). Det er dog klart, at en sådan koordinering bliver mere kompleks når mængden af personer og grupper i et rum opskales. Vi ser nærmere på dette under afsnittet SAS på side 36.

Hertil kommer også andre faktorer. Delte og storrumsgrupperum kan fx stadigvæk have en adgangskontrol, således at det kun er grupper fra et givent studie, der har direkte adgang til rummet.

Herved sikres at 'uvedkommende' ikke har adgang, og privatheden kan således, til dels, opretholdes. Et andet væsentligt aspekt er *funktionsopdeling*: hvad er rummet beregnet til? hvis dette er klart defineret, er der større sandsynlighed for, at de studerende kan genskabe en følelse af kontrol over deres arbejdsrum. Hvis arbejdsrummet er dedikeret til arbejde, behøver man således ikke at være lige så nervøs for, om der er nogle der beslutter sig for at holde fest om fredagen i grupperummet, og måske komme til at ødelægge, fjerne, eller på anden vis, kompromittere andre gruppers arbejdsplads og følelse af privathed i rummet.

Slutteligt må vi pointere, at ideen om privathed og kontrol over arbejdspladsen er et meget centralt aspekt i de studerendes forståelse af arbejdspladsen, og en af grundene til, at de studerende er meget positive over for de dedikerede grupperum, som tilbyder den højest mulige grad af privathed. Vi vil derfor opfordre til, at dette element betragtes som centralt for udformningen af studiearbejdspladser og studiemiljø i fremtiden.

Manipulerbare rammer

Indflydelse på sit eget studiemiljøs fysiske rammer, har været et tilbagevendende emne, blandt de studerende vi har talt med. Én af de væsentligste observationer hertil er, hvordan de studerende, som har haft adgang til grupperum, har lagt vægt på at de selv har stor indflydelse på dette "private rums"

indretning og brug. Netop det, at de studerende (for nogles vedkommende) har kunnet medbringe egen computer, skærm, kaffemaskine, stol, mv. har haft en utrolig stor indflydelse på de studerendes positive indstilling over for disse rum. Tilsvarende, har de studerende, der “kun” har haft adgang til mødelokale været kritiske bl.a. på grund af denne mangel på ‘manipulerbarhed’ af rummet (idet delte grupperum skal “efterlades som man overtog dem”).

En lignende observation har vi gjort fra AAU-KBH, hvor flere studieretninger har delte og/eller storrumsgrupperum, men hvor muligheden for at influere rammerne i rummene har været mere åbne. De studerende indretter sig gerne i hvert deres “hjørne” i de delte og storrumsgrupperum, hvor de som oftest vil “finde sig til rette” omkring deres arbejdsstation, som de selv udformer efter gruppens behov. Der eksisterer således ikke ensrettede systemer der passer til alle grupper, men idet grupperne selv har mulighed for at skabe deres egne arbejdspladser, har de selv mulighed for at skabe et system, der passer til dem. På trods af, at disse grupperum på AAU-KBH er delte, har vi således heller ikke oplevet nogen udtalt kritik over for mangel på dedikerede grupperum.

Muligheden for at influere de fysiske rammer, hænger desuden både sammen med de studerendes arbejdspladser og deres sociale miljøer. Vi vil komme ind på dette igen nedenfor i afsnittet om de studerendes diskurser for studiemiljøet, men det er væsentligt at notere, at de studerende har udtrykt sig positivt i begge henseender. Den primære vægt har ligget på studiemiljøet for arbejdspladser, hvilket vil sige de studerendes mulighed for at influere deres arbejdsrum (både grupperum og andre arbejdsrum), men sekundært har de studerende også lagt stor vægt på muligheden for at influere deres studier og disses indretning mere generelt. Her bl.a. med henblik på studiets sociale miljøer, som kommer til udtryk, for eksempel gennem hvilke brætspil der er til rådighed i sociale områder, hvad der hænger på væggene, eller på andre aktiviteter for de studerende på, eller omkring, studiet. Fx

“Urban Garden”(APP. 1.3.) fra AAU-KBH, eller studerende der mødes i tomme klasselokaler efter undervisning og spiller computer/ ser film på projektoren.

Stabilitet

Både muligheden for manipulation af rammer, rummets privathed, rummets dedikation til et bestemt formål samt funktionsdeling skal især ses i relation til stabiliteten omkring de studerendes fysiske rammer. For at konceptet omkring manipulerbare rammer skal give mening, skal de studerendes fysiske rammer også være relativt stabile. Hvis for eksempel de studerende ikke har overvejende faste undervisningslokaler, hvis ikke studieretningen er mere eller mindre fast knyttet til en fysisk lokation, hvis der ikke er mere eller mindre faste studiearbejdspladser til de studerende, mv. så vil ideen omkring indflydelse i mindre grad give mening for de studerende (dette vil også blive behandlet nærmere i konceptet ‘ROI’ nedenfor). Kort fortalt, hvis de studerende ikke har en stabil relation til deres studiemiljø (både arbejdsmiljø og socialt miljø), baseret på det fysiske miljøes stabilitet, så vil det ikke give mening at investere tid i studiets rammer, der for de studerende selv, vil synes uvedkommende for dem (i kraft af dets manglende stabilitet). Uden denne konkrete relation til et stabilt fysisk miljø, vil de studerendes interesse i selv at yde indflydelse dale, hvilket vil have en negativ indflydelse på studiemiljøet som helhed. Fx har vi observeret, at de studerende der har haft *faste studiearbejdspladser*, i langt højere grad har etableret faste arbejdsrutiner omkring deres studier, så de for eksempel mødes

hver dag på deres faste arbejdsplads fra 8 til 16 (dette gælder både for studerende med *dedikerede grupperum* og *delte grupperum*). Dette bevirker samtidig, at de studerende i højere grad opholder sig på studiet, hvilket derfor er med til at forbedre det sociale miljø, alene på den baggrund, at de studerende rent faktisk opholder sig sammen på studiet.

Tilsvarende er rummets privathed tæt knyttet til stabiliteten i arbejdsrummets brug: hvis rummets brug ofte skifter, er det svært at opretholde følelsen af kontrol og privathed omkring rummet. Omvendt, så er en høj grad af privathed i rummet som oftest et udtryk af en høj grad af stabilitet. Det samme gør sig gældende når vi taler om rummets dedikation til et bestemt formål (fx stille arbejde, gruppearbejde, laboratoriarbejde eller socialt samvær). I disse eksempler bliver det også tydeligt, at en klar hensigt med et rums brug hænger sammen med en høj grad af stabilitet. Som følge heraf anser vi altså stabilitet som den central faktor for strategiske overvejelser for udformningen af arbejds- og studiemiljøet ved AAU. En gennemgribende negativ oplevelse blandt de studerende har været en oplevelse af mangel på faste arbejdspladser. De studerende udtrykker nogle gange dette som en følelse af at være 'nomader', som skal 'lede efter arbejdspladser' fordi de aldrig ved hvor deres 'plads' er. En sådan situation er antitetisk til det gode arbejds- og studiemiljø på tværs af alle studier. Hvis de studerende ikke ved om der er "en plads til dem" når de tager ud på universitetet, vil de være langt mere tilbøjelige til slet ikke at tage af sted.

Slutteligt skal det uddybes, at stabilitet ikke skal forstås som en uforanderlighed i tingenes gang, men snarere som en stabilitet i de studerendes studie- og arbejdspraksisser. Med andre ord kan man også snakke om faste rutiner og vaner, der ikke er uforanderlige, men som basere sig på en stabilitet i de fysiske og sociale milieu der, der samtidig understøtter forudsigelighed, hvis der sker ændringer i tingenes vanlige gang. Her er medindflydelse også væsentligt for, at de studerende oplever en bedre forståelse for *hvis* rammerne ændrer sig.

Semestrets årstider (forelæsningsperioder og projektperioder)

Når vi har spurgt de studerende om deres typiske studiedag samt fordele og ulemper herved, så har svarene ofte omhandlet de forskellige behov og udfordringer ved hhv. undervisningsperioder og projektskrivningsperioder. Det varierer meget fra studie til studie hvornår og hvordan projektskrivningsperioden påbegyndes og er struktureret. Det er dog en tendens for alle studier, at semestrene indeholder mere undervisning i første halvdel end i sidste halvdel. De studerende skal derfor forholde sig til deres studiemiljø og deres behov for studiearbejdsplads ud fra om de skal læse mest (hvilket oftest er tilfældet i undervisningsperioden) eller mest udføre gruppearbejde/producere materiale (hvilket oftest er tilfældet i projektskrivningsperioden). Når de studerende skal læse og fordybe sig, er der i højere grad behov for studiearbejdspladser med ro, men når de skal skrive projekt og lave gruppearbejde er der i højere grad behov for grupperum og arbejdspladser. Der er en tydelig tendens til, at de studerende i højere grad læser hjemme i forelæsningsperioden, og dermed ikke gør ligeså meget brug af studiearbejdspladser, og at de i projektskrivningsperioden gør mere brug af grupperum og studiearbejdspladser.

De studerende taler også om to andre aspekter af semestrets årstider: 1) det faglige, som omhandler hvordan studerende lærer “stoffet” som de skal bruge til projektet, og hvorvidt denne læring foregår (er mulig) ift. hvornår den skal bruges på projektskrivning. 2) det sociale, som omhandler at grupper kan dannes både for tidligt og for sent ift. at udvikle gode relationer internt på studiet. Her er det centrale omdrejningspunkt en vægtning af gruppens tid til at arbejde med et projekt, vis-a-vis den enkelte studerendes tid til at møde og lærer andre at kende, inden projektarbejdet går i gang. Der findes ikke nogen entydig løsning omkring en sådan vægtning, men to ting synes åbenlyse: 1) gruppedannelsesprocessen bør hverken ligge for tidligt eller for sent på semestret, da begge dele vil have en negativ effekt. 2) Samtidig er det væsentligt, at projektets størrelse ‘matcher’ med den tid og de ressourcer de studerende har haft til rådighed.

Vi har ikke undersøgt hvilke studier der lever op til følgende forslag, men vi kan konstatere, at de studerende vi har talt med generelt efterlyser en styring fra studiets side ift. at skabe sammenhæng mellem undervisning og projektskrivning. Det foreslås derfor, at studierne har en plan for hvordan stoffet der undervises i konkret kan benyttes til projektskrivning. Det kan f.eks. være ved at underviser relaterer sin undervisning til andre forelæsninger de studerende har modtaget. Det virker også til at være en god idé, hvis underviser sørger for at fortælle hvordan det netop gennemgåede emne ville kunne bruges i et projekt (mulige problemformulering, datavalg og metodevalg). Dette vil sandsynligvis være med til at gøre overgangen fra undervisningsperiode til projektskrivningsperiode mere håndtérbar for de studerende.

Møbler og arbejdsstationer

De studerende er generelt enige om, at gode møbler er med til at forbedre de fysiske arbejdsforhold. De udtrykker ofte et ønske om fx hæve/sænkeborde, der ville være med til betydeligt at forbedre de fysiske arbejdsforhold. Vi må dog antage, at sådanne arbejdsstationer ikke allerede eksisterer, til dels fordi løsningerne bliver anset som værende for dyre. Det ændrer dog ikke på, at de studerende efterspørger muligheden for fx at ændre arbejdspositioner i løbet af dagen, hvilket er et væsentligt element der kan indtænkes i den arkitektoniske indretning af universitets arbejdsrum. Vi har set flere forskellige løsningsmuligheder, og vil her medtage et par af disse.

De mest oplagte muligheder eksisterer i at lave flere forskellige arbejdsstationer som de studerende kan bruge under deres gruppe- og projektarbejde. Væsentligt for disse vil være, at de kan facilitere og at de gør brug af forskellige indretninger der gør det muligt at arbejde på forskellige måder. Der er fx forskel på om de studerende skal læse og skrive eller arbejde med modeller, visualisering, etc. og man må derfor også tage udgangspunkt i, hvilket arbejde de studerende skal udføre. Herigennem er det muligt at indrette arbejdsstationer så de i højere grad kan være med til at facilitere de forskellige former for arbejde, og samtidig giver de studerende mulighed for at ændre arbejdsposition igennem dagen. Her er kan manipulerbarheden af arbejdsstationens elementer også være med til at facilitere det samme. Vi har set eksempler på meget kreative løsninger, som de studerende selv har fundet på, når det har været mest nødvendigt. Fx at stille en kontorstol ovenpå et skrivebord for at kunne stå op og arbejde (med deres computer på kontorstolen). Selvom denne løsning ikke er optimal, så viser eksemplet hvordan at muligheden for selv at flytte ting rundt, gør de studerende bedre istand til, selv at udforme deres arbejdsplads overensstemmelse med deres behov.

Der findes også nogle eksempler på, at AAU har taget hensyn til denne problematik, og indrettet arbejdsstationer så de studerende fx både kan sidde ned eller stå op og arbejde. På AAU-KBH så vi et eksempel, hvor man har indrettet et højt arbejdsbord langs en væg, hvor de studerende kan stå op og arbejde, i stedet for at sidde ned. Et eksempel de studerende selv har foreslået, er at have forskellige stole og borde i de samme lokaler, således at de studerende bedre kan finde noget der passer til dem. Idet borde og stole typisk ikke har indstillingsmuligheder, er dette punkt ikke uvæsentligt for, om de studerende kan skabe gode arbejdsforhold omkring deres studiearbejde.

Grupperum

Vi vil indlede med at præsentere de forskellige former for grupperum, som vi er blevet bekendt med gennem undersøgelsen. Herefter diskuterer vi grupperum mere generelt, på baggrund af de forskellige typer vi har specificeret, samt på baggrund af de observationer om det fysiske arbejdsmiljø, som vi har redegjort for indledende i dette afsnit.

Først og fremmest er der de “traditionelle” *dedikerede grupperum*, der er tildelt til *én* specifik gruppe gennem et semester. Herefter følger *delte grupperum* der er afsat til to eller flere specifikke grupper gennem semesteret. Følgende er der *storrumsgrupperum* der typisk er afsat til et specifikt semester, hvor grupperne ofte selv arrangerer fordelingen og brug af pladsen. Vi skal her gøre opmærksom på, at *arbejdsområder*, som fx Hum-Lab, ikke kategoriseret som et grupperum, idet disse områder ikke specifikt er henvendt til gruppearbejde. De er heller ikke specifikt tilknyttet et studie, og udgør derfor en kategori for sig selv, som vi ikke vil blande sammen med de mere traditionelle grupperum (se afsnit om arbejdsområder nedenfor). *Mødelokale*: nogle grupperum kan kun anvendes hvis de bookes på forhånd af de studerende (eller hvis det er ledige). Vi kalder disse mødelokaler, da det principielt set er den mest korrekte term for disse lokaler, også selvom de ofte omtales som grupperum af de studerende. Vi bruger imidlertid kun termet grupperum om rum der er fast dedikeret til en eller flere gruppers arbejde.

Nogle af de studerende vi har talt med, har specifikt givet udtryk for et *behov*, på deres studie, for *dedikerede grupperum*. Disse behov er ofte givet på baggrund af specifikke arbejdsformer, der stiller krav til de studerendes faciliteter for arbejdet. For eksempel har nogle studerende brug for at kunne arbejde særskilt i forbindelse med virksomhedssamarbejder, gennem hvilke de studerende har adgang til følsom information (de kan for eksempel have indgået en ‘non-disclosure aftale’). I et andet tilfælde har de studerende arbejdet med komplicerede computer-modelleringer, der har krævet at de studerende skulle køre programmer over længere perioder (måske helt op til en måned) på deres IT-udstyr. Dette har således været sat op i deres dedikerede grupperum, men ville ikke have været muligt i delte eller storrumsgrupperum. I disse eksempler, vil det være uhensigtsmæssigt at de studerende ikke har adgang til dedikerede grupperum. Som løsningsforslag vil vi foreslå, at der bliver stillet *dedikerede grupperum* til rådighed, for de studerende der har presserende krav til udførelsen af deres arbejdsopgaver. Vi forestiller os, at studerende med sådanne behov kan henvende sig til studiekoordinator eller vejleder, og

‘ansøge’ om disse faciliteter. Dette kan føre til uheldige scenarier, hvis mange studerende vil forsøge at skaffe sig et grupperum, gennem “ufine midler”. Vi tror dog, at de studerende reelt set kun vil gøre sig ulejligheden med at ansøge, hvis de rent faktisk har brug et grupperum. Man kan også forestille sig, at nogle studerende vil finde det hensigtsmæssigt at nogle, men ikke andre, har fået adgang til et sådan rum. Dette er en problemstilling der formentlig kun kan imødekommes ved at der forestås en udførlig forventningsafstemning med de studerende omkring disse dedikerede rum. Det er her vigtigt at klarlægge hvorfor der er sådanne rum, hvorfor de er forbeholdt visse grupper, og hvordan man kan ansøge om et rum, hvis man mener at ens gruppe har brug for det. Gennem en forventningsafstemning med de studerende vil det være muligt at imødekomme og forhindre den potentielle utilfredshed med fordelingen af sådanne rum, men man kan naturligvis ikke udelukke, at nogle stadig vil føle sig ‘ snydt’.

På baggrund af vores interviews med de studerende, har der været meget forskelligartede syn på grupperum, der ikke kan afklares gennem en enkelt forklaringsmodel. Nogle studerende har argumenteret kraftigt for nødvendigheden af *dedikerede grupperum*, som et direkte behov for deres grupper, mens andre har lagt mere vægt på faciliteterne for gruppearbejdet generelt. Mange har været positive over storrumsgrouperum som arbejdsplads, og kun pointeret, at disse fungerer dårligt til “koncentrationsarbejde”, men derimod godt både til gruppearbejde og socialt. En ting der har været gennemgående er stabiliteten omkring arbejdspladsen, som vi også har nævnt tidligere, hvilket de studerende ofte har lagt særlig vægt på. Netop stabilitet er en af de store styrker ved de dedikerede grupperum, som sikrer at en gruppe altid kan vende tilbage til den samme studiearbejdsplads, som de forlod dagen inden. Ydermere tilbyder de muligheden for indflydelse på rammerne, samt at de studerende kan “låse rummet af”, således at man kan efterlade sine ting, eller medbringe udstyr til sit grupperum.

Når dette er sagt, har flere studerende også givet udtryk for positive aspekter af *delte* og *storrumsgrouperum*, der ikke nødvendigvis er ‘dårligere’ end *dedikerede grupperum*. Hvor de dedikerede grupperum i højere grad sikrer privathed, stabilitet og indflydelse på rammerne (i det enkelte rum), kan disse rum også samtidig være ‘ekskluderende’ og ‘indelukkede’. Nogle studerende oplever, at de dedikerede grupperum godt kan blive *for* afskærmende, således at man begynder at miste kontakten til sine medstuderende, hvis ikke der bliver gjort noget for, at man kommer ud af grupperummene og interagerer ind imellem. samtidig er de dedikerede rum heller ikke garant for stilhed, idet der kan være en differentieret arbejdsfordeling i den enkelte gruppe, som gør, at nogle studerende skal læse mens andre har brug for at diskutere. Det mest væsentlige aspekt er dog formentlig det sociale, som vi kan koble op på vores teori om ROI. Udfordringen ved de dedikerede grupperum er i høj grad at de indsnævrer mulighederne for interaktion både internt på et semester og på tværs af årgange. Nogle studerende har påpeget dette, og foreslået at man fx skulle gøre det muligt at ‘se ind i grupperummene’ for at kunne vide om det var muligt at ‘forstyrre gruppen’ i deres arbejde. På dette punkt lader storrumsgrouperum til bedre at facilitere interaktion og samarbejde på tværs, idet disse grupperum i højere grad understøtter interaktion med andre grupper og studerende. Hvis de ligger fysiske tæt på hinanden, kan samspillet endda fordres på tværs af semestre også.

Ud fra vores synspunkt⁶, synes *storrumsgrupperum* derfor at være en god løsning, der tilser både arbejdsmiljø og socialt miljø på studierne, dog med visse praktiske hensyn til rummenes udformning, der bør indtænkes. Baseret på vores observationer, er det en god idé at designe disse rum med afskærmninger af forskellig art, med kontorartikler der kan flyttes rundt, gerne med aflåste skabe i rummene, faste arbejdspladser med mulighed for indflydelse på arbejdspladsens udformning samt adgang til “stille-arbejdsrum” til koncentrationsarbejde, og dedikerede sociale rum tæt på (se også model i bilag 11 for ‘den gode studiearbejdsplads’). Samtidig skal man også være opmærksom på, at overgangen fra dedikerede grupperum til storrumsgrupperum ikke blot er et spørgsmål om overgangen fra et fysisk miljø til et andet, men også en overgang mellem to forskellige sociale miljøer. Vi tager dette punkt op igen i afsnittet SAS nedenfor, men kort fortalt er der et udbredt behov for en samkordinering af aktiviteterne i rummet- en social process der bliver kompliceret ved overgangen fra enkelte grupper til mange grupper i det samme rum. I praksis betyder dette, at der er behov for en gensidig forhandling omkring ønskerne til rummets brug der skal fastlægges mellem de studerende der skal bruge rummet. Hvis dette ikke er på plads, og der ikke er gensidige og konkrete forventninger, kan der nemt opstå konfliktsituationer og uenigheder over diverse aktiviteter e.l. Kan man fx drikke fredagsøl i grupperummet? - eller er der måske nogle der skal sidde og arbejde, og som helst ikke vil forstyrres?

Booking og bookingsystemer

De studerende der har haft adgang til grupperum der skal bookes i forvejen, har ofte udtrykt frustration over booking og bookingsystemerne til disse rum, samt frustration over mængden af rummene til mængden af studerende. Vi har igennem undersøgelsen stødt på mange forskellige bookingsystemer, men sjældent på systemer som de studerende har været glade for. Systemerne omtalt her gælder både for elektroniske og analoge bookingsystemer. I stort set alle tilfælde har de studerende efterspurgt bedre systemer til booking, samt bedre procedurer. Den generelle mangel på fysiske rum og steder hvor de studerende kan arbejde, både alene og i grupper, faciliterer ligeledes dårlige praksisser omkring disse rums anvendelse, blandt de studerende selv. Dette forekommer fx gennem spekulation i hvordan rummene kan bookes længst muligt ad gangen, eller at de der har fået rummene, med vilje forsøger at “afskærme sig” fra de andre, så de kan beholde rummet så længe som muligt.

Flere studier har forsøgt sig med manuelle bookingsystemer, hvor de studerende selv skal skrive sig op til rummet, fx på en lille oversigt ved døren. Vi har endnu ikke oplevet, at de studerende har været generelt positive over for denne fremgangsmetode. De elektroniske systemer fungerer nogle gange bedre, men et problem vi ofte er stødt på er, at de studerende hverken kan se hvem der ellers har booket sig ind på rummene eller hvornår. Dette kan i værste tilfælde føre til dobbeltbookninger af det samme lokale, til stor frustration for de studerende (der ofte ikke vil kunne finde et andet arbejdsrum).

⁶ Det er væsentligt at pointere, at vi baserer dette synspunkt på vores observationer og interviews, men at de studerende ikke selv har udpeget denne løsning blandt flere mulige. Vi har ikke i vores interviews haft mulighed for indgående at diskutere de forskellige grupperum med de studerende, og idet de studerende som oftest kun har haft adgang til en eller to typer, har deres erfaringer også været begrænset af denne praktiske horisont.

De studerende har selv givet udtryk for et håb om, at den nye AAU app (AAU Map⁷) måske vil kunne forbedre mulighederne for bookning af arbejdsrum på universitetet. Men det er ikke muligt for os at sige, om dette kan eller vil blive en del af den færdige app. Vi vil dog lægge vægt på, at de studerende meget generelt anser de eksisterende bookingsystemer negativt, hvilket kan have en negativ, selvforstærkende effekt på de studerendes anvendelse af de eksisterende faciliteter på universitetet.

Andre fysiske rammer

Afsnittet her giver en kort opsummering af andre relevante observationer fra de udførte interviews. Vi forestiller os, at flere af de aspekter der påpeges, allerede er kendte af studienævnene disse vedrører. Vi ønsker dog stadig at videregive de studerendes opfattelser. Dermed kan disse enten fungere som bekræftelser, nye vinkler eller helt ny viden. Overordnet set korresponderer disse fysiske udfordringer ganske også godt med observationer fra SMU13 og SMU16, der har peget på mange af de samme muligheder for forbedringer af de fysiske miljøer.

Indeklima og lys

Mange studerende pointerer at indeklima er en vigtig faktor for et godt studiemiljø, og dermed et godt forhold til sin studiearbejdsplads. De studerende der arbejder alene eller i grupper på steder hvor der ikke er vinduer, eller kun vinduer der er ikke kan åbnes, påpeger næsten altid, at dette forringer studiemiljøet for dem. Vi har observeret, at der lægges stor vægt på om klimaet på de pladser hvor de studerende arbejder enten kan reguleres via vinduer eller, god ventilation, eller andre manuelle metoder. Her er fx 'automatisk vinduer' blevet kritiseret, fordi disse ikke altid tilsvare de studerendes ønsker, eller pga. andre problematikker, som fx at de åbner og lukker meget tit, hvis temperaturen ligger lige omkring hvad deres termostat er indstillet til. De studerende der oplever at arbejde i et dårlig indeklima, nævner næsten altid "et godt klima" som svar på hvad det perfekte studiemiljø ville indeholde.

Lys er også vigtig for et godt studiemiljø ifølge mange studerende. Det virker til, at de studerende der oplever "dårligt lys" henviser til dagslys via vinduer. Flere studerende har også peget på lyset i CREATE bygningen i Aalborg (se APP. 1.12), som værende med til at gøre den bygning "inspirerende" at studere i. Ift. både lys og klima virker det som en logisk slutning, at de studerende der ikke oplever et behov for forbedringer på de to områder, ikke har nævnt 'klima' og 'lys' for os.

Møbler

Vi er stødt på både positive og negative tilkendegivelser omkring møbler. Generelt pointerer de studerende, at gode stole er vigtige for en god studiearbejdsplads. Visse steder er der utilfredshed med at stolene er for hårde, men den vigtigste kritik synes at være, at et 'set-up' med stol + bord ikke muliggør skiftende arbejdsstillinger. Idet hæve-sænke borde kan være en dyr løsning, er det også muligt at tænke andre indretningsmæssige muligheder ind som løsning på de studerendes problemer med fastlåste

⁷ <https://clients.mapsindoors.com/aau/57482221bc1f570e288b8ef0>

arbejdsstillinger. Fx ved at arbejdsområder har forskelligt indrettede arbejdsstationer og eller arbejdssteder (varierende mellem forskellige positioner) eller at arbejdsstationerne er mere manipulerbare og kan 'rykkes rundt' for bedre at kunne skabe sin 'egen arbejdspositioner'. iht. sociale mødesteder, er 'bløde møbler' ofte blevet set som en mangelvare. I de sociale områder, kan bløde møbler også være med til at signalere hensigten med rummet (se funktionsinddeling ovenfor).

Administration og forskning

En observation der virker interessant er, at mange studerende er glade for hvis deres studiemiljø er placeret tæt på deres forelæsere, administration etc. De studerende der har studiemiljø tæt placeret på førnævnte omtaler det meget positivt, og de studerende der er placeret længere væk, påpeger dette som negativt. Bachelorstuderende er generelt gladere for en kort afstand til administration, og specialestuderende er generelt gladere for en kort afstand til forskere, underviser og forskningsmiljø, men overordnet kan vi sige, at afstanden til begge elementer er vigtig for alle studerende, og at jo kortere afstand jo bedre.

Internet og strøm

Få studerende oplever problemer med internetforbindelsen og mangel på stikkontakter, men de der gør, ser disse som væsentlige problemer. Især ved nybygning bliver stikkontakter ofte undervurderet, og der må ofte kompenseres med stikdåser og installation af yderligere senere hen. Man bør altså være opmærksom på, at begge aspekter er vigtige for de studerende, der i dag i udpræget grad bruger computere til deres arbejde.

Udendørsarealer

I flere interviews har studerende givet udtryk for at AAU's sociale studiemiljø kunne forbedres ved en bedre udnyttelse af udendørsarealer. Dette kan eksempelvis være opsætning af bænke, små fodboldmål, grill mm. Det gør sig gældende både i Aalborg, København og Esbjerg at der er positiv respons på når AAU har udnyttet udendørsarealerne, fx Kroghstræde 3's boldbaner og træningsfaciliteter i Aalborg, volleyballbane i Esbjerg, og urban garden i KBH (omend den sidste er meget lille, så blev den dog fremhævet)

Faglig praksis

PBL

I forbindelse med vores undersøgelse af det overordnede studiemiljø, har PBL spillet en væsentlig rolle i de studerendes syn på, hvad der er med til at skabe et godt miljø på AAU. Dette skyldes flere ting, ikke mindst at de studerende generelt har været meget positive omkring PBL som læringsform og metode, og at den feedback vi har fået, generelt har tegnet et meget positivt billede af AAUs brug af PBL i undervisningen. Det er derfor heller ikke uvæsentligt at undersøge, hvordan PBL og studiemiljøet generelt hænger sammen. Det må påpeges, at der, blandt de studerende, ikke eksisterer en entydig forståelse af, hvad PBL helt præcist er, men at der dog på flere punkter, har været en generel enighed

om, at der er muligheder for forbedring. Disse kritikpunkter og forslag til forbedringer gennemgår vi nedenfor.

Det er vigtigt at pointere, at vi her tager udgangspunkt i de studerendes kommentarer til PBL, når vi har spurgt hvad de forstår ved begrebet. Vi tager altså ikke udgangspunkt i PBL som generel læringsform for AAU, men i den undervisning, der gives i PBL (faget kaldes også ofte PV), og den forståelse af PBL som de studerende har taget med herfra.

PBL-undervisning bør være på flere semestre

Flere af de studerende vi har talt med, har givet udtryk for, at undervisning i PBL gerne måtte forløbe over flere semestre. Hvor mange semestre PBL undervisning forløber sig over synes at variere fra studie til studie (på baggrund af vores respondents udtalelser). Vi har af flere omgange observeret, at PBL også for de studerende er et vigtigt fag, og at nogle studerende har ønsket at PBL forløbene varede længere tid. Dette skyldes ikke mindst, at de studerende ikke altid når "at få det hele med" på første semester, idet der også er mange andre informationer, aktiviteter, nye mennesker, læring, osv. som de skal følge med i. Derfor har vi også observeret, af de studerende er positive over for PBL undervisningsforløb der varer længere end blot 1. semester. Der har generelt været en positiv indstilling over for længere PBL forløb, også når de har strukket sig over stort set hele Bacheloruddannelsen.

Selvom nogle ser PBL undervisning som et 'snakkefag' som de ikke 'får så meget ud af', er der altså også mange der er glade for at lære mere om læringsmetoden, gruppearbejde, gruppedynamikker, rollefordelinger, arbejdsfordeling, problemformuleringsproces, osv.

Ønsket om undervisning i PBL på flere semestre spiller også sammen med gruppedannelsesprocesserne, der for flere studerende har været et ambivalent emne. De studerende ved godt, at de helst skulle blive bedre til at danne grupper med 'nye' hvert semester, men samtidig er dette også en dynamik der er meget svær at opretholde, af flere årsager. Studerende der allerede har opnået et godt samarbejde gennem et semester, vil ofte gerne fortsætte samarbejdet på det næste, i stedet for at risikere at komme i en dårligere gruppe. Det er derfor oplagt at forsøge at tænke ind, om

PBL-kurser kan være med til at styrke gruppedannelsesprocesserne igennem hvert semester, samt fungere som en kontinuerlig evalueringsproces gennem hele forløbet. Dette er i hvert fald vigtigt, hvis muligheden for mere varierede gruppedannelsesprocesser skal realiseres.

Praksisorienteret PBL

Den primære undervisningsmæssige udfordring med PBL er netop at aktivere de studerende, som mener, at PBL undervisning "bare er et snakkefag", som de ikke kan lære så meget fra. Dette er, ud fra vores interviews, ikke en generel opfattelse blandt de studerende, men vi må dog tage forbehold for, at vores udsnit af populationen kan have indflydelse på vores indtryk. Ikke desto mindre, er det væsentligt at overveje, hvorfor de studerende kunne have denne opfattelse. Den mest væsentlige kritik vi har observeret på dette punkt, har været en mangel på det praktiske og konkrete, og for stort fokus på det mere abstrakte (teoretiske) grundlag for PBL metoden.

De studerende der har kritiseret PBL har, måske en smule paradoksalt, manglet en konkret forbindelse til deres studieliv og studiearbejde fra PBL undervisningen. De har ikke oplevet en konkret forankring af faget i virkelige problemer, og de mener ikke, at faget ikke har givet dem værktøjer, der har været brugbare for de problemer de er stødt på. Dette kan ikke generaliseres til PBL undervisning på AAU, idet den praktiske implementering naturligvis varierer fra sted til sted. Men som en opfordring til PBL undervisningens udformning på det strategiske niveau, og til de undervisere der planlægger PBL kursusgangene, kan denne observation være væsentligt at have sig for øje.

PBL og grupperum

Et andet element af PBL, der er af specifik relevans for studier med storrumsgrupperum, er vigtigheden af en fælleskoordination af grupperummenes anvendelse. Vi vil komme nærmere ind på dette område under begrebet 'SAS' nedenfor, men her vil vi reflektere over muligheden for at bruge PBL undervisning som et fag der inddrager dette aspekt af studiemiljøet.

Storrumsgrupperum er principielt set studiets arbejdspladser, men der eksisterer, for de flestes vedkommende, intet - eller meget lidt - internt koordineret forståelse for rummenes anvendelse. Kort fortalt, er der ikke nogen intern diskussion eller overvejelser om, hvordan disse rum skal bruges, uddelegeres, osv. blandt de studerende og undervisere. Dette område bør dog ikke overses, idet storrumsgrupperum netop er karakteriseret af at være sociale, og at der derfor bør være en vis form for fastlæggelse af sociale normer i rummets anvendelse.

Dette bliver problematiseret på flere måder, fx ved at der ikke bliver gjort rent på fællesområder, der ikke er nogen enighed om "støjniveauer" i rummene, eller om sociale områder hvor man kunne mødes for at sidde ned og snakke sammen - eller omvendt - for at læse i stilhed. Blot for at komme med nogle af de udfordringer som disse delte rum bringer med sig, når der ikke er en fastsættelse af regler for dets brug.

Vi støtter naturligvis op omkring de studerendes medindflydelse på de sociale rums udfoldelse og brug, men vil på samme tid opfordre til, at AAU også forsøger at imødekomme mulige problemstillinger, og proaktivt inddrager disse i undervisningen, hvilket både vil opkvalificere de studerendes kompetencer og, forhåbentlig som en konsekvens af dette, lede til et forbedret studiemiljø. Her kunne denne problemstilling let blive en integreret del af PBL undervisningen, som samtidig sætter fokus på praksis, og som kan følge PBL gennem flere semestre.

Udefrakommende MA studerende har ofte brug for mere PBL

MA-studerende der starter på AAU, men som ikke har taget en BA fra AAU, påpeger ofte, at de mangler en bedre introduktion til PBL metoden og gruppearbejde ved AAU. De studerende der kommer med for eksempel en professionsbachelor eller en BA fra et andet universitet eller udlandet, er ikke særlig bekendte med PBL konceptet, dets metoder, fag, og nogle gange heller ikke de projektrapporter som der skal skrives på universitetet. De studerende vi har talt med, som er kommet ind på en MA på AAU, men som ikke har taget en BA ved universitetet, har ofte påtalt netop denne problemstilling. I hvert fald for så vidt at deres studie ikke har haft PBL som en fast del af undervisningen. En problemstilling opstår

naturligvis idet MA studerende kun har en relativt kort tidsperiode ved universitetet (3 semestre og et praktikforløb), samt at der er en stor mængde af andet information og læring der samtidig skal formidles til disse studerende, for at de kan følge med de generelle krav for MA studerende. Med dette for øje, vil vi dog stadig påpege denne problemstilling, og opfordre til, at undervisning i PBL også tilbydes til disse grupper af studerende.

Gruppearbejde og gruppedannelsesprocesser

De gennemførte interviews har vist at gruppearbejde betyder rigtig meget for de studerende. Næsten alle studerende, der er eller har været med i en gruppe, peger på ansvarsfølelse over for gruppen som en positiv motivationsfaktor. Som resultat heraf, er gruppen også altid et af de vigtigste elementer for valget om at tage på universitetet eller blive hjemme og arbejde. Det der oftest gør at de studerende tager hjemmefra for at arbejde på AAU, er at de har en aftale om at mødes med deres gruppe. Selvom undervisning nok er den vigtigste faktor for at møde op på AAU, så bliver aftale med gruppen nævnt lige så ofte som undervisning som afgørende motivation for at tage på AAU. Her skal det tilføjes at de studerende ofte tager det for givet, at undervisning er en vigtig faktor ift. at møde op. Dette underbygges af den tidligere påpegede observation om, at de studerende generelt opfatter semestrene som værende delt i to 'årstider' (se side 25), samt at de ofte omtaler deres studiehverdag som startende med at man møder til undervisning, når de beskriver undervisningsdelen af semestret. Mange studerende nævner aspektet om at "løfte hinanden op" som et vigtig element af gruppearbejdet. Vi finder denne opfattelse interessant fordi det vidner om en stærk fællesskabsfølelsen blandt de studerende, hvilket underbygger tesen om at de sociale aspekter af studiemiljøet er ekstremt vigtige. Det at man er en del af en gruppe, er altså et meget vigtigt element i forhold til brugen af studiearbejdspladser på AAU. Jo bedre forhold en studerende har til sin gruppe (socialt og fagligt,) des mere er den studerende tilbøjelig til at benytte AAU som studiearbejdsplads. En anden væsentlig faktor der bør påpeges er, at de studerende oftest udpeger gruppearbejdet som værende den måde hvorpå de lærer bedst. Der er endda flere der siger de har valgt at studere på AAU på grund af gruppearbejdet.

I et enkelt interview blev det et dominerende samtaleemne, at der findes to tilgange til gruppearbejde: den ene lægger vægt på læring over resultat, den anden lægger vægt på resultat over læring. I den første tilgang sætter man gruppens medlemmer til at lave det de er dårligst til (så de lærer mest): i den anden tilgang sætter man gruppens medlemmer til at lave det de er bedst til (så man opnår det bedste resultat). Selvom denne pointe kun eksplicit er blevet diskuteret i et enkelt interview, tager vi alligevel observationen til os, idet den illustrerer, at de studerende er opmærksomme på at gruppearbejdet kan forstås som enten proces eller resultatorienteret. Denne forståelse blandt studerende har vi set i mange interviews, hvor det påpeges at de mest essentielle elementer af gruppearbejde er hhv. indlæring af samarbejdsevner og produktion af et godt projekt.

Mange studerende efterlyser gruppeseminarer og gruppedannelsesworkshops på flere semestre en blot det første. De studerende vi har talt med, som har gennemgår seminarer og workshops på senere semestre, er godt tilfredse med disse, og påpeger at det er positivt for deres projektarbejde.

De fleste grupper udarbejder et sæt normer for gruppearbejdet. For nogle grupper foregår det eksplicit og via nedskrivning, for andre grupper foregår det via løbende dialog og kritik af gode og dårlige praksisser. Rigtig mange studerende påpeger forventningsafstemning som et essentielt element af et

godt gruppearbejde. I tråd med den tidligere nævnte observation omkring proces eller resultatorienteret gruppearbejde, kan det her nævnes at forventningsafstemning for de studerende dækker over både mødetid, snak/ro, produktion af tekst, rettelsesprocedurer, eksamensforberedelse mm. (dvs. bredt).

Blandt de specialeskrivere vi har talt med er der en tendens, både blandt dem der arbejder alene og dem der arbejder i gruppe, til at arbejde hjemmefra. De fleste der gør dette savner dog det faglige og sociale input ved at arbejde på AAU, og har ofte givet udtryk for at de egentlig gerne ville fortsætte deres arbejde her. Dette er dog ikke altid lige tilgængeligt, bl.a. fordi specialestuderende ikke altid har arbejdspladser tildelt.

I relation til gruppedannelse, har vi observeret, at der ikke er enighed om, hvornår grupperne helst skal dannes, men dog er der en generel enighed omkring målet med gruppedannelsesprocesserne. Nogle mener at det er godt at danne grupperne tidligt fordi at det skaber et bedre socialt miljø; at man har en 'nær gruppe' man hurtigt kan identificere sig med og knytte sig til, mens andre mener, at dette forhindrer at man bedre kan lære flere at kende på sit studie - man mister simpelthen tiden og muligheden hvis man går i gang med gruppearbejde osv. så tidligt på studiet. På trods af uenighed om det idéelle tidspunkt for hvornår gruppedannelsen skal finde sted, er de studerende dog generelt meget enige om, at det sociale sammenhold er målet der sigtes efter i begge henseender.

Undervisning

Undervisning og fremmøde

Vi har erfaret, at de studerende ofte prioriterer at møde op på studiet, på de dage hvor der alligevel er undervisning. Undervisningsfri dage kombineres i højere grad med arbejde, så de studerende på den måde forsøger at koordinere deres tid bedst muligt. Mange studerende prioriterer dog også projektarbejde på disse dage, hvor de ikke har undervisning. De studerende der har faste arbejdspladser på studiet bruger i højere grad deres tid på studiet, når der ikke er undervisning, end de studerende der ikke har faste arbejdspladser på deres studie. Vi synes det er væsentligt at specificere denne opdeling, fordi undervisningen ofte motiverer de studerende til at møde op på studiet, men at mangel på faste arbejdsrum eller arbejdspladser, er med til at "skubbe dem væk". De studerende, der oplever at der ikke er gode arbejdsforhold på studiet, vil derfor også kun i ringe grad bruge deres tid på en studiearbejdsplads, udenfor dage med undervisning.

Dette kan også i høj grad kombineres med de studerendes syn på undervisningen selv. Underviserne har generelt fået positiv feedback, men de fleste studerende har et differentieret syn på de individuelle forelæsere. De studerende giver derfor også selv udtryk for, at der er nogle forelæsesers lektioner de vurderer højere end andres, og at de derfor vil være mere tilbøjelige til at møde op til disse lektioner. Lektioner der gives af forelæsere som de studerende synes mindre godt om, vil de i højere grad blive væk fra, hvis der er et særligt behov for det⁸. De studerende har ofte lagt vægt på, at "oplæsning fra et

⁸ De studerende vi har talt med, har argumenteret at de generelt møder op til langt de fleste timer. Dog må vi igen tage et vist forbehold for de udsnit af studerende som vi har interviewet, og vi kan ikke garantere at det samme billede vil gøre sig gældende i samme grad blandt alle studerende. Dog vurderer vi det sandsynligt, at det er den samme tendens der vil kunne ses blandt de studerende: at forelæsninger der anses som 'dårligere overleveret', også vil være dem de studerende vælger at udeblive fra, hvis nødvendigt.

Power Point” ikke er en god forelæsningsform, og flere har givet udtryk for, at “så kunne de lige så godt læse det selv, derhjemme”.

Vi tager forbehold for, at man ikke kan gøre alle tilfredse, men vi forsøger herunder, at give nogle bud på ‘good practices’, baseret på de studerendes udtalelser om undervisningen.

Kombineret forelæsning og opgaveløsning:

Flere studier anvender en model for undervisning der anvender traditionelle undervisningsformer og opgaveløsning i direkte kombination. Blandt de studier der anvender denne model, sigter størstedelen mod, at disse opgaver skal løses som gruppearbejde. Denne model har flere positive følger, bl.a. at de studerende føler, at de bør møde op til undervisningen, da de har et ansvar over for den gruppe de er en del af (eller har aftalt at skulle løse opgaven sammen med). Idet undervisningsformen ofte lægger op til at opgaverne skal løses i grupper, faciliterer denne undervisningsform også en højere grad af samarbejde internt på semestret. Det øgede samarbejde styrker de sociale relationer internt i grupperne og er med til at skabe entusiasme og engagement i studiet. I mange tilfælde styrkes de sociale relationer på hele holdet også, da der under opgaveløsningen ofte foregår en del dialog på tværs af grupperne, især hvis der anvises en fysisk lokation til opgaveløsningen. Mange studerende påpeger også at den faglige dimension styrkes af denne form for opgaveløsning, bl.a. fordi at gruppearbejde kræver at alle gruppens medlemmer bidrager (ideelt set. Men den faglige ansvarsfølelse over for ens gruppe har vist sig meget stærk i vores samtaler med de studerende).

Samtidig, har de studerende bredt været enige om, at de lærer bedst gennem diskussioner, argumentation, og anvendelse af fagets materiale, set i forhold til fx lange forelæsnings timer. De studerende har ofte påpeget, at mange forelæsnings timer i træk ødelægger deres koncentrations- og indlæringssevne, og at de derfor lærer meget mindre, hvis de blot lytter til forelæsninger (og specielt flere forelæsninger i træk). De studerende kritiserer hermed ikke forelæsninger som sådan, men pointerer, at mange timer med forelæsninger i løbet af en dag kan blive problematisk for dem. Her synes den kombinerede undervisningsform at være en god løsning på problemet. De studerende vi har talt med, som har haft forelæsninger kombineret med opgaveløsning, har desuden alle været positive over for denne undervisningsform.

Ikke alle studier anvender denne undervisningsform, men blandt de studerende der er blevet undervist på denne måde, har der været en meget positiv indstilling over for fremgangsmåden. Vi anser derfor kombineret undervisning og opgaveløsning som en ‘good practice’ der med fordel kan også kan anvendes på andre studier.

Flipped Classroom

En anden undervisningsform vi er stødt på under vores undersøgelse er konceptet om *Flip Classroom*. Flipped Classroom fungerer ved, at underviser uploader forelæsningen inden undervisningsgangen, så de studerende kan se lektionen hjemmefra. Når de kommer til time, kan tiden i stedet for bruges på gruppearbejde og på at spørge forelæseren om forelæsningen. Dette giver de studerende bedre mulighed

for at forberede sig hjemmefra til at stille spørgsmål, og giver dem bedre tid til at funderer over det de har fået forklaret, inden de skal bruge dette i grupperne eller til deres eget arbejde.

Denne undervisningsform har fået positiv respons blandt de studerende der har deltaget i kurserne. Desværre er vores data på områder for sparsom til, at vi kan sige noget mere konkret eller fyldestgørende på området, men vi kan henvise til andre forskningsprojekter fra AAU på området⁹.

Inddragelse i undervisningen

De studerende har generelt haft en positiv tilgang til inddragelse i undervisningen, dvs. hvor de bliver inddraget i diskussion og debat gennem forelæsningen. Muligheden for at bidrage gennem undervisningen, muligheden for aktivt at diskutere et begreb og dets anvendelse, at stille spørgsmål, osv. har de studerende generelt været positive over for. Dog med den undtagelse, at denne undervisningsform ikke fungerer lige så godt, i lektioner med mange studerende. Under disse forelæsninger er det ikke i samme grad muligt at inddrage alle, hvilket de studerende også selv har været forstående over for, og påpeget. Inddragelse er dog stadig et væsentligt begreb for undervisningen, som de studerende har sat pris på, når det fungerer.

SAS (Samkoordinering Af Studieaktivitet)

Samkoordinering af Studieaktivitet (SAS) er et begreb vi har udviklet til at beskrive en praksis omkring selv-organisering blandt de studerende, og koordinering med studierne for at forbedre miljøet på et givent studie. Begrebet SAS har vi specifikt overvejet som led i forbedringen af de åbne (og delte) arbejdsmiljøer som AAU har inkorporeret på flere studier. Vi ser her en væsentlig forskel fra de dedikerede studiearbejdspladser hvor samkoordinering ikke er relevant. Men herudover er ideen også et udtryk for, at de studerende vi har talt med, generelt er meget positivt stemte for at deltage i koordinering af studieaktiviteter, og ofte har specificeret sådanne praksisser, i forskellige sammenhænge, som positive aspekter. Det skal dog pointeres, at de forskellige studier har meget forskellige praksisser på dette områder, hvilket også er udtryk for, at SAS altid skal ses i kontekst af det individuelle studie.

Tre eksempler

Et eksempel på et godt forslag til samkoordinering, som vi har modtaget under vores interviews, er at 'ældre' studerende kan inddrages i undervisning af nyere studerende, fx i brugen af PBL i praksis, som ofte kan være en smule abstrakt for de yngre studerende, eller nye studerende på kandidatuddannelserne, der ikke har gjort brug af metoden tidligere. På denne måde kan man også sætte de ældre studerendes

⁹ http://vbn.aau.dk/files/205361392/EAEIE2014_ETriantafyllou_final.pdf

kompetencer i spil, og de får en mulighed for selv at blive mere bekendt med hvad de har lært, samt at forbedre deres evner til at overlevere denne viden.

I det andet eksempel benytter AAU-ES allerede *styringsgruppemøder* til at sørge for at der er en løbende kalibrering af undervisning og studieaktivitet med de studerende. Her mødes de studerende og undervisere 2 til 3 gange pr semester for at evaluere hvordan undervisning og studieaktivitet forløber. De studerende har mulighed for at give konkret feedback på deres oplevelse af undervisningen, materialer, emner, projekter, osv. og undervisere og koordinatore har mulighed for løbende at forbedre udformningen af studiet i overensstemmelse med de studerendes ønsker og kritiker. Dette er en god praksis både fordi den giver muligheden for en løbende optimering fra AAU's side, men ligeså vel fordi de studerende i højere grad oplever at kunne få indflydelse og medansvar for deres studie og dets miljø.

Et tredje eksempel har vi observeret ved Sund. Tek. hvor de studerende selv er med til at afholde såkaldte *statusseminarer*. Der er to statusseminarer i løbet af året, hvor grupperne præsenterer deres projekter for hinanden og giver feedback på hinandens projekter. De studerende kan på denne måde bruge hinanden bedre som sparringspartnere, de kan øve deres fremlæggelser og præsentation af deres projekter, de opøver deres samarbejdskompetencer, de kan blive inspireret af medstuderende, finde ud af hvem der arbejder på projekter der mindre om deres egne, mm. Dette har både en social og faglig dimension, men er på begge sider med til at understøtte det overordnede studiemiljø. Dette faciliteres af de studerendes egen inddragelse og engagement i afholdelsen af statusseminaret, der samtidig støttes op af administrationen og underviserne på studiet.

Som en helt generel observation, er de studerende glade for når de bliver taget med på råd, i hvert fald på emner der vedrører deres eget studie, og hvor de reelt føler at de får indflydelse på besluttelsesprocessen. De studerende er ofte glade for at kunne blive "hørt", og alene muligheden for at kunne bidrage aktivt til studiet på denne måde, lader også til at have en positiv effekt på de studerendes engagement overordnet. Samtidig er det også væsentligt at, at SAS bør indgå som en del af koordinering mellem de studerende for hvordan de fælles arbejdsområder skal anvendes (fx de sociale normer i storrumsgrupperumme).

SAS begrebets anvendelse

Det er væsentligt for forståelsen af begrebet SAS, at det skal forstås bredt som muligheden for at koordinere mellem AAU og de studerende på flere forskellige niveauer. Mest relevant er formentlig niveauerne omkring semester og studie, hvilke formentlig også er de niveauer hvor det er nemmest at organisere samkoordinering på. Men det bør specificeres, at der kvalitativt er tale om mange muligheder for samkoordinering, hvor fokus også bør rettes ud over undervisningen, hvis man sigter på at skabe det bedst mulige miljø omkring studiet. Vi har nævnt, at inddragelse af 'ældre' studerende i undervisningsaktiviteter er en mulighed, som de studerende også selv fremhæver som interessant, men det kan ligeså vel være et fokus på udviklingen af studiets sociale miljø gennem afholdelse af 'ekstracurriculære aktiviteter'. De studerende forsøger ofte selv at initiere og afholde sådanne aktiviteter, men efterspørger ofte, at få en højere grad af støtte fra universitetet til at stable disse ideer på benene. Samtidig er vi også stødt på, at overlevering af eksisterende sociale strukturer, til tider kan

‘gå tabt’ mellem årgangene, hvilket også er et område hvor SAS kan være med til at forhindre et tab af de opbyggede sociale strukturer og kultur på et studie (vi kommer også ind på disse aspekter under AAUs rolle nedenfor).

Et meget væsentligt element af SAS vedrører også AAUs udbud af studiearbejdspladser. I det mange studier i høj grad er overgået til delte studiearbejdspladser (enten delte grupperum eller storrumsgrupperum), er det væsentligt at gøre sig overvejelser om hvordan kultur, sociale normer, og praksisser omkring rummenes brug koordineres. Her er der en væsentlig forskel fra dedikerede grupperum, hvor gruppen internt kan bestemme hvordan de vil bruge deres rum, og derfor ikke behøver at koordinere med andre, hvad der er acceptable/uacceptable normer for anvendelsen af grupperummet. I modsætning hertil, er brugen af storrumsgrupperum altid en koordineret praksis der skal forhandles mellem alle der skal anvende pladsen. Facilitering af denne proces anser vi derfor som vigtig for at opnå det bedst mulige miljø omkring disse studiearbejdspladser. Igennem vores interviews har vi ikke oplevet, at AAU bliver opfattet som værende en aktiv del af en sådan proces. Tværtimod ses AAU oftest som havende overladt koordineringen til de studerende selv, og de initiativer som de selv måtte tage. Dette kan fungere et stykke hen ad vejen, men kan også nemt skabe konfliktsituationer, både imellem de studerende selv, og imellem de studerende og AAU (på grund af mangel på enighed, aftaler, sociale normer og brug af rummene). Ud fra vores observationer, vil det være muligt på mange måder at optimere disse rums benyttelse gennem en fordring af samkoordinering (SAS) på hvert studie, der tager udgangspunkt i storrumsgrupperummenes anvendelse og de sociale normer der vedrører dette aspekt. Dette kan eksemplificeres ved en forhandling mellem de relevante studiekeordinatorer og de studerende om hvilke ønsker, krav, muligheder, idéer, og planer der er for det givne arbejdsmiljø på et studie. Denne proces involverer både de begrænsninger der fastsættes af universitet, såvel som de studerendes koordinering med hinanden om hvad de ønsker for deres studie, og åbner også op for nye muligheder for hvad der kan realiseres i det enkelte studies miljø.

Et gennemgribende eksempel på manglende samkoordinering, er en mangel på ansvarsfølelse blandt de studerende, som vi i høj grad tolker som en mangel på netop samkoordinering af de aktiviteter som de studerende selv indgår i, i deres egne arbejdsrum. Oprydning er her et centralt problem, der går igen, både i fælles køkkener, arbejdsrum, mødelokaler, mv. Problemstillingen her beror sig på, at der blandt de studerende ikke eksisterer et fælles tilhørs- og ansvarsforhold over for de fælles faciliteter, hvilket her bliver en rod til konflikt. Sådanne problemstillinger kan løses gennem fælles koordineringsarbejde, men kræver tilsvarende, at de studerende også opbygger et tilhørsforhold til deres studies arbejdssteder og sociale rum (ROI), der er med til at understøtte deres forståelse for deres ansvar over for deres faciliteter. Vi bruger her et gennemgribende eksempel omkring rengøring, men principielt er der mange forskellige problemstillinger der vil komme på tale når mange grupper skal dele det samme rum.

Ligeledes er det igen svært at fastsætte sådanne rammer ovenfra, selvom AAU naturligvis kan have krav til de studerendes praksisser. Netop derfor, er samkoordinering væsentligt at anse som en gensidig proces, der handler både om de studerendes ønsker til AAU og hinanden, men også om AAUs krav til de studerende, hvorigennem alles interesser må indarbejdes i en fælles løsning, på en måde hvor alle parter bliver hørt.

Det må specificeres, at vi også lægger vægt på studerendes ønsker om inddragelse, og deres kritik af ‘dekreter ovenfra’, der skal implementeres på studierne, men som de studerende ikke får nogen

indflydelse på. Dette kan lede til en del frustration, og de studerende ærgrer sig til tider over, at de ikke har haft mulighed for at influere selve implementeringsprocessen på deres studie. Dette tolker vi, igen, som et signal fra de studerende om deres engagement i deres studie, og deres villighed til at bidrage, hvis de også oplever at de har mulighed for at bidrage.

Det er dog naturligvis vigtig at fastholde, at SAS er en balancegang, og den studiemæssige kontekst altid må inddrages som led i overvejelserne om hvad der er muligt. Vi forestiller os ikke, at alt uden videre kan institutionaliseres som et samarbejde mellem studerende og AAU, men vi ser et potentiale for i højere grad at udforske mulighederne for at gøre dette, både med hensyn til metoder at samarbejde og koordinere på, lige så vel som de områder der samarbejdes inden for.

AIR studerende (Aktive, Initiativrige, Ressourcestærke-studerende)

Vi har udviklet konceptet *AIR studerende* for at beskrive en ressource vi er stødt på gennem vores fokusgruppeinterviews, navnlig de Aktive, Initiativrige, Ressourcestærke - studerende. Følgende vil vi beskrive hvordan dette begreb kan forstås og benyttes på vejen mod et forbedret studiemiljø og inspirerende studiearbejdspladser.

I stort set hvert eneste fokusgruppeinterview vi har gennemført, har vi talt med en eller flere studerende der bruger meget tid og mange kræfter på at gøre en forskel for det studiemiljø han/hun er en del af. En af grundene til vi bruger begrebet 'ressourcestærke' er at disse studerende alle formår at balancere deres aktive indsats for studiemiljøet, med en seriøs tilgang til deres studier, og at deres indsats på begge områder, afføder resultater i form af oprettelse af foreninger, afholdelse af sociale og/eller faglige arrangementer, mv.¹⁰ For nogle AIR studerende er fokus på de sociale aspekter af studiemiljøet som fredagsbar, spilaftener mm, og for andre er det på forbedring af undervisning, tværfaglig interaktion - for mange er det begge disse aspekter samt flere.

De fleste AIR studerende er studievejledere, tutorer og/eller medlemmer af studienævn og andre råd og de gør en forskel for deres studiemiljøer. Som eksempel kan nævnes en kandidatstuderende, der,

¹⁰ Vi ønsker at gøre opmærksom på, at de studerende vi har talt med repræsenterer et udsnit af de studerende, der generelt kan kaldes anses som aktive og engagerede (se også metodeafsnit side

10-16). Det må derfor antages, at den gennemsnitlige mængde af AIR studerende på et givent studie ikke er lige så højt som i vores interviews. blandt flere andre funktioner, fungerer som en slags uofficiel "tillidsrepræsentant" for bachelorstuderende på sin uddannelse. Hvis der er problemer med undervisningen, afleveringstidspunkter, bøger mm. så kommer andre studerende ofte til ham for at få hjælp. Et andet eksempel, er en studerende, der er kendt af stort set alle på hele den afdeling af AAU hvor hun studerer (hun dukkede selv op og bad om at være med i interviewet, da hun ved fejl ikke var blevet tilmeldt). Denne studerende er studievejleder, repræsentant i studienævnet, næstformand for den lokale fredagsbar mm. Disse to eksempler er ikke unikke, men derimod gode eksempler på hvor aktive denne "gruppe" studerende er. Det er vores klare indtryk, at en øget opmærksomhed fra AAU og ideelt

også en hjælp til organisering af AIR studerende i et eller flere tværfaglige råd, ville kunne gøre en markant forskel for studiemiljøet på AAU. Den førnævnte hypotese bygger på, at de aktiviteter, som de AIR studerende skaber, matcher flere af de aktiviteter de studerende selv peger på som mulige forbedringer af studiemiljøet.

Idet vores undersøgelse også peger på at et bedre studiemiljø fremmer brugen af studiearbejdspladser, så anbefaler vi et fokus fra AAU på at benytte sig af de AIR studerendes ressourcer, villighed og evner til at involvere sig. En af grundene til at vi anbefaler et mere institutionaliseret samarbejde mellem AAU og en bred gruppe af AIR studerende er, at disses indflydelse og dermed positive bidrag på studiemiljøet, kun begrænses af at de ikke har adgang til opbakning/ressourcer fra AAU. Mange af de AIR studerende giver selv udtryk for, at et bedre samarbejde med AAU ville kunne gøre deres studiemiljø-orienterede arbejde nemmere og mere produktivt. De AIR studerende siger ikke, at AAU direkte forhindrer dem, men derimod at de har brug for endnu mere samarbejde. Samtidigt giver de også udtryk for, at en større hjælp og interesse fra AAU ville være meget motiverende for deres videre indsats. De AIR studerende siger desuden også, at opbakning til deres initiativer, eksempelvis i form af deltagerantallet til et social arrangement, har betydning for deres motivation, for deres engagement og arbejde. Hvis AAU engagerer sig i et mere institutionelt samarbejde med denne gruppe studerende, vil det alt andet lige give mere validitet til de AIR studerende når disse henvender sig til deres medstuderende med eksempelvis invitationer til arrangementer eller opfordringer til handlinger.

At oprette et råd eller en gruppe af AIR studerende der får adgang til kommunikationsveje og/eller ressourcer, ville i sig være en belønning for de studerende der engagerer sig i et sådant arbejde, idet de ville kunne tilføje medlemskab, projektplanlægning og andre aktiviteter på deres CV.

If then/Now that

Teoretisk kan man koble observationer omkring mulighederne ved at institutionalisere AIR samarbejdet på Daniel Pinks (Pink: 2009) forklaring af hvordan man bedst motiverer medarbejdere, nemlig ved at skifte fra en 'if then' tilgang til en 'now that' tilgang. Dette betyder at man belønner potentielle forbedringer ved at støtte dem før og imens de opnås, i stedet for at belønne opnåede resultater. Et af Pink's argumenter for hvorfor dette er en optimeringsmekanisme er, at i en 'if then' tilgang så stopper motivationen idet belønningen tildeles, hvorimod i en 'now that' tilgang øger belønningen motivationen, og undgår at pålægge en øvre grænse for resultatet.

I forhold til udsagnene fra vores interviews, kan 'if then/now that' tilgangens potentiale forklares igennem, at nogle AIR studerende eksempelvis føler at arbejdet med at arrangere fredagsbar, "er så meget op ad bakke" at de ikke har lyst til at bede andre studerende involvere sig. De der arbejder med denne specifikke fredagsbar, påpeger den manglende støtte fra AAU som en væsentlig årsag til deres udfordringer. I en sådan situation ville det virke motiverende for de involverede, at AAU tilbød hjælp, dialog og opbakning, nu når disse studerende i forvejen arbejder så hårdt med fredagsbaren. Hvis AAU er interesseret i at de studerende har mulighed for at komme til en god fredagsbar (hvilket vores undersøgelse viser generelt opfattes som en vigtig del af et godt studiemiljø), så tyder det på, at det ville være mere frugtbart at belønne og hjælpe de studerende der er i gang med dette, end senere at skulle

motivere en gruppe studerende ved at love belønning og hjælp hvis der var nogle der ville starte en fredagsbar.

Helt overordnet så passer 'now that' tilgangen bedre til at fremme et godt studiemiljø inkl. inspirerende studiearbejdspladser. Denne undersøgelse har bl.a. vist, at studerende i høj grad efterspørger og værdsætter muligheden for indflydelse på eget studiemiljø. Hvis tilgangen fra AAU er mere baseret på en 'if then' tankegang, så vil initiativerne nok komme fra universitetet i højere grad end fra de studerende. Hvis der derimod mere tilsigtes en 'now that' tilgang, vil det mere være gode initiativer fra studerende der støttes og belønnes.

Et institutionaliseret samarbejde med AIR studerende vil også formindske graden af videnstab når denne type studerende er færdiguddannede, da AIR gruppen jævnligt skal inkludere nye AIR studerende der kan lære af de "gamle" og af at samarbejde med AAU. Det virker som et win-win scenarie fordi AAU får mobiliseret en intern ressource, og AIR studerende kan opgradere deres CV med at have været en del af denne gruppe, og samtidigt få udlevet deres ønsker om at være aktive ift. studiemiljø. Det er vores klare indtryk at små beløb og adgang til kommunikationskanaler via AAU vil kunne gøre en stor forskel for forbedringen af studiemiljøet gennem samarbejdet med en bred gruppe af AIR studerende.

Diskurser for studiemiljø

I det følgende afsnit vil vi præsentere observationer omhandlende hvordan de studerende omtaler deres studiemiljø. Det virker som en god forståelsesramme at tale om *diskurser*, da vi har observeret, at studerende på tværs af mange forskellige studier omtaler hhv. positive og negative opfattelser af studiemiljøet igennem meget sammenlignelige sproglige rammesætninger. Vi vil herunder præsentere de diskurser vi har observeret blandt de studerende, når de omtaler hvordan de ser deres studie som hhv. *arbejdsplads*, *hjemligt* og *institutionelt*. Disse er de tre dominerende diskurser som de studerende taler bruger når de beskriver studiemiljøet, og vi vil derfor gennemgå dem enkeltvis, med henvisninger til vores observationer fra vores interviews.

Diskurs for studiet som arbejdsplads

Stort set alle grupper, der har faste aftaler om at mødes hver dag fra fx 9 til 16, bruger en arbejdspladsdiskurs til at beskrive rammerne for og motivationen bag sådanne aftaler. Det virker som om, at denne diskurs er med til at skabe stolthed omkring det at arbejde dedikeret og organiseret med sit studie. De grupper der beskriver egne aftaler på denne måde, er ofte grupper der arbejder godt sammen, og har arbejdet sammen før. Vi har i samtaler med sådanne grupper også stødt på, at gruppemedlemmer, der ikke lever op til gruppens forventninger ("passer sit arbejde"), risikerer at blive- eller er blevet, "fyret" fra gruppen. Som nævnt ovenfor i afsnittet om gruppearbejde (se side 34), så er ansvar over for gruppen en nærværende faktor i mange grupper. Denne ansvarsfølelse forstærkes af

diskursen om studie- og gruppearbejdet som et “rigtigt” arbejde, hvor de studerende også selv påpeger, at man ikke “vælger om man har lyst til at tage på arbejde om morgenen”.

Arbejdsplads-diskursen underbygges af det førmtalte gensidige ansvars og tillidsforhold, samt af en arbejdsmentalitet omkring opgavens løsning, der adskiller arbejdspladsen fra det hjemliges ‘uformelle miljø’ (se afsnittet om hjemlig diskurs nedenfor), og hvilket ofte bruges som en afgrænsning mellem de to diskurser. Arbejdspladsen skal ikke ses som en negativ diskurs ligesom institutions-diskursen (se afsnit om institutions-diskurs nedenfor), netop fordi at arbejdspladsen bærer præg af selvskabte rammer, gensidigt ansvar, tillid og autonomi. Arbejdsplads-diskursen er derfor også relevant ift. at underbygge vores observation om, at studerende ser positivt på at have indflydelse på udformningen af studiemiljøet.

Arbejdsplads-diskursen associeres ofte med faste rammer for studiemiljøet, hvilket vil sige, at de studerende, der har en fast ‘arbejdsplads,’ hvor de mødes hver dag, i højere grad etablerer en arbejdsplads-diskurs omkring deres studier (grupperum er fx ofte en stærk forudsætning for oplevelsen af at kunne bruge studiet som en *arbejdsplads*, hvilket gør sig gældende for studier både med alle typer af grupperum). Ud fra vores observationer er der derfor en sammenhæng mellem det fysiske miljø og de sociale praksisser, der skabes omkring anvendelsen af de fysiske faciliteter. Derfor er det måske heller ikke overraskende, at de studerende der har dedikerede grupperum i højere grad strukturerer deres arbejde omkring arbejdsplads-diskursen, og i højere grad skaber en ‘norm’ for gruppearbejdet, baseret på denne forståelse.

Diskurs for studiets sociale miljøer hjemlig/hygge

Den anden diskurs der vi har observeret er den ‘hjemlige-diskurs’. Denne bruges når de studerende beskriver aspekter af studiemiljøet som de finder positive og/eller understøttende for det gode sociale studiemiljø. Denne diskurs indrammes med begreber relateret til familie, hygge, huset og hjemmet, og bruges ofte til at skabe en forståelse for de sociale relationer, der helst skal indfanges af et socialt rums indretning. De studerende kritiserer ofte sociale rum, der *ikke* tilnærmer sig disse designmæssige karakteristika: for eksempel meget store rum, rum der ikke til dels er afskærmede, rum der ikke faciliterer en tæt kontakt med ens medstuderende, rum der ikke er dedikeret til studiet, rum hvor de ikke selv kan få medindflydelse på rummets udformning, mv. Disse karakteristika er alle tæt knyttede til ideen om mere ‘hyggelige’ og ‘hjemlige’ rammer, hvor de studerende, igen, også har mulighed for selv at være med til at influere rammerne.

Det paradoksale omkring de sociale miljøer er, at de studerende ofte tager rum til sig, som egentlig ikke var tiltænkte sociale aktiviteter, mens store projekter tiltænkt den sociale interaktion, til tider kritiseres i stedet for. For eksempel bliver store centrale kantiner ofte udpeget som dårlige sociale mødesteder, også selvom der ofte er mange studerende der. Til gengæld kan en lille afsides altan blive til en populær ‘ryger-altan’, eller en lille lukket gård blive bygget om til en ‘urban garden’ (se bilag 3 og 4). Muligheden for medbestemmelse går også igen her, hvor de studerendes selvorganiserede projekter, ofte bliver kilde til større entusiasme og engagement, end faciliteter der bliver overrakt til dem, men som de ikke selv kan få særlig meget indflydelse på.

Konkrete eksempler på brugen af den hjemlige diskurs udmønter sig både på helt konkrete indretningsvalg, som for eksempel ‘mangel på bløde møbler’ i et rum der er tiltænkt socialt samvær, såvel som på rummet størrelse og rummets atmosfære. Vi har observeret, at der i flere tilfælde ikke er en god sammenhæng mellem de studerendes syn på hvad et godt socialt rum er, og hvordan disse sociale rum bliver udformet i praksis. For bedre at kunne imødekomme de studerendes ønsker til sociale rum i fremtiden, er det væsentligt at være opmærksom på denne måde at tale om de sociale rum på, der måske også skal ses i lyset af, at universitetet, for de studerende der bruger meget tid her, hurtigt kan blive som et ‘hjem uden for hjemmet’. Set i det lys, giver det måske også mere mening, at det er netop disse rammer som de studerende efterspørger til de sociale rum: mindre, mere hyggelige steder, hvor man kan slappe af, føle sig hjemme og føle sig ‘afskærmet’, fra hvad der ellers foregår på universitetet. ‘Højt til loftet’, store rum, glasvægge, ‘hårde møbler’, osv. er, i dette henseende, ikke sammenhængende med ideen om det intime, hyggelige, nærværende, hjemlige, der i højere grad faciliteres af mindre rum, autonomitet, indflydelse, tæt samvær, uformel atmosfære, osv.

Ligesom arbejdsplads-diskursen (se ovenfor) så har den hjemlige-diskurs også indvirkning på de studerendes ansvarsfølelse over for andre medlemmer af gruppen. For eksempel har vi observeret, at familiefølelsen kan bevirke, at de studerende “giver den lidt ekstra gas” i gruppearbejdet.

Det er relevant for disse observationer også at henvise til SMU13 og SMU16, hvori de studerende også tidligere har pointeret et udpræget behov for “*etablering af hyggeområder på universitetet der kan samle de forskellige uddannelsesretninger*” (SMU13) eller, formuleret på en lidt anden måde: “*gode fællesrum - godt sted at møde andre studerende i pauser og frokostpauser*” (SMU16). Sammenholdt med vores observationer synes de konkrete ønsker om ‘hyggelige’ indretninger af de sociale rum at være et konsistent tema gennem de sidste tre studiemiljørapporter.

Diskurs for studiet som institution

Institutions-diskursen har været mindre fremtrædende i vores undersøgelse end diskurserne for arbejdspladsen og for hjemmet. Dog mener vi, at der er visse rationaler, metaforer, og analogier der går igen, når de studerende beskriver de negative sider af studiet. Vi kalder dette for ‘diskursen for institutionen’ selvom det ikke er et term vi har hørt mange gange. Det er dog et term der synes passende, som antitetisk metafor til både hjemmet og arbejdspladsen, og som stemmer overens med de negative beskrivelser som de studerende har givet.

Dette kan demonstreres ved at bruge institutionen som analytisk metafor for ‘de negative aspekter’ som de studerende fremhæver ved universitetet. Et godt eksempel er en beskrivelse af universitetet som ‘manglende liv’, hvilket naturligvis kun kan forstås i overført betydning, idet der ikke menes en mangel på mennesker som sådan, men snarere en mangel på deres kreative, nuancerede, uforudsigelige, og finurlige udfoldelser. Her er institutionen en passende komparativ metafor, idet institutionen (som negativt ladet term) repræsenterer den selvsamme problemstilling: ikke en mangel på liv i ordets biologiske fysisk forstand, men en mangel på liv i ordets sociale betydning.

Ideen om institutionen bruges netop til at beskrive denne situation. Den kan tænkes som en anden version af Habermas teori om 'livsverdenen' og 'systemernes verden' i hvilken institutionen er manifestationen af systemverdenen i en virkeliggørelse af den livløse rationalitet. Institutionen er, logisk følgende, en hierarkisk organisation, præget af regelsætninger og mangel på intuition, kreativitet, udfoldelse, autonomi, osv.

Når de studerende taler ind i denne diskurs, taler de netop om manglen på medindflydelse, medbestemmelse, kreativ udfoldelse, osv. i universitetets organisatoriske udformning. Nogle gange endda bare til at beskrive indretning af bygninger som 'kedelig' og 'uinspirerende' (eksempelvis 'grå vægge' eller 'mangel på billeder eller andet interessant på væggene'). Sidst men ikke mindst er mangel på sociale rum i det hele taget også med til at skabe en følelse af institutionsrammer, fordi dette er med til at fjerne muligheder for den sociale interaktion og udfoldelse.

Modsat arbejdsplads-diskursen, der lægger vægt på autonomi, ansvar og tillid i arbejdsprocessen, så lægger institutions-diskursen vægt på de modsatte værdier: overvågning, regler, mangel på autonomi, mangel på interaktion, lukkede rum og en udpræget ensformighed, både i forhold til sociale praksisser såvel som arkitektur og design. På arbejdspladsen er der en følelse af værdi, at man bidrager, og at man er kompetent. På institutionen forholder det sig omvendt: man har ikke nogen værdi, man bidrager ikke med noget og man er ikke kompetent til at gøre tingene selv.

Overordnet set, har dette dog ikke været et fremtrædende element i vores interviews. Men det er værdifuldt også at forsøge at belyse den negative diskurs for universitetet, for bedre at kunne forstå, hvordan de studerendes ser på universitetet og dets fysiske og organisatoriske indretning. Dette kan samtidig være med til at skabe en bedre forståelse for dårlige praksisser mht. studiemiljøets fysiske og udformning.

ROI – Relation og identifikation

Vi vil i nedenstående afsnit redegøre for hvordan der i de afholdte interviews, har vist sig tydelige tendenser til, at de studerendes udsagn omkring studiemiljø og studiearbejdspladser, kan relateres til koncepterne *relation* og *identifikation*. På baggrund heraf, har vi har forsøgt at udvikle et koncept (ROI), der kan bruges til at tænke over fremtidige tiltag på studiemiljøområdet. Med denne tankegang håber vi at kunne bidrage konstruktivt til studiemiljøudvalgets og universitetets strategiske udformning og planlægning af studiemiljøet, ved at give nogle konkrete rammer og værktøjer, der kan bruges ved planlægning af dette.

ROI konceptet sigter mod at forklare, at en stærk forankring i et nært studiemiljø, er med til at forbedre det overordnede miljø 'indefra og ud'. Denne forankring kan opbygges og understøttes på mange måder, fx ved at have fast grupperum, arbejdsområde, og/eller "tilholdssted". Effekten af en stærk forankring i sit studie har en selvforstærkende effekt for studerendes lokale studiemiljø og forårsager, som ringe i vandet, positive tendenser i forhold til de studerendes integration i det bredere studiemiljø. Når studerende har gode faglige og sociale relationer i deres nære studiemiljø, er de også mere tilbøjelige til at deltage i sociale arrangementer (fx en fredagsbar fordi de "kender nogen"). Et miljø med en god

forankring i studiet og det nære miljø gør at de studerende prioriterer at opholde sig mere på campus og at de bedre kan være i dialog med andre grupper. Derudover vil de også have en bedre relation til deres studie osv. Denne sammenhæng ses ikke i tilnærmelsesvis samme grad blandt studerende der kun har en ringe grad af forankring i deres nære studiemiljø.

Men samtidig kan denne tilgang også bruges til at analysere, hvad der på det enkelte studie udgør det nære og det fjerne studiemiljø, hvilket vi vil præsentere eksempler på, og give værktøjer til, senere i afsnittet om ROI. Det må dog pointeres, at der ikke findes nogen 'one-solution-fits-all', men at der altid må tages udgangspunkt i det enkelte studie, dets lokation, faciliteter, osv. når man ser nærmere på, hvordan studiets miljø kan forbedres.

Diskussion om relationer og identifikation

Begrebet ROIs centrale temaer omhandler relationer og identifikation. Vi arbejder med disse induktivt ud fra vores interview data, og tager derfor først og fremmest udgangspunkt i vores observationer frem for at analysere på baggrund af et, på forhånd opstillet, teoretisk analyseapparat. Når vi snakker om relationer og identifikation, så forsøger vi at formulere både de sociale relationer der opbygges mellem de studerende og andre mennesker på deres studier (lektorer, administration, osv.). Vi betegner rent pragmatisk studiet som udgangspunkt for det nære studiemiljø, og det er dette fysiske og sociale miljø vi tager udgangspunkt i, når vi taler om forankring og opbygning af relationer og identifikation.

Vi ser forankring og opbyggelsen af relationer og identifikation som to sider af den samme proces. Forankring og tilhørsforhold skabes gennem den studerendes opbyggelse af positive relationer og identifikation med sit studie, igennem det nære studiemiljø. Det nære studiemiljø er her essentielt at tage udgangspunkt i, fordi det er det der danner rammen for identifikation og relation til ens studie, hvilket er essentielt for de studerendes studieliv som helhed. Identifikation og relation til AAU som institution er sekundært, idet langt størstedelen af AAUs aktiviteter er irrelevante for den studerendes generelle liv som studerende. Det der betyder noget er, at det studie som den studerende befinder sig på langt størstedelen af tiden, fungerer. Hvad resten af universitetet foretager sig, er på sin vis ligegyldigt hvis den studerende ikke oplever, at det studie han/hun befinder sig på, skaber en god ramme for studie- og arbejdsliv.

Opbyggelsen af relationer og identifikation sker på baggrund af flere elementer. Stabile rammer for studiet, centralisering af studiets aktiviteter, fysisk forankring, og tæt kontakt med studiets elementer er essentielle aspekter af denne proces. De studerende vi har snakket med, der har kritiseret deres studies udformning, har ofte lagt vægt på fx manglen af en fysisk lokation af deres studie. Nogle studerende føler, at deres studie er 'spredt ud over det hele' og derfor mangler en form for 'plads' hvor de studerende 'hører hjemme'. Tilsvarende, så har studier med netop sådanne pladser bedre forudsætninger for at skabe et tilhørsforhold med de studerende, der går på disse studier. Helt konkrete eksempler herpå er fx om studiet har dedikerede arbejdspladser tilknyttet studiet, om studiet har et dedikeret socialt rum for de studerende, om studiet har en central administrationsafdeling som de studerende har adgang til, om de studerende har adgang til studiets tilknyttede forskningsområde, om studiets arbejdsområder ligger tæt

på hinanden, om studiets årgange er placeret tæt på hinanden, om studiet har faste undervisningslokaler, om de studerende har medindflydelse på studiets udformning, udtryk, indhold og kultur, mv.

Sammenfattende kan man sige, at det er vigtigt for de studerende at der skabes en sammenhæng og mening med deres studie. Identifikationen er i høj grad betinget af, at de studerende opfatter deres studie som sammenhængende og knyttet med videre mål og muligheder. Et eksempel på en god praksis i denne henseende, er inddragelse af forskningsgrupperne i studiemiljøet, fx gennem en introduktion til de projekter som der arbejdes med på stedet (se bilag 14 for eksempler). Dette er med til at give de studerende et tættere forhold til den faglige aktivitet på instituttet, samt det kan være med til at inspirere de studerendes egne tanker om deres studieaktivitet og videre karriere. Det er derfor vigtigt at holde sig for øje, at de fysiske rammer og det sociale miljø flyder sammen på mange måder, og at de to elementer begge har indflydelse på de studerendes brug af universitets faciliteter; på arbejdsmiljø og på studiemiljø.

Som ringe i vandet

Igennem ROI konceptet argumenterer vi således også for at man administrativt tænker i sekvensen 'indefra og ud' i stedet for 'udefra og ind'. Med dette menes, at forankring gennem opbyggelse af relationer og identifikation starter på det enkelte studie og herfra forgrener sig ud over det omkringliggende miljø. Denne tilgang adskiller sig fra ideen om 'udefra og ind', som fokuserer på det brede miljø først, til at underbygge det lokale miljø, og altså bevæger sig fra det generelle til det partikulære. Uden at nedgradere værdien af det brede miljø, som naturligvis også er vigtigt, er vores argument således, at det først og fremmest er vigtigt, at de sociale relationer og fysiske faciliteter er på plads, med udgangspunkt i det enkelte studie, frem for med udgangspunkt i det generelle miljø. Vores observationer fra vores interviews har været, at studerende sætter deres studie først, og at deres studies arbejds- og studiemiljø er i orden. Når dette er på plads, vil de studerende af sig selv begynde at efterspørge kontakt, arrangementer, osv. på tværs af studier (altså i det brede miljø). Men det er svært at gå den anden vej rundt, fordi de studerende i ringe grad vil deltage i sociale arrangementer, hvis ikke de har en udgangspunkt der understøtter denne deltagelse. Et centralt argument her er, at de færreste studerende er interesserede i at deltage i arrangementer hvor de ikke kender nogen af de andre der deltager. Interessen skabes først og fremmest gennem en fælles interesse og bekendtskaber, hvorfor der er vigtigt, at de studerendes *nære* relationer og identifikationer er på plads først.

Rent empirisk har vores oplevelse således været, at de studerende hvis studie- og arbejdsmiljø ikke har været velfungerende, sætter forbedringer af deres studies faciliteter, arbejdspladser og sociale miljø først. Disse studerende lægger ikke vægt på en indsats på det brede studie- og arbejdsmiljøområde, men derimod på en indsats på deres individuelle studie. De studerende der på den anden side har haft et velfungerende arbejds- og studiemiljø, har derimod i højere grad lagt vægt på tiltag der understøtter det bredere miljø. Vi ser derfor en naturlig proces der forløber sig fra det nære mod det fjerne, og ikke den anden vej rundt.

‘Det nære’ og ‘det fjerne’ studiemiljø

Som nævnt ovenfor så tyder det på, at de studerendes opfattelser af studiemiljø kan opdeles mellem ‘det nære’ og ‘det fjerne’. Denne opdeling er funderet i at de studerende næsten altid udtrykker tilfredshed eller utilfredshed med det studiemiljø de har deres daglige gang i, frem for det mere fjerne studiemiljø som for eksempel forbedringer af AAU’s sommerfest. Vi skelner mellem det nære og fjerne studiemiljø på baggrund af fire indikatorer: fysisk afstand, frekvens af kontakt, grad af stabilitet og tilgængelighed. Det nære studiemiljø karakteriseres af at være fysisk tæt på; at de studerende har en høj frekvens af interaktion med miljøet; miljøet har en høj grad af stabilitet; og den studerende har en let adgang til miljøet. Det fjerne miljø er omvendt karakteriseret ved at være fysiske længere væk; de studerende har en lav frekvens af kontakt med miljøet; miljøet har en lav grad af stabilitet for den enkelte studerende, og tilgængeligheden er mindre.

Det må indledningsvis nævnes, at den analytiske anvendelse af begreberne er kvalitativ, og det i praksis er meget svært at estimere enkelte elementers nærhed på en matematisk skala eller formel. De fire førnævnte indikatorer bruges til at vurdere om de enkelte aspekter opfattes som ‘nære’ eller ‘fjerne’ af studerende. Vi sammenholder dette med studerendes syn (positive eller negative) på de enkelte elementer, og baseret på dette kan vi se om de studerende har en god eller dårlig ROI med de hhv. nære og fjerne elementer/aspekter af deres studiemiljø. Herudover kan vi på denne måde teste vores hypotese om at god nær ROI generelt er en forudsætning og fordring for en god fjern ROI.

Fire indikatorer for nært og fjernt

Vi bruger fire indikatorer til at fortælle om elementer af et studiemiljø er nære eller fjerne elementer for de studerende. Dette udgør en væsentlig del af forståelsen for hvordan det nære og det fjerne studiemiljø kan analyseres. Ved bedre at definere de nære og fjerne elementer, bliver det også muligt at finde løsninger på problematikker omkring ROI. De fire indikatorer vi præsenterer her er alle relaterede til ‘afstanden’ mellem en studerende og et element af studiemiljøet, forstået som den *oplevede* afstand, og altså ikke den udelukkende fysiske afstand. Dette betyder, at både sociale og fysiske afstande er med til at forme den studerendes opfattelse af studiemiljøet.

Som nævnt ovenfor, argumenterer vi, at et godt studiemiljø skabes gennem en forankring i det nære studiemiljø, og at den overordnede indsats for en forbedring af studiemiljøet bør indsættes her. Vi lægger her vægt på hvordan de nære elementer kan defineres, men *forankringen* i disse elementer kan ikke forstås som en passiv proces. Dette afsnit opridses kun en tilgang til hvordan det nære miljø kan forstås og defineres, men går ikke i dybden med hvordan et tilhørsforhold opbygges med udgangspunkt i de tilgængelige faciliteter. Hvis stabilitet, tilgængelighed, fysisk afstand og frekvens af kontakt alle er positive, så er der overordnet set en bedre forudsætning for at de studerende kan opbygge relationer og identifikation med den nære studiemiljø. Men disse fire elementer udgør ikke alle aspekter af opbyggelsen af relationer og identifikation, og skal kun ses som de mest generaliserbare aspekter.

To observationer er væsentlige at gøre sig i forbindelse med dette afsnit. Det første er, at det fra et administrativt synspunkt, rent pragmatisk, giver mening at tage udgangspunkt i ‘studiet’ som

udgangspunkt for det nære studiemiljø, idet de studierelaterede aktiviteter, som oftest, udgør de studerendes primære studiemiljø. Hvis man spurgte hvad det nære miljø er for den enkelte studerende, varierer dette fra person til person, men fra et administrativt synspunkt, kan man pragmatisk antage at hhv. gruppen, semestret, undervisere og administration, og til sidst studiet som helhed udgør de væsentligste elementer af det nære miljø (se bilag 13 for uddybning). For det andet er det væsentligt at holde sig for øje, at et element ikke nødvendigvis er nært fordi det burde være, eller omvendt er fjernt fordi det burde være. Som et eksempel, kan man let forestille sig at forskningsmiljøet burde være et nært og centralt element af studiemiljøet, men på trods af at forskningsmiljøet måske ligger fysisk tæt på et givent studie, er det ikke sikkert at de studerende oplever dette element som nært. Denne nærhed vil først opstå hvis de studerende bliver bragt i reel kontakt med forskerne, hvis de føler at de har 'adgang' til forskningsmiljøet og 'kan tale' med de ansatte. Hvis ikke disse indikatorer er opfyldt, vil den fysiske nærhed ikke være nok til at elementet kan anses som værende del af de studerendes opfattelse af det nære miljø.

Grad af stabilitet

Stabilitet i studiemiljøet er vigtig for oplevelsen af nærhed. Når vi taler om 'det nære studiemiljø' skabes dette gennem en fast og stabil kontakt med de fysiske omgivelser, som den studerende har et indgående kendskab til. Dette gælder fx seminarrum og auditorier hvor de studerende har undervisning, gruppearbejdspladser, som man har adgang til, osv. et godt eksempel er de eksisterende grupperum, igennem hvilke de studerende ofte har opbygget faste og konkrete arbejdsstrukturer omkring, fordi disse rum skaber en høj grad af stabilitet omkring de studerendes arbejde. Graden af stabilitet relaterer sig til alle aspekter af studiemiljøet, fordi stabilitet hjælper de studerende med at gøre studiemiljøet 'navigerbart'. Hvis tingene ændrer sig for ofte bliver miljøet uigennemskueligt og forvirrende. Dette vil også gøre sig gældende hvis undervisning og forberedelse ændrer sig for meget fra undervisningsgang til undervisningsgang, eller hvis der er en meget ringe grad af stabilitet i forelæsningslokalerne (fx at de studerende sjældent har forelæsning i de samme lokaler). Et andet eksempel kan være udskiftning i det administrative personale, som de studerende interagerer med gennem studietiden. Disse eksempler er kun få blandt mange mulige eksempler, men det er væsentligt at holde sig for øje, at stabilitet er central for etableringen af et nært studiemiljø. Det nære studiemiljø er derfor karakteriseret af ikke at ændre sig markant og heller ikke særligt ofte.

Den eneste undtagelse til denne regel vil principielt være hvis de studerende selv er med til at skabe ændringer i miljøet for dem selv. De faste rammer er netop et udgangspunkt for, at de studerende selv kan blive medbestemmende i studiemiljøets udvikling. I disse tilfælde vil der være et råderum for, at der kan implementeres nye ideer og tiltag, hvor de studerende selv bliver medaktører, og på den måde selv kan være med til at sikre, at ændringer ikke kommer til at have en negativ effekt på oplevelsen af nærhed i studiemiljøet. Tværtimod vil muligheden for medbestemmelse både være med til at skabe nærhed i studiemiljøet samt en højere grad af tilknytning til studiet (se også afsnittet om SAS ovenfor). Den væsentligste faktor her bliver således at der er forudsigelighed og medindflydelse på disse ændringer, som gør, at de studerende ikke mister følelsen af stabilitet i deres studieliv.

Fysisk afstand

Den fysiske afstand til studiemiljøets elementer har stor betydning for de studerendes opfattelse af nærheden af disse. Dette må imidlertid ikke overskygge betydningen af sociale afstande, der også spiller en vigtig rolle for elementernes nærhed, men som vi vil behandle nedenfor i afsnittet om 'tilgængelighed'. I forhold til den fysiske afstand, er det mest væsentligt at pege på det der kan betegnes som en 'samlokalisering af studiet'. Med dette skal forstås, at studiets fysiske elementer helst skal placeres tæt på hinanden, så der skabes en tæt fysisk og social ramme for de studerende, i det der kan betegnes som deres studies sfære.

Samlokalisering af studiets elementer vil styrke de studerendes relation til, og identificering med, de rammer som de indgår i, og det vil være med til at skabe en bedre forankring i et fysisk miljø, som de studerende herved bliver mere hjemmevante i. Derfor er fysisk samlokalisering et element i skabelsen af et mere nært studiemiljø, gennem en forkortelse af den fysiske afstand til studiets elementer. At skulle bevæge sig over i en anden bygning kan være en væsentlig barriere for skabelsen af et godt studiemiljø fordi det er vigtigt for de studerende at have et bestemt tilhørsforhold til en lokation de kan betegne som 'deres'. Hertil er det vigtigt for de studerende, at de 'har en base' hvor de væsentligste funktioner i relation til en studiehverdag befinder sig. Det betyder ikke, at man fx ikke kan benytte auditorier i andre bygninger, eller at AUB skal være til stede i samtlige bygninger, men de gruppearbejdspladser, undervisere, studiesekretariat og undervisningslokaler, som bruges af en uddannelse studerende, skal ideelt være at finde i den samme bygning.

Imidlertid er det også vigtigt at tænke fysisk afstand ind i andre relationer end kun studiets elementers afstand til hinanden. Fx studiets afstand til andre ting der er væsentlige for de studerende. En problematik vi ofte har stødt på her, er studiets afstand til 'byliv' eller de studerendes boliger. Som et eksempel fra AAU-AA, er der mange studerende der ikke tager ud på campus, hvis ikke de skal noget derude, som en kombination af afstand og at der ikke 'sker noget andet derude'. Disse områder er også væsentlige at tage med i overvejelserne for den fysiske afstand, set fra de studerendes synspunkt, men kan være meget svære at efterleve i praksis. Nogle tiltag, som fx cykelstien til AAU-AA er dog blevet påpeget som gode tiltag til at overkomme denne problematik.

Iht. de studerendes forbindelse med deres eget studie, er samlokalisering og hermed den fysiske afstand dog begge væsentlige aspekter. De studerende taler generelt positivt omkring deres studier når deres studieaktivitet rent fysisk er lokaliseret inden for en relativt lille fysisk afstand. Dette gælder både for faglige og sociale aspekter af studielivet, og bliver mest omtalt af studerende der ikke oplever at deres studier har væsentlig grad af centralisering, og hermed ikke oplever, at der er en reel 'plads' til deres studie på campus. En effekt, der i øvrigt også styrkes hvis de andre indikatorer for det nære studiemiljø ikke forefindes.

Tilgængelighed

Tilgængelighed skal forstås både fysisk og socialt. Der findes flere arbejdsområder på AAU som er lokaliseret fysisk tæt på de studerendes daglige gang, og dermed let tilgængeligt for mange studerende,

men som de studerende alligevel ikke oplever som tilgængelige, eksempelvis fordi deres studies tilknytning til området er uklart (eller opfattes som uklart). Arbejdsområder, der er tiltænkt som delte arbejdsområder, anses ikke nødvendigvis som sådan af de studerende. Især arbejdsområder der er fordelt på andre bygninger end de studerendes egne studier kan nemt blive opfattet som værende tiltænkt nogle andre. Den generelle mangel på arbejdspladser kan også være med til at understøtte en form for rivalisering over arbejdspladser, hvor hvert studie anser arbejdspladser som distribuerede på hvert studie. På baggrund heraf, vil de også i mindre grad føle sig 'velkomne' på et andet studies arbejdsområde, og altså ikke have lyst til at 'mase sig på' eller 'tage deres arbejdspladser', heller ikke selvom det var arbejdspladser der måske var oprettet med hensigt på at være delte. t

Herved kommer både de fysiske og sociale aspekter af et elements nærhed i spil; det er ikke nok at et element af studielivet er fysisk tæt på, det skal også være tilgængeligt for den enkelte studerende. Der kan være faktorer der spiller ind ift. om den enkelte studerende føler at tilgængeligheden af et element er høj eller lav. Et ikke uvæsentligt eksempel kunne være, at de studerende i 'den gule bygning' på Rendsburggade (over for CREATE) føler sig en smule ekskluderet fra CREATE, fordi der ikke er en direkte gangsti mellem de to bygninger, på trods af, at de ligger lige ved siden af hinanden. På trods af at de to bygninger altså ligger lige over for hinanden, giver de altså et indtryk af to adskilte elementer, der ikke er sammenhængende (og derfor mindre tilgængelige set fra et socialt perspektiv). Et andet eksempel kan være om de studerende har adgang med deres studiekort til området. Her er eksemplet måske meget tydeligt, men nogle studerende har fx ikke adgang med deres studiekort til arbejdsområder for andre studerende, hvilket naturligvis betyder, at adgang bliver markant sværere, og de ikke vil føle sig 'velkomne' på sådanne områder.

Når vi taler om det nære og det fjerne studiemiljø lægger vi stor vægt på, at det nære miljø i høj grad er defineret i forhold til om de studerende føler at et givent element er tilgængeligt for dem. Selvom der ikke nødvendigvis er en stor fysisk afstand, kan en ringe grad af tilgængelighed derfor have en væsentlig betydning for, om elementet for den enkelte studerende kan betegnes som 'nært. Det kan naturligvis være svært at lave individuelle vurderinger af hver eneste studerendes oplevede tilgængelighed af alle elementer, men i planlægningsprocesser giver det mening at forsøge at forestille sig, hvad der kunne være med til at øge den oplevede grad af tilgængelighed.

Det væsentligt at påpege, at vores konceptualisering af ROI godt kan være problematisk hvis de studerende oplever at studierne i for høj grad begynder at lukke sig om sig selv på måder der bliver ekskluderende (og herved mindsker tilgængeligheden på tværs af studierne). Vi er naturligvis fortalere for et åbent studiemiljø i hvilket der er interaktion på tværs af alle studier og årgange, og når vi argumenterer for, at man i første omgang bør fokusere på forbedringer af studierne internt, skal dette altså stadig holdes op imod risikoen for skabelsen af en eksklusiv kultur på de givne studier. At balancere de to problematikker mod hinanden er derfor en svær balancegang, der som udgangspunkt må koordineres studierne imellem.

Frekvens af kontakt

Det sidste element af nærhed er frekvensen af interaktion mellem en studerende og elementer af studiemiljøet. Det centrale argumentet her er, at afstanden til elementer af studiemiljøet vil blive mindsket, des mere den studerende interagerer med elementet. Dette punkt er vigtigt at være opmærksom på, da det er med til at forklare hvorfor elementer der fysisk synes tæt på, måske ikke opleves sådan af de studerende selv. I mange tilfælde kan det endog være nødvendigt at facilitere en interaktion mellem de studerende og væsentlige elementer af studiemiljøet, for at sikre at den oplevede afstand er så kort som mulig (se også afsnittet 'tilegnelse af praksis' nedenfor). Helt overordnet kan det siges, at en øget interaktion med et element i studiemiljø vil gøre den studerende mere bekendt med dette element og altså styrke både relationer og identifikation med denne del af studiemiljøet.

Et tænkt eksempel hertil kunne være den opfattede afstand til forskere eller forelæsere på et studie, der i høj grad er defineret af, hvorvidt de studerende har kontakt med disse personer. Selvom forskere og forelæsere fysisk er placeret tæt på de studerende, vil en mangel på kontakt og interaktion mindske deres grad af nærhed. Det samme gør sig gældende for eksempelvis studiesekretariatet eller fredagsbaren. Når studiemiljøet analyseres, er det derfor væsentligt at holde sig for øje, hvad frekvensen af kontakt mellem de studerende og et givent element er.

Elementernes kvalitet

For at kunne forstå og forbedre ROI på det enkelte studie, er det nødvendigt at sætte sig ind i hvilke elementer af studiemiljøet der opfattes som hhv. nære og fjerne, og derefter om elementet i fokus opfattes positivt eller negativ af de studerende.

Når ROI forstås gennem de førnævnte rammer (*det nære* og *det fjerne*) så skal de studerendes opfattelse af kvaliteten af disse inkluderes som indikator. Kvalitet som indikator for ROI kan bruges til at forstå variationer baseret på subjektive opfattelser, da et element af studiemiljøet der opfattes som nært ikke nødvendigvis opfattes som godt. Vi har valgt at kombinere de ovennævnte fire indikatorer med kvalitet, fordi det tilsammen skaber en simpel overordnet forståelsesramme, som kan anvendes til strategisk planlægning af fremtidens studiemiljø. Denne kvalitative forståelsesramme kan som tidligere nævnt ikke sættes på en reel matematisk formel der kan anvendes overalt. Vi har dog med denne rapport bl.a. tilstræbt at tilbyde læseren redskaber der kan gøre arbejdet med forbedringer af studiemiljø nemmere og mere effektivt. Som følge heraf, kan man dog alligevel forstå ræsonneringen igennem en forskrift der hedder:

$$\text{Mængden af nære elementer (E) * kvaliteten af disse (K) = Studiets ROI}$$

Formlen er ment som en beskrivelse af at mange nære elementer generelt er bedre end få, og at en høj oplevet kvalitet af disse, styrker studerendes ROI. Fjerne elementer er ikke inkluderet i formelen, da vores mest gennemgående observation omkring ROI er, at fjerne elementer af studiemiljøet ikke spiller en ligeså stor rolle for studerendes som nære elementer, samt fordi at oplevelsen af de fjerne elementer forbedres gennem en styrkelse af de nære elementer. Modellen kan bruges til at tænke over, hvordan

studiemiljøet kan forbedres ved enten at øge mængden af nære elementer på studiet, eller ved at øge kvaliteten af de eksisterende elementer. Begge strategier er muligheder, men valget vil afhænge af konteksten, fx det faglige indhold, rammerne, og vilkår for det enkelte studie.

Tilegnelse af praksis; SAS og andre forankrende aktiviteter

I relation til det nære studiemiljø og de studerendes opfattelse af hvad der er nævnt og fjernt, vil vi foreslå at tænke over dette aspekt som en læringsproces for de studerende, igennem hvilken de skal opbygge et kendskab og relation til deres studie. Vi betegner dette som en tilegnelse af praksis, der er vigtig i forhold til de studerendes egen forståelse for deres tilknytning til deres studie. Som vi nævnte i begyndelsen af afsnittet om de fire indikatorer for det nære og det fjerne studiemiljø, så kan forankringen i studiemiljøet ikke ses som en passiv proces, eller en proces de studerende nødvendigvis selv vil forestå. Tilegnelse af praksis er derfor et væsentligt element i opbyggelsen af en god ROI på det enkelte studie. De fleste arbejder allerede aktivt med denne tilgang, fx i RUS-forløbet hvor ældre studerende er med til at give de nye studerende en god introduktion til deres nye studie, dets faciliteter, muligheder, osv. Dette initiativ, som bliver brugt på alle studier vi har talt med, er et godt udgangspunkt for ideen om tilegnelse af praksis. Imidlertid er RUS-perioden ikke altid tilstrækkelig, og der kan være situationer hvor de studerende kunne have god nytte af indførelse i andre elementer af studielivet.

Processen kan ligeledes styrkes gennem de ROI initiativer som vi har præsenteret, men kan også tænkes aktivt som led i planlægning af studiemiljøtiltag. Det væsentlige at holde sig for øje her er, at elementer i studiemiljøet først bliver *nære* når de studerende får indgående kendskab til disse og begynder at anvende dem. Fx har vi set eksempler på gode ideer og tiltag som de studerende ikke har taget til sig, bl.a. fordi der mangler en "opbygning" af en praksis omkring brugen af dette element. Dette på trods af, at elementet ikke fysisk har været fjernt fra de studerendes studie eller studiemiljø.

Mangel på medindflydelse kan ligeledes være med til at dæmpe de studerendes interesse i et element. Som vi har påpeget tidligere, er medbestemmelse på studiets udformning, indhold, praksisser, mv. væsentlig for de studerendes oplevelse af studiemiljøets kvalitet. De studerende værdsætter inddragelse og mulighed for at kunne være medbestemmende på studiets udtryk, rum, osv. SAS er derfor også et væsentligt aspekt i opbygningen af ROI, idet inddragelsen af de studerende selv er med til at styrke deres relationer på, og identifikation med, deres studie.

Et væsentligt aspekt heraf er, at selvom de studerende nogle gange er bevidste om eksistensen af nogle muligheder, så er det ikke sikkert at de vil benytte dem. I disse tilfælde er det væsentligt at overveje hvordan man kan skabe praksisser omkring brugen af elementer i studiemiljøet (fx en fredagsbar, læserum, biblioteket, etc.) og hvordan de studerende kan blive indført i disse praksisser. Som nævnt, er information eller viden om disse elementers eksistens ikke nødvendigvis nok til at facilitere at de studerende udnytter disse ting. I højere grad er det måske nødvendigt, at der skabes strategier for, hvordan de studerende kommer til at prøve disse muligheder af i praksis, eller at der aktivt bliver skabt praksisser omkring brug af disse elementer. Ikke mindst er det også muligt i højere grad at inddrage de studerende selv, så de også får mulighed for at udforme opbyggelsen af disse praksisser, eller bliver led i tilegnelsen af praksis, fx gennem mentor- eller tutorordninger der tilsigter en indlæringspraksis fra ældre til nyere studerende (SAS).

Mht. ROI, er disse overvejelser vigtige for at kunne forbedre de studerendes udnyttelse af de tilbud der eksisterer i studiemiljøet (og dermed forbedre det *nære* studiemiljø), og for at sikre, at der skabes og fastholdes praksisser omkring studiets væsentlige aktiviteter og initiativer. Her kunne de studerendes egne initiativer også blive væsentlige aspekter af løsningen på problematikken, idet de aktive studerende selv ofte er meget bevidste om disse processer, og gerne vil være med til at sørge for, at alle bliver del af studiemiljøet. Herudover er det vigtig at forstå, at tilegnelsen af praksis også er central for at opbygge ROI. Idet tilegnelsen af praksis er en vigtig del af skabelsen af relationer og identifikation med studiet.

AAUs rolle

Studiestart og RUS-periode

Under introduktionsforløbet og RUS-perioden, har AAU generelt modtaget positive tilbagemeldinger fra de studerende vi har talt med. Denne periode fremhæves ofte som en markant bedre støttet periode, hvorefter universitetet, i kontrast, trækker sig tilbage, og overlader “alt” til de studerende. De få kritikpunkter vi har stødt på, har været henvendt, enten til tidspunktet for RUS-turen eller til information og oplysning på første semester. De studerende har foretrukket at perioden blev rykket frem, således at de studerende bedre kunne lære hinanden at kende inden gruppearbejdet på første semester starter. Med hensyn til information, så er der allerede nedsat en Taskforce til at se nærmere på, hvordan dette område kan forbedres, og derfor har vi ikke brugt mere tid på det her.

Blandt de studerende er der en generel enighed om, at AAU støtter op omkring aktiviteter i denne periode, og sørger for, at der bliver gjort noget for de nye studerende der starter, både gennem RUS-turen, mentorordninger, tutorer, osv. Den generelle kritik af AAUs rolle i studiemiljøet har derfor været henvendt til hvad der sker herefter. De studerende oplever nemlig ofte, at Universitetet trækker sig i baggrunden efter denne periode, og at de derfor ikke får særlig stor opbakning til de initiativer de herefter forsøger at stable på benene. Denne kritik bør dog ses som en bred karakterisering af universitetets ‘tilbagetrækning’ efter det første semester. Oplevelsen blandt de studerende er i høj grad, at universitetet som meningsdannende ramme træder i baggrunden efter de første semestre. Herefter falder de studerendes tilknytning, relation og identifikation med deres studie og de er i høj grad overladt til selv at definere deres arbejds- og studiemiljø, hvilket, som konsekvens heraf, i faldende grad bliver forbundet med universitetet og studiet.

Der efterspørges altså, at der i højere grad skabes nogle mere konkrete rammer for de studerendes studieliv. Denne problematisering har vi forsøgt at skabe en løsningsmodel til igennem ROI konceptet, der forhåbentligt giver nogle ideer til hvordan studiet bedre kan danne ramme for de studerendes arbejds- og studiemiljø.

Fokus på forskellige grupper af studerende

Vi har observeret, at der blandt de studerende ofte forekommer en opdeling mellem de ‘lokale’ og

‘mindre lokale’ studerende. De internationale og ikke lokale danske studerende kan til dels grupperes sammen her, idet den væsentligste konklusion er, at ‘lokale’ og ‘ikke lokale’ ofte har forskellige behov når de starter på universitetet. Både internationale studerende, og studerende der kommer fra andre dele af landet for at studere på universitetet, møder her de samme udfordringer omkring at skabe sociale netværk og ‘finde sig tilrette’. Problemstillinger der ikke på samme måde gør sig gældende for ‘lokale’, der i forvejen har gode netværk og bekendtskaber i nærområdet.

For de internationale studerende er der dog naturligvis en ekstra udfordring, idet de heller ikke taler det lokale sprog (dansk), ikke kender de lokale kutymmer, kultur, normer, mv. og derfor også ofte har sværere ved at opbygge stærke netværk med de danske studerende og andre lokale. De internationale studerende vi har talt med, har givet udtryk for at de ellers gerne ville opbygge bedre netværk og venskaber med danske studerende, men at dette ofte er en udfordring for dem i praksis.

De ‘ikke lokale’ studerende har ofte givet udtryk for, at det i højere grad er disse der har brug for et godt studiemiljø for at skabe kontakter, hvorimod de ‘lokale’ bedre kan undvære, at det. Idet de allerede har venskaber og netværk, er det ikke på samme måde nødvendigt for dem om der er et udbud af aktiviteter og events, et aktivt studiemiljø og gode muligheder for at møde nye mennesker, hvor det for de ‘ikke lokale’ er et meget mere centralt spørgsmål.

Støtte til AIR studerende

Med udgangspunktet i de AIR studerende, som vi har gennemgået ovenfor, baserer et konkret løsningsforslag sig på, at universitetet aktivt, gennem hele studieforløbet, forsøger at støtte disse studerendes initiativer. Støtte skal her tolkes bredt, og kan være både i form af penge til afholdelse af events, at stille lokaler til rådighed, at hjælpe med at promotere events, osv. men den væsentligste pointe er, at disse studerende gerne vil gøre en ekstra indsats for at forbedre studiemiljøet på deres studier, og det således vil være en stor fordel for universitetet at støtte op om disse projekter. Dette vil have en positiv effekt på flere måder. Først og fremmest vil det have en positiv effekt, idet det kan være med til at skabe en ‘selvorganiseringspraksis’, hvor de studerende i endnu højere grad bliver primus motor på udformningen af deres eget studiemiljø. En sådan praksis underbygges af, at det i højere grad bliver attraktivt at tage initiativer blandt de studerende, når de også oplever at der er en officiel anerkendelse af deres frivillige arbejde. Afledt fra dette, skulle de studerendes initiativer selv være med til at forbedre det generelle studiemiljø, ved at de studerende selv bliver bedre til at organisere sig, og investere mere tid i deres studie og miljøet omkring det. Dette vil være have en positiv, selvforstærkende effekt, idet at gode studiemiljøer også i sig selv faciliterer en større interesse blandt de studerende i at engagerer sig i deres studier og deres studies miljø. Herunder

Vi forestiller os, at en sådan support funktion kan skabes gennem generaliserede retningslinjer på og muligheder på de individuelle studier, der evt. kan udbygges gennem praktisk afprøvelse og erfaring. Det væsentligste er, at der kan fastsættes en reel strategi for, hvordan Universitetet bedst muligt kan aktivere, fastholde, og styrke de studerendes egne initiativer og engagement, til fordel for alle parter. Hertil har de AIR studerende som vi har talt med lagt vægt på at universitetet anerkender og støtter op om deres arbejde, hvilket synes at være den optimale måde at forbedre studiemiljøet på, idet disse

studerende allerede er “på banen”, og derfor ikke som sådan behøver aktivering men snarere opkvalificering eller støtte til deres eksisterende initiativer.

Fastholdelse af gode organisationsstrukturer

En anden problematik vi er stødt på, er et manglende fokus fra Universitetets side, på bevarelse af organisationsstrukturer der er blevet opbygget på studierne. Dette problem kan opstå når ansvaret for det generelle studiemiljø lægges over på de studerende i for høj grad, og en årgang af studerende ikke formår at viderebringe de sociale rammer videre til de næste. Dette bevirker, at gode organisationsstrukturer, viden og praksisser kan gå tabt og skal genskabes på ny af senere årgange, når der er studerende der igen har tid, overskud og vilje til at forsøge sig med dette. Dette er en problemstilling der må forventes kan dukke op på alle studier i ny og næ. Det er svært at sige præcist hvornår, hvordan eller hvorfor overleveringen fra en årgang til en anden går i vasken, men det er væsentligt at påtænke hvordan AAU kan sikre bevarelsen af både viden og praksisser hvis det skulle ske. Dette vil på sigt være til hjælp for de nye studerende, der gerne igen vil tage disse projekter op (fx fredagscaféer, læsegrupper, arrangementer, studieudvalg, osv.) hvis de for en periode har været forsvundet fra et studie.

For universitetet spiller denne forespørgsel sammen med den generelle observation om en tættere korrespondance med de studerende gennem studierne. De studerende vil meget gerne tage ansvar, arrangere ting på studierne, engagere sig, osv. men ønsker samtidig, at der er også ydes en vis støtte fra universitetets side til disse projekter, og helst gennem hele studietiden. Hvis et styrket samarbejde på denne måde kan opnås, vil det også i højere grad være muligt for universitetet at kunne bevare de sociale strukturer der eksisterer på et studie, eller at kunne ‘gemme viden’ til når den igen bliver brugbar. Et styrket samarbejde vil, på denne måde, også være med til at fastholde et godt studiemiljø, og vil derfor være med til sikre de gode studiemiljøer, så mængden af aktivitet ikke kommer til at afhænge af overleveringen fra tidligere årgange.

Studienævn

Vi har observeret, at studienævnene, der ellers burde have stor interesse for de studerende, ofte virker fjerne og utilgængelige. Kun få af de studerende vi har talt med ved hvad der foregår i studienævnene, hvad der bliver diskuteret eller om de kan få indflydelse på disse beslutninger. Det virker som en oplagt mulighed for af AAU at forsøge at udbrede kendskabet og tilknytningen til studienævnene bredere blandt de studerende, således at de studerende i højere grad kan bruge disse kanaler til både at give udtryk for deres ønsker, problemer, udfordringer osv.

Styringsgrupperne synes at være bedre til at kommunikere med de studerende, og de studerende oplever derfor ofte et meget tættere forhold til disse grupper. Det samme gør sig gældende med administrativt personale, som de studerende også generelt føler er behjælpssomme hvis der er problemer. Det samme kan ikke siges om studienævnene, som de studerende sjældent overhovedet omtaler. Vi ser derfor også dette område som et oplagt indsatsområde fra AAUs side, mhp. at bringe studienævnene tættere på de studerende.

Studiemiljø og studietid

I forhold til relationen mellem studiemiljøets kvalitet og de studerendes studietid, har vi også spurgt ind til hvilken forskel de studerende tror det vil gøre, at der fokuseres mere på studiemiljøet, både fagligt og socialt. I de interviews vi har udført med de studerende, har konsensus ofte været, at et forbedret studiemiljø vil have en positiv indflydelse på de studerendes studietid og tid på studiet. De studerende har været nogenlunde enige om, at dårligt studiemiljø generelt vil have en negativ indflydelse på deres arbejdsindsats og tid på studiet. Selvom de fleste har argumenteret at de stadig ville arbejde på trods af et dårligt studiemiljø har de enten sagt de ville arbejde mindre eller i hvert fald finde andre steder at arbejde.

Dette vil være uheldigt, set fra et uddannelsesmæssigt perspektiv, både pga. den manglende arbejdsindsats, der i første instans, alt andet lige, vil mindske de studerendes tilegnelse af kompetencer og viden. Men herudover vil det også have den negative effekt, at færre og færre studerende vil anvende universitetet som arbejdsplads eller studiested, og derfor i højere grad vil søge andre steder hen. Dette mindsker sammenhængskraften på de individuelle studier, hvor de studerende i stadigt mindre grad vil finde studiemiljøet på universitetet interessant, og manglen på fremmøde og aktivitet på universitetets områder yderligere vil mindske motivationen blandt de studerende for at møde frem på studiet. Dette medfører at studielivet på universitetet i stigende grad forringes og, som følge heraf, vil studerende i mindre grad anvende universitetets faciliteter til arbejde og socialt samvær. Overordnet set, vil en manglende indsats på studiemiljøområdet altså underminere den tid de studerende bruger på deres studie samt den tid de bruger sammen omkring og på deres studie.

Hertil skal også påpeges at de studerende overvejende er enige i at de studerer bedst på universitetet. Hvis de selv skal vælge mellem at studere på universitetet eller hjemme, så foretrækker langt de fleste at studere på universitetet, fordi der er en højere grad af 'arbejdsfølelse' og man laver færre overspringshandlinger. Rent fagligt er der også større mulighed for inspiration, sparring, idéudveksling, mm. gennem kontakten med studie, forskere, kolleger, osv. en ressource som de studerende selv lægger stor vægt på. Det må derfor betegnes som u hensigtsmæssigt når de studerende alligevel ender med at studere hjemme, fordi de ikke mener, at faciliteterne på universitetet er tilstrækkelige til at understøtte deres arbejde.

Overvejelser for udformning af fremtidens studiemiljø ved AAU

I dette afsnit vil vi kort redegøre for, hvordan vi tænker at rapportens observationer kan anvendes til videre planlægning af studie- og arbejdsmiljø ved AAU. Vi forsøger her at forbinde de koncepter vi har præsenteret, med praktiske observationer, og at redegøre for mulige overvejelser og tiltag på studiemiljøområdet, bredt set, men dog med udgangspunkt i studiearbejdspladser.

Vi starter med generelle observationer omkring grupperummene ved AAU. Vi ved at disse rum har været et omdiskuteret emne, og vi vil gøre vores bedste for at forklare hvorfor disse rum er værdifulde for de studerende der har adgang hertil under deres gruppearbejde. I afsnittet om de fysiske rammer for studiearbejdet har vi præsenteret grundprincipper der alle er med til at forklare, hvorfor de studerende er glade for de dedikerede grupperum: 1) stabilitet 2) manipulerbare rammer og 3) privathed. Hvis AAU har til hensigt at nedskære mængden af disse grupperum, vil vi derfor opfordre til, at de tre grundprincipper bruges som udgangspunkt til at designe fremtidens studiearbejdspladser. De traditionelle grupperum er karakteristiske idet de tilbyder både komplet stabilitet, privathed, og muligheden for at manipulere rammerne og 'indrette sig' efter gruppens behov (fx ved at opstille ekstra computere, skærme, kaffemaskiner, tavler, osv.). Her møder alternative former for grupperum nogle udfordringer idet de sjældent giver den samme grad af stabilitet og privathed. Manglen på stabilitet er desuden ofte med til at mindske muligheden for at 'indrette sig' på en arbejdsplads, og derfor har de studerende også mindre grad af mulighed for at manipulere rammerne. Herudover har storrumsgupperum også et andet udfordrende aspekt, idet der ofte er en mangel på funktionsdeling mellem 'diskussionsforum' og 'koncentrationsrum'. De studerende finder det ofte svært at koncentrere sig i de store storrumsgupperum, og benytter dem i mindre grad til at fordybe sig. Der bør tages højde for, at forskellige arbejdsprocesser ofte kræver forskellige arbejdsfaciliteter. For nogle studier er dette aspekt derfor også en større udfordring end for andre, men det er en meget generel opfattelse, at storrumsgupperum ikke er gode til at lave koncentrationsarbejde i. Det skal dog sammenholdes med, at de studerende også kan have problemer med koncentrationsarbejde i de dedikerede grupperum, der derfor heller ikke kan ses som garant for stilhed og fordybelse.

Med udgangspunkt i disse observationer er der mulighed for at udtænke nye ideer for delte arbejdspladser og grupperum der ikke er dedikerede på samme måde som de traditionelle. Men det må præciseres, at det er vigtigt at der tages højde for de problematikker der opstår ved overgangen fra en arbejdsmodel til en anden. Vi vil også samtidig fremhæve, at det kan være nødvendigt at fastholde en vis mængde af grupperum, hvor studerende med specielle behov fx kan ansøge om brug af disse. Der kan være specielle udfordringer, der gør, at de studerende i højere grad har brug for et dedikeret grupperum. Fx til udarbejdelse af komplekse computersimulationer, eller til grupper der samarbejder med virksomheder under en fortrolighedsaftale. Når dette er sagt, er der også mulighed for, at de mere åbne grupperum kan bidrage med positive tiltag, som de dedikerede grupperum i mindre grad kan tilbyde. Fx kan storrumsgupperum bedre facilitere interaktion, sparring, samarbejde, socialt sammenhold, mv. på tværs af en årgang, idet de studerende i højere grad vil komme i kontakt med hinanden igennem studietiden, end hvis de sidder mere isoleret i lukkede grupperum. Til dette punkt vil vi dog samtidig påpege, at det er væsentligt med en vis grad af samkoordinering (SAS) mellem studie og de studerende for den generelle brug af delte- og storrumsgupperum. Her er det essentielt at der kan

opnås en form for konsensus omkring arbejdspraksisser og normer inden for disse typer grupperum, så man undgår at der opstår konflikt mellem grupperne pga. støj, forstyrrelser, o.l. Disse praksisser kan med fordel opbygges og udveksles på tværs af årgange og i koordination med studiets administration og ledelse.

I de strategiske overvejelser for fremtidens studiemiljø, er det samtidigt vigtigt at huske på rummenes funktionsdeling, som vi også diskuterer ovenfor. Når AAU planlægger nye initiativer på studie-niveau eller højere niveau, bør man både indtænke hvad hensigten med et individuelt rum er, og hvordan denne hensigt kommunikerer samt hvordan denne hensigt gøres til praksis. Vi har især diskuteret fire arketyper: koncentrationsrum, gruppearbejdsrum, arbejdsområder og sociale rum. Principielt set kan man dog sagtens forestille sig andre kombinationer eller former herudover. Vi mener at der skal være plads til muligheder for eksperimentation, men man skal dog holde sig for øje, at fx koncentrationsarbejde og gruppearbejde ikke fungerer godt i det samme rum. Det samme gælder arbejdsaktivitet og social aktivitet i samme rum generet (og slet ikke på samme tid). man skal derfor også være påpasselig med, hvordan man blander forskellige elementer sammen, hvis man vil forsøge at eksperimentere med andre former. Sidst men ikke mindst bør man fastholde eksisterende og evt. udvide dedikerede sociale områder på studierne, der synes at have stor betydning for de studerendes tilknytning til universitetet, samt mulighed for at engagere sig socialt uden for det faglige aspekt af studiemiljøet.

I forlængelse af denne diskussion, er det også væsentligt at inddrage ROI konceptet, for at evaluere, hvordan studierne fysiske udformning kan være med til at underbygge anvendelsen af studiets faciliteter og det generelle studie- og arbejdsmiljø. I forhold til det overordnede studiemiljø, er det her væsentligt at indtænke en centralisering af studiets aktiviteter, et fokus på det individuelle studie, samt på stabilitet i studiet selv. Her bør studiearbejdspladser også indtænkes, således at hvert studie har en passende mængde af udbudte arbejdspladser, samt at studiets arbejdspladser gerne skal ligge i forlængelse af studiets andre aktiviteter. Denne forlængelse kan også med fordel tænkes som værende ikke-fysisk som fx via opgaveløsning i grupper efter endt forelæsning. Flere studerende, der har deres studiearbejdspladser tæt ved undervisere og/eller forskere inden for samme felt, påpeger at dette gør studiemiljøet mere inspirerende. Ligeledes efterspørger flere studerende, der ikke har deres daglige gang i nærheden af studiets undervisere og forskningsmiljø, at være tættere på dem for at blive inspireret. Det virker også som en dårlig ide, at have undervisning og studiearbejdspladser beliggende på to forskellige lokationer. Ligeledes bør der være klare afgrænsninger mellem studiets egne arbejdspladser (hvis sådanne forefindes) og arbejdspladser der er delte med andre studier, således at der ikke opstår forvirring om hvem der har 'adgang' til disse arbejdspladser. Selve studiets arbejdspladser er her et centralt aspekt i studiets fysiske udtryk, og et centralt element som de studerende relaterer sig til studiet igennem. Derfor giver det også ofte mening at et studie udbyder i hvert fald nogle arbejdspladser der er tilknyttet studiet specifikt, men at der samtidig kan forefindes arbejdspladser der er delt med andre studier, således at interaktion på tværs af studierne understøttes. Det centrale element her er naturligvis hvorledes at arbejdspladserne er med til at underbygge de studerendes tilknytning til deres studie, og hvordan arbejdspladserne bedst muligt kan udformes således at de studerende oplever at de, på deres studie, har en arbejdsplads som er 'deres'.

Denne rapport viser, at når der skal tages beslutninger omkring fremtidens studiearbejdspladser, så er det vigtigt ikke kun at indtænke fysiske rammer. Inspirerende studiearbejdspladser skabes og opretholdes i mindst lige så høj grad af sociale elementer. ROI-princippet har vist, at en stærk forankring

på det enkelte studie er vigtigt for hvor meget tid de studerende bruger på deres studie. Dette gælder både hvor meget tid de studerende bruger i alt, og hvor meget tid de bruger på en AAU-studiearbejdsplads. Derfor vil vi opfordre til, at det så vidt muligt overvejes hvordan forankringen i det enkelte studie påvirkes, når tiltag ift. studiemiljø overvejes.

Hvor det er muligt bør det overvejes at inkludere eller øge mængden af kombineret forelæsning og opgaveløsning. De studerende der har denne type undervisning, er generelt glade for den, og det tyder på, at kombinationen øger motivationen til at den aktive deltagelse i studiearbejdet og studielivet. Ligeledes øges den sociale sammenhæng på studiet, da opgaver og øvelser efter endt forelæsning faciliterer dialog og samarbejde. Denne type undervisning kan muligvis indtænkes som en del af en strategi om at øge mængden af K-timer.

AAU vil sandsynligvis kunne skabe gode resultater ift. studiemiljøet og inspirerende studiearbejdspladser, ved i højere grad at institutionalisere og understøtte samarbejde med AIR studerende på diverse studier. Denne type studerende bør i højere grad ses som kilder til gode idéer og initiativer, da de ofte har en god fornemmelse for hvad de studerende efterspørger, og som ressourcer ift. idéernes udførelse. En gruppe AIR studerende der mødes jævnligt, støttet af AAU, vil være en win-win situation, idet AAU får adgang til ubenyttede ressourcer og de, der bliver udvalgt som AIR studerende, vil kunne skrive dette på deres CV og udvikle deres kompetencer, samt studiemiljøet generelt vil kunne løftes på baggrund af denne indsats. Det vil sandsynligvis også blive modtaget positivt blandt de studerende, at AAU støtter studerende der er aktive ift. at øge indflydelse på studiemiljøet. Vi formoder, at dette vil øge graden af motivation for at ville involvere sig som studerende. AIR studerende har både motivation og idéer til studiemiljøforbedringer, men ofte oplever de, at der mangler støtte fra AAU til at føre deres initiativer videre. En god tilgang til at benytte sig af hvad AIR studerende kan bidrage med, kan være at undersøge hvilke aktiviteter der allerede findes eller er i opstartsfasen (fx netværksgrupper mellem studerende, tværfaglige debatter, fredagsbarer osv.), og som AAU ikke, eller ikke i særlig høj grad, er involveret i. Når den slags nye initiativer er fundet kan AAU med fordel støtte op om arbejdet enten ved at åbne for adgang til kommunikation mellem studerende via AAU kommunikationskanaler, med finansiering eller med adgang til brug af lokaler. De førnævnte forslag omkring AIR studerende er på idéplan og ment som inspiration og opfordring til at AAU arbejder videre i denne retning. Vi har ikke arbejdet teoretisk med hvad der virker ift. at støtte og skabe samarbejder mellem studerende og universitetet. Vi har konstateret at der findes den type studerende vi har kategoriseret som værende 'AIR', og vi har koblet denne observation med Daniel Pinks teorier om motivation på arbejdspladsen (se side 41). AAU bør overveje at arbejde videre med denne idé, og undersøge mulighederne for bedre udnyttelse af aktive, initiativrige, ressourcestærke studerende.

Diskussion

Vi har i denne rapport forsøgt at redegøre for hvordan AAU fremadrettet kan forbedre studiemiljø og studiearbejdspladser gennem nye tiltag og praksisser omkring studielivet på universitetet. Vi har i denne forbindelse både fokuseret på de fysiske og sociale aspekter, der begge bør inddrages i overvejelser omkring fremtidige tiltag. Resultaterne af undersøgelsen har peget på, at der er mange positive kvaliteter ved det eksisterende studiemiljø, men samtidig også at der er plads til forbedring. Den overordnede konklusion har været, at kvaliteten af de eksisterende arbejdspladser er værdsat, men at mængden af plads ofte er utilstrækkelig. Dette bliver især problematisk hvis det forringer de studerendes ønske om at arbejde på universitetet. Hvis dette sker, vil de studerende opleve at studielivet på universitetet er “kedeligt”, “dødt” eller “ikke eksisterende”, hvilket igen vil være med til at mindske de studerendes lyst til at udføre studiearbejdet ved fysisk at være på universitetet. De vil istedet bruge andre steder som biblioteker, caféer, studenterhuse, eller bare læse hjemme. Dette har en negativ effekt på det overordnede studiemiljø, der i givet fald bliver mere fragmenteret; det mister evnen til at være en fælles referenceramme, idet de studerende i højere grad kommer til at se det at studere som en individuel -eller i bedste fald en gruppebaseret, aktivitet, det ikke er forbundet til det fysiske og sociale studiemiljø der findes på universitetet.

Når dette er sagt -at den største udfordring forefindes i mangel på arbejdspladser, ikke i deres kvalitet - så skal det tilføjes, at der stadig er plads til forbedring ved de arbejdspladser der er tilgængelige på universitetet. Vi har redegjort for vores observationer omkring arbejdspladser, og konkluderet at stabilitet er en central del af de studerendes forventninger til arbejdspladserne. Stabilitet er fx en af de mest markante årsager til, at de studerende foretrækker dedikerede grupperum: så ved de altid hvor *deres* arbejdsplads er, og de ved, at den altid er tilgængelig for dem, når de har brug for den. Udover stabiliteten i arbejdspladsen, har der vist sig to meget væsentlige elementer af en god studiearbejdsplads: 1) at man kan ‘vende tilbage’ til sin arbejdsplads igen (fx. at det man har skrevet på tavlen ikke er blevet slettet, at arbejdspladsen ikke er blevet optaget af nogle andre, at ens ting ikke er blevet fjernet eller stjålet, etc.) samt 2) at man har mulighed for selv at influere eller skabe rammerne på sin arbejdsplads.

Begge dele kan kun understøttes hvis arbejdspladsen i forvejen er ‘stabil’, men tilføjer to væsentlige karakteristikker til den gode arbejdsplads. De studerende er glade for at kunne indrette deres arbejdsplads efter deres behov, og for selv at kunne skabe deres egne rammer efter deres egne ønsker. Her kan der igen drages en direkte parallel til de dedikerede grupperum, hvor de studerende, som har haft et, påpeger netop denne kvalitet (fx. at man kan installere en elkoger, ekstra computerudstyr, tage egen stol med, etc.). Denne kvalitet hænger naturligvis tæt sammen med muligheden for at kunne efterlade arbejdsstationen efter behov, altså at man fx kan lade sine ting ligge uden at skulle være bekymret for, om de nu bliver stjålet eller ændret. Dette gør sig gældende både med hensyn til personlige ejendele samt de genstande de studerende bruger i deres arbejde (fx tavlerne, modeller, opstillinger, mv.)

På den sociale side har vi præsenteret konceptet ‘ROI’ (se side 45) som vi mener kan anvendes af både studierne og den centrale ledelse, til at evaluere fremtidige tiltag på studiemiljøområdet. Her har vi argumenteret for, at de studerende som oftest udtrykker et behov for en forbedring af det ‘nære studiemiljø’ i højere grad end ‘det fjerne’, og at det nære miljø derfor burde være hovedprioritet ved planlægning af studiemiljøet fremadrettet. Vi mener, at ROI bør ses som centralt for planlægningen af de enkelte studiers udformning både fysisk og socialt, for at skabe de bedst mulige arbejdsrammer for

de studerende. For at opridse ROI i en enkelt sætning, kan man formulere konceptet som: *et fokus fra de nære til det brede i stedet for den anden vej rundt*. Man bør altså først og fremmest se på mulighederne for at forbedre miljøet internt på det enkelte studie, gennem en lokal indsats, i højere grad end at fokusere på det 'brede miljø' og de mere generelle linier.

En vigtig observation har været, at de studerende efterspørger en mere tydelig funktionsdeling mht. hvert rums hensigt. Det lader til, at tydelige opdelinger, i langt de fleste miljøer, vil betyde en forbedring af den opfattede kvalitet af studiearbejdspladserne. Vi er dog stødt på ét eksempel der udfordrer denne hypotese. På AAU-KBH er der på nogle studier gjort brug af en model der kaldes 'studios'. Her bruges lokaler til forelæsning samtidig som fællesgrupperum. (se bilag 8). I disse tilfælde er der ikke en tydelig fysisk opdeling mellem rum beregnet til faglig aktivitet og rum beregnet til social/hygge aktivitet. Undervisning og grupperum er begge aspekter af universitetslivet der henviser til faglige aktiviteter, men disse studios har også minikøkkener som en integreret del af de fysiske rammer og bl.a. derfor flyder det faglige rum og det sociale rum sammen. De studerende vi har talt med, der har deres studiearbejdspladser i disse, har dog ikke kritiseret disse rum. Adspurgte om den generelle tilfredshed på studiet er holdningen også, at der er stor tilfredshed med de fysiske rammer. Forklaringen på at dette eksempel ikke opfattes som negativt af de studerende, skal nok findes i to faktorer. Den første er, at studios ligger fysisk tæt ved "lobbyen" - 'student lounge' på campus AAU-KBH, samt tæt på 'rygeraltanen' (se bilag 4). Dette er tydelige sociale rum, som de studerende har nem adgang til. Den anden er at studiemiljøet og adgangen til

grupperum/studiearbejdspladser opfattes som stabilt og privat, og at stabiliteten og forankringen i det nære miljø skaber stærke sociale relationer mellem de studerende der har til huse i studios. De negative konsekvenser af manglende fysiske grænser mellem sociale- og arbejdsrum, bliver altså tilsyneladende opvejet af, at studios-modellen fordrer hvad vi ville kalde en god ROI.

Vi har i vores konceptualiseringer lagt vægt på de områder hvor vi har observeret den bredeste konsensus blandt de studerende, og vi har forsøgt at skabe en teoretisk handlingsramme der tilgodeser de studerendes ønsker bedst muligt. Fx mht. ROI tager vi udgangspunkt i de områder hvor vi har oplevet de mest konkrete og stærkeste behov først (det nære) for bedre at kunne understøtte de behov der måtte være på det lidt mere generelle niveau. Vi oplever, at de studerende først og fremmest har givet udtryk for et konkret ønske om et velfungerende studie, før de har givet udtryk for et behov om stærkere fælles referenceramme på tværs af alle universitetets aktiviteter. De studerende der har efterspurgt forbedringer på det mere brede niveau, har stort set altid været fra et studie med en stærk forankring i det nære studiemiljø. Vi har følgelig målrettet vores teoretisering efter disse observationer, som i øvrigt understøttes af en række andre undersøgelser om identitet og tilhørsforhold.

I henhold til de mere generelle observationer om fx dedikerede sociale rum, har vi ydermere haft mulighed for at sammenholde vores observationer med tidligere undersøgelser (SMU13 & SMU16) hvilket er med til at konsolidere vores indtryk. Selvom undersøgelsen ikke har baseret sig på kvantitative metoder, kan vi derfor alligevel sammenholde vores observationer med tidligere kvantitative undersøgelser der påviser tilsvarende tendenser. Af andre eksempler kan nævnes at SMU16 påpeger tre faktorer omkring studiearbejdspladser som de studerende ser som værende de vigtigste. Disse er støjdæmpning, fysisk tæthed på uddannelsen og afskærmning (s.1). En af SMU13's gennemgående temaer, baseret på de studerendes egne forslag til forbedringer af trivsel og studiefællesskab, er

optimeringer på sociale områder (s.8). En metodisk triangulering mellem vores undersøgelse og SMU13 og SMU16 er altså med til at styrke validiteten af vores resultater.

Som led i videregivelsen af rapportens resultater har vi holdt flere møder med forskerne på studiemiljøundersøgelser, der er påbegyndt i efteråret 2017. Der er her tale om to studier der begge analyserer det psykiske studiemiljø samt frafald på udvalgte studier ved AAU. Her har vi både diskuteret vores observationer, resultater, metoder, og muligheden for at bygge videre på denne undersøgelses konklusioner igennem de nye studier. Vi håber på, at dette vil være med til at styrke vidensdelingen og forskningen på området, og vil være med til at skabe et rigtig godt studie og arbejdsmiljø på AAU.

Litteraturliste

Brymann, Alan (2012) *Social Research Methods*. 4th edition. New York: Oxford University Press

Pink, Daniel (2009) *Drive: The surprising truth about what motivates us*. New York: Riverhead Books

Bilag

Bilag1 Soc-Lounge

Dette er socialrådgiverstudiets køkken og hyggeområde. Rummet er placeret på AAU Campus Aalborg, Fibigerstræde 15. Navnet 'soc-lounge' refererer til at rummet er tilknyttet socialrådgiverstudiet som et loungeområde. På billedet ses den del af rummet der indeholder et køkkenområde med køleskabe mm. Sofagruppen der er placeret i den anden ende af rummet kan anes i forgrunden. I rummet findes desuden en CD afspiller/radio, den kan ses bag døren. Billedet indeholder et eksempel på at sociale rum benyttes til faglig aktivitet, idet der i billedets centrum ses en flipover hvorpå der er listet punkter der omhandler projektarbejde.

Bilag 2 Hum-Lab

Dette område er på AAU-KBH er reserveret til humaniora studerende. Til en vis grad benyttes det også af andre. Det er et populært område at arbejde i. Rummene der omkredset af glasvægge kan bookes, men hovedparten af pladserne, dvs. dem udenfor glasrummene, optages efter først til mølle princippet fra dag til dag.

Bilag 3 Urban Garden

På AAU's campus i KBH er der et lille grønt område, der går under navnet 'urban garden'.. Det er et område som studerende selv har været drivkraften bag at få stablet på benene. Området indeholder et rygeskur hvori der vokser lidt grønt, samt et område udenfor med et par plantekasser med planter og forskellige type siddepladser omkring. Området er tydeligvis et socialt område, og bliver også opfattet og brugt sådan.

Bilag 4 “Ryger-Altanen”

Dette område ligger på hvad der kan kaldes bagsiden af Frederiks Kaj 12 AAU-KBH. De studerende vi har talt med kalder området for ‘ryger-altanen’, selvom det ikke er tilladt at ryge der. Altanen ligger ud til en parkeringsplads der grænser op til en trafikeret vej. Altanen er tilknyttet det åbne rum inde i Frederiks Kaj 12 der går under navnet ‘student lounge’, der er intenderet som et fælles socialt rum for de studerende. Altanen er derfor ret central og tilgængelig, men samtidig er den også afskærmet, idet den både ligger udenfor, samt ‘bagved’ en stor boks, der, til dels, afskærmer for altanens direkte ‘synlighed’ (se billeder nedenfor). På billedet ses det tydeligt at stedet fungerer som et ryge-sted, da der ligger en del cigaretskodder. Bordet med stolene omkring hører ikke til på altanen, men er blevet flyttet derud af de studerende.

Bilag 5 Læsesal på Kst. 1

På Kroghstræde 1, AAU-campus Aalborg er der en læsesal, indrettet til individuelt, koncentreret arbejde. Rummet er indrettet som et traditionelt studierum, med båse hvor man kan sidde og fordybe sig. Herudover tilbyder rummet også et udvalg af bøger, der er relevante for de studier der ligger tæt på læsesalen. Læsesalen ligger i forlængelse af historiestudiet og Mærkbaren (fredagsbar for hele Kst. 1 & 3), men det kan alligevel godt virke som om, at mange studerende er ikke klar over at den eksisterer. Baseret på vores interview, kunne det godt se ud til, at mange studerende på Kst. 3 ikke ved at dette rum eksisterer. Rummet har plads til ca. 60 studerende.

Bilag 6 Grupperum

I vores undersøgelse har vi stiftet bekendtskab med flere forskellige former for grupperum (se også afsnittet om grupperum). I det følgende vil vi kort give nogle konkrete eksempler på de forskellige former for grupperum, med dertilhørende billeder.

De traditionelle grupperum (dedikerede grupperum) er grupperum forbeholdt en enkelt gruppe, og derfor også er relativt små, ofte også med elektronisk lås så det kun er en enkelt gruppe der har adgang til rummet. Disse rum er rimelig velkendte, og vil derfor ikke blive illustreret her. Det næste 'trin' af grupperum, er grupperum forbeholdt relativt få grupper (som oftest 2 til 5). Disse rum er som oftest mere åbne (har sjældnere elektronisk/mekanisk lås), og skal, som det nævnes, deles mellem flere grupper, der dog har disse rum fast tildelt. Rummene deles typisk op med forskellige former for skillevægge, fx opslagstavler, whiteboards e.l., og bliver på denne måde inddelt i områder der er forbeholdt de enkelte grupper. Rummene er som regel meget små, og grupperne kommer derfor ofte til at sidde meget tæt sammen i disse rum, kun adskilt af skillevæggene. Den største udfordring for disse rum er således forstyrrelser mellem grupperne, og i mindre grad forstyrrelser der er 'udefrakommende', idet rummene er lukkede.

Næste 'trin' på grupperum-skalaen er grupperum der er delt med alle grupper på et semester (eller i nogle tilfælde et halvt semester. På store årgange er dette til tider nødvendigt for rent praktisk at de studerende kan være i rummene). Men i disse rum deler alle grupper på et semester typisk rummet

imellem sig, og er derfor også selv med til at udforme rummene (bl.a. ved selv at fordele arbejdsstationerne). Rummene er typisk meget åbne, og afskærmninger/pladsfordeling bliver typisk udført med skillevægge på forskellig vis. Dog er der nogle af disse rum, som har benyttet andre fysiske tiltag, til at skabe disse afskærmninger. Nedenfor ses et eksempel fra AAU-KBH hvor der er opsat 'gardiner', der kan trækkes 'til' og 'fra' afhængigt af behov. Herudover er der også brugt skabe til at skabe samme form for afskærmning.

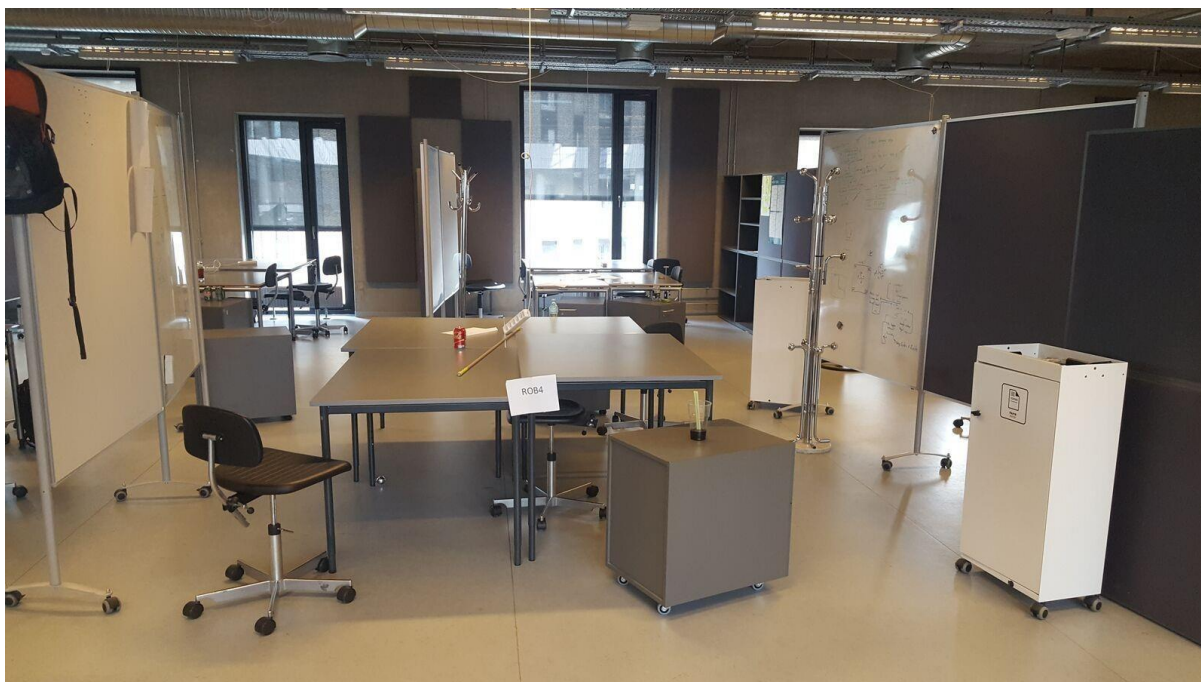

Ved AAU-KBH har man også i nogle af grupperummene opsat glasvægge til samme formål. Disse kan ikke flyttes efter behov, men er stadigvæk med til at skabe en følelse af afskærmethed for grupperne. Nedenfor er der eksempel på glasvægge i grupperum ved AAU-KBH, også i samspil med gardinerne i baggrunden.

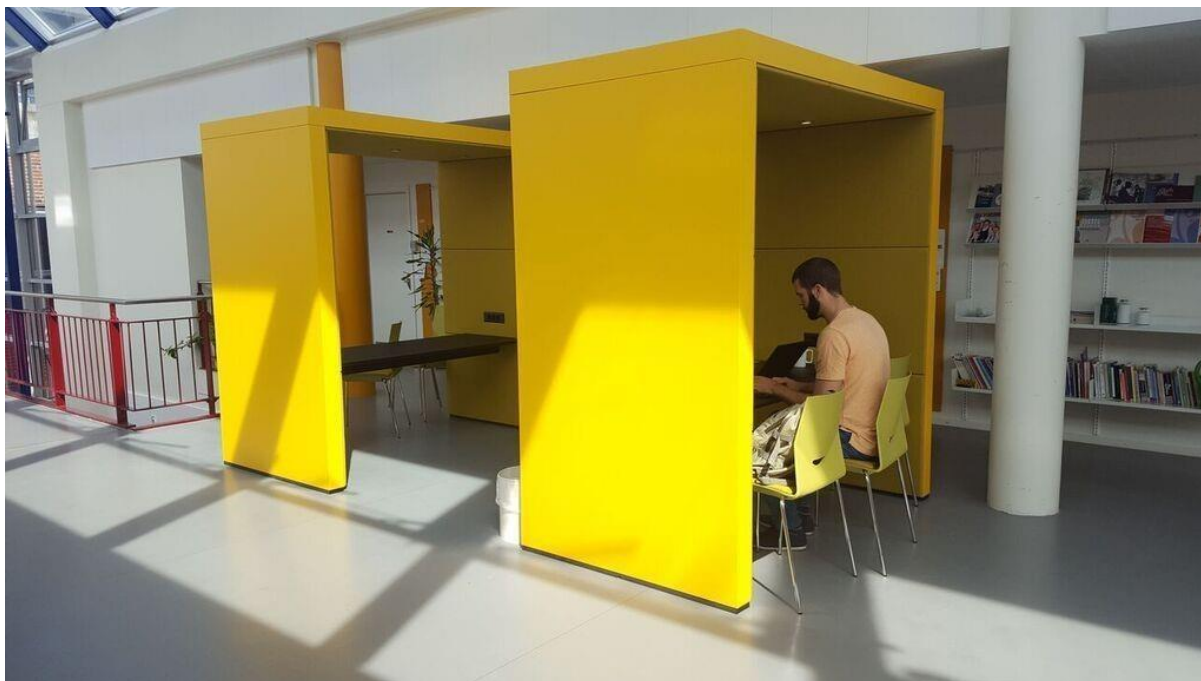
Afskærmningen hjælper de studerende med at kunne fordybe og koncentrere sig når de ror brug for det, og er et meget efterspurgt element, som de studerende værdsætter (Se også SMU16).

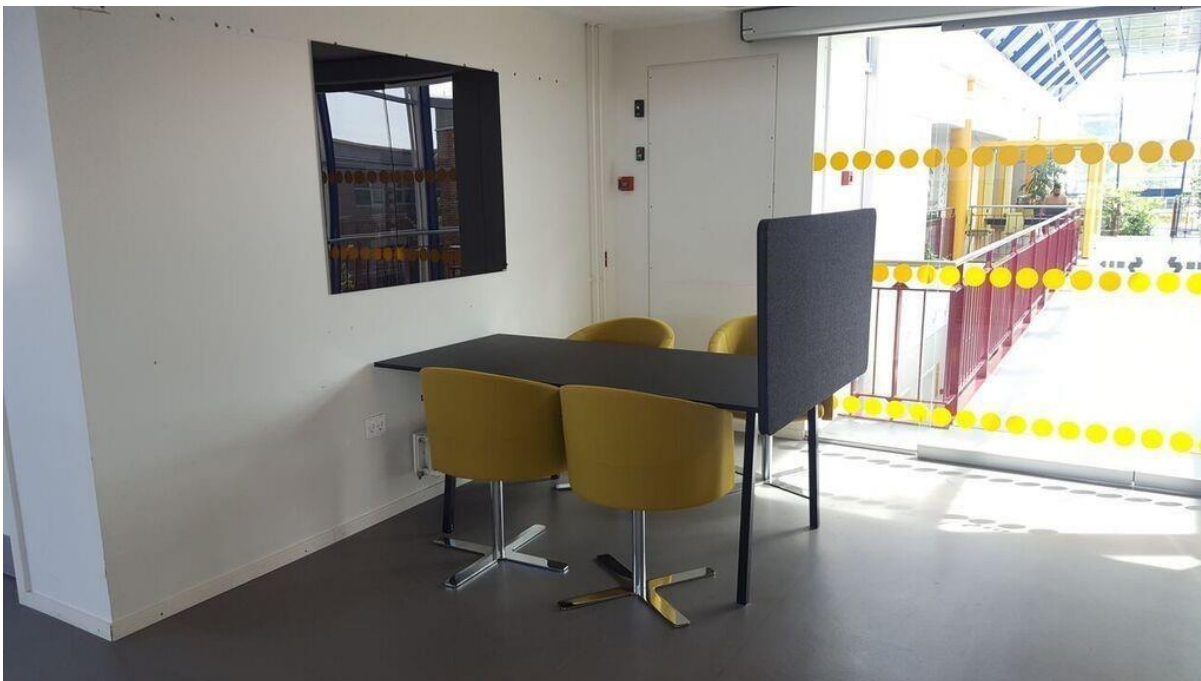

PÅ CREATE i Aalborg er der flere store områder med storrumsgrupperum. Her defineres størrelsen på grupperummet af tavler og skabe.

Bilag 7 Kst. 3 åbne arbejdsområder

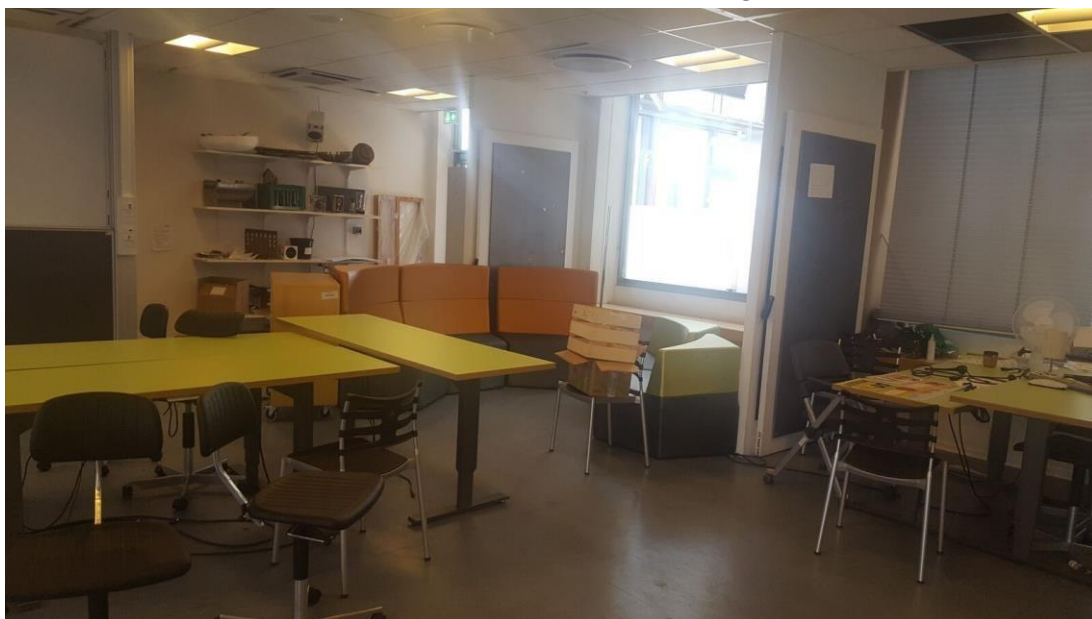

Studiemiljøet på Kroghstræde 3 i Aalborg er i 2016 blevet væsentligt forbedret. I områderne omkring kantinen, er der nu installeret båse af forskellige typer (som det kan ses på de to billeder). Før var der borde og stole uden afskærmning, og som var af samme type som de der stod i kantinen til at spise ved. Alle båse har eget stik til strømforsyning. Området med disse båse bliver flittigt brugt af de studerende som studiearbejdspladser.

Bilag 8 Studios AAU-KBH

På uddannelsen for Bæredygtigt Design (BD) ved AAU-KBH er der blevet indrettet nogle særlige lokaler netop til dette studie. Disse lokaler bliver omtalt som 'studios', og det er hensigten, at alt studieaktivitet kan afholdes i ét lokale (principielt). Dette vil sige, at et semester har al undervisning og gruppearbejde i det samme lokale. Hertil må også forventes, at en del socialt samvær skal afholdes i det samme rum også.

Grupperne sidder langs lokalets vægge, ofte i små 'hestesko' der er indrette til gruppearbejde. Når der er undervisning eller forelæsning kan de studerende herudover rykke 'ind i rummet' hvor der er borde og stole til at følge med i lektionen, hvorefter at de kan rykke tilbage til deres gruppearbejdsplads i 'hesteskoen'. Hvert semester har et studio dedikeret til holdet, og der er således 6 studios tildelt BA studiet.

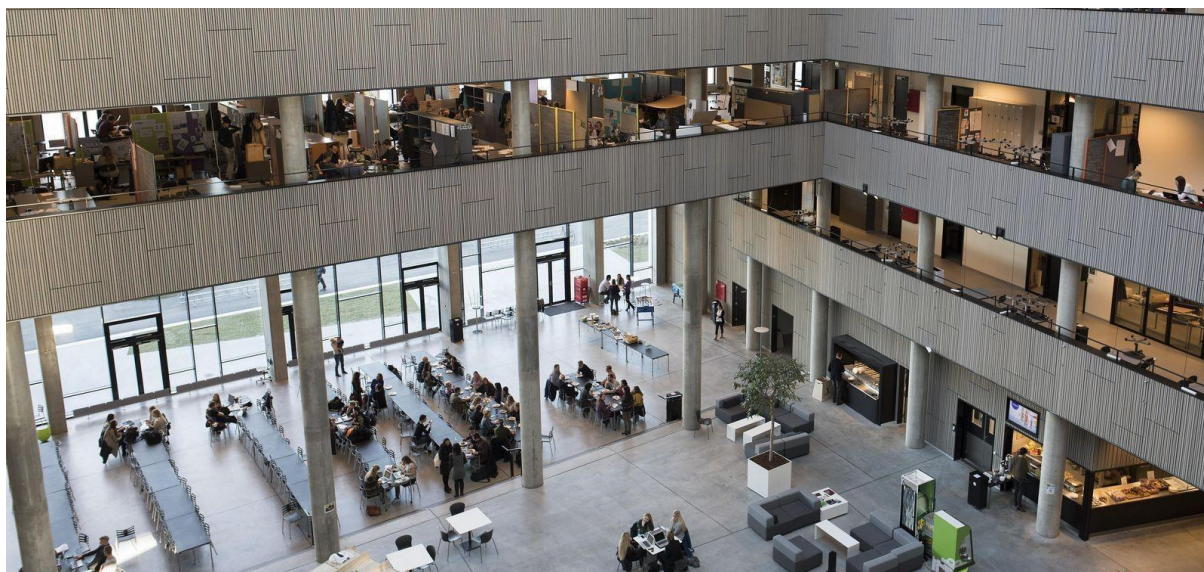
Bilag 9 Hybrid-rum i Esbjerg

Eksemplet her er fra AAU-ES hvor der er blevet skabt et lille lounge område tæt ved nogle af klasselokalerne. Lounge området fungerer i praksis som både socialt og arbejdsrum, hvilket, efter vores analyse, virker mindre heldigt. Som vi har gennemgået i rapporten, er en sådan deling mellem det sociale og arbejdsrum ofte uheldigt, idet enten det sociale eller det faglige må vige sig for det andet områdes præmisser. I praksis er det ofte det sociale der må lægge en dæmper på sig selv, idet de fleste studerende accepterer, at der er en generel mangel på arbejdspladser. Derfor kommer et rum som dette i mindre grad til rent faktisk at understøtte den hensigt som rummet skulle. Der er mange gode ideer i rummet her: fx de hængende stole, og de bløde 'puffer', men idet de sociale elementer blandes med borde og stole fra arbejdsrummene, ender rummet med at være en 'hybrid' der står lidt imellem begge dele.

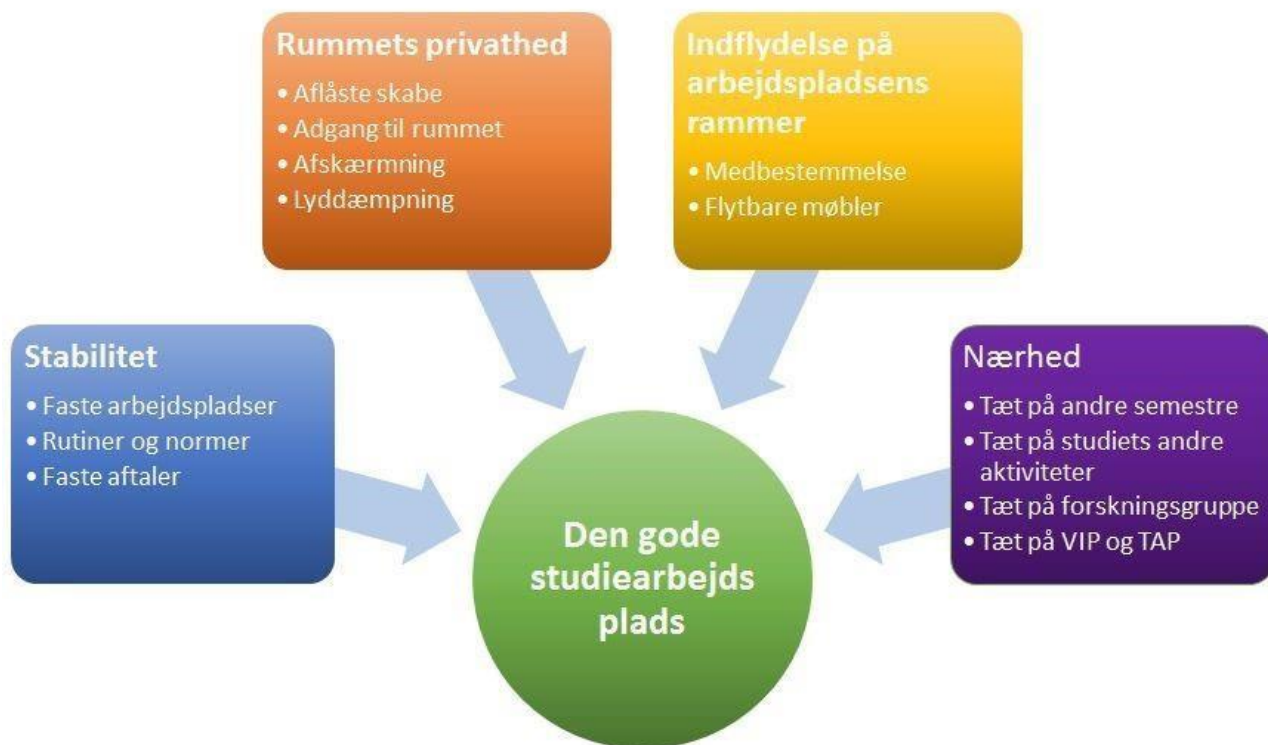

Bilag 10 CREATE 'det åbne rum'

I CREATE bygningen i Aalborg findes studiearbejdspladserne på etagerne der omringer det åbne rum i midten. I det åbne rum er der en kantine og en del siddepladser hvor mange indtager mad og drikke. Der er også studerende der arbejder i det åbne rum, men kun hvis de ikke har fundet en plads på en af etagerne. Der er ikke adgang for alle på alle etagerne, nogle er eksklusivt til specifikke studier. De studerende påpeger at der kan være et forstyrrende støjniveau fra det åbne rum op imod studiearbejdspladserne. Nogle studerende kan godt abstrahere fra disse forstyrrelser, men de fleste foretrækker dog at have grupperum længst væk fra kanten ud til det åbne rum.

Bilag 11 Model for den gode studiearbejdsplads

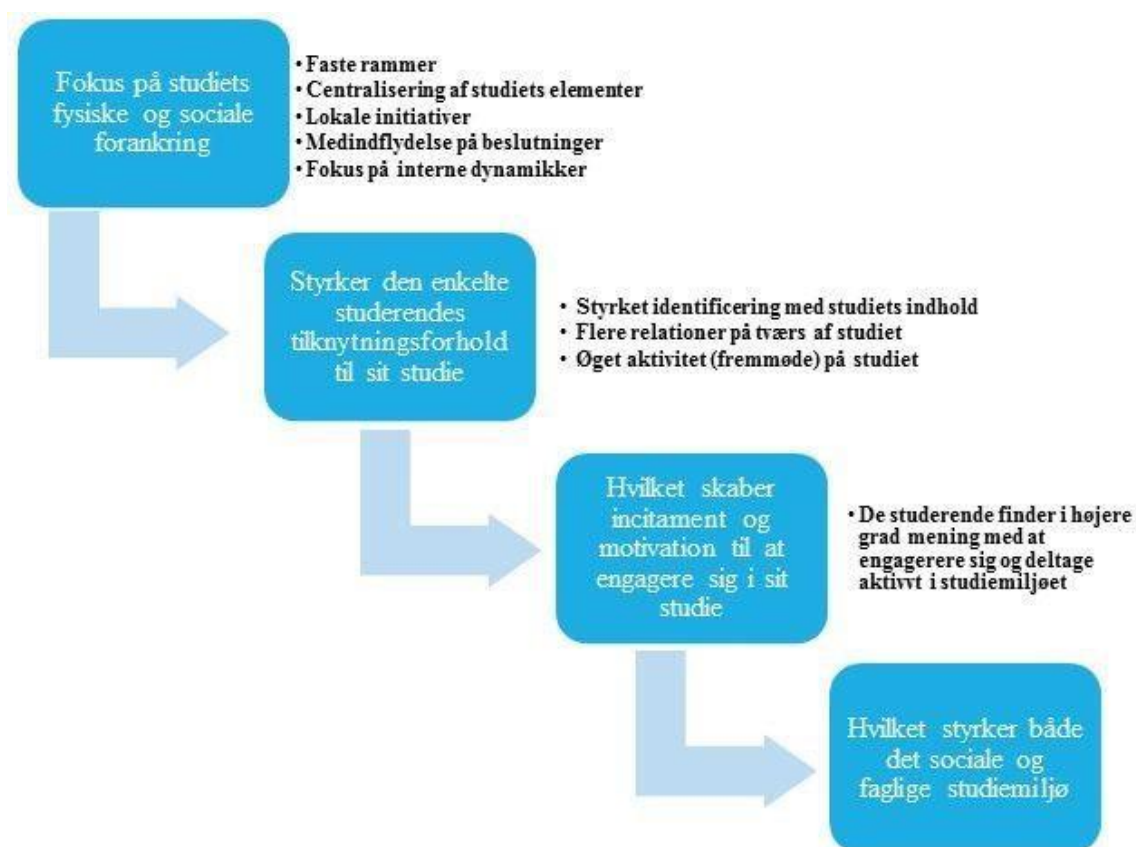

Modellen for den gode studiearbejdsplads tager udgangspunkt i 4 af de mest væsentlige faktorer for studiearbejdspladsen, og giver eksempler på, hvordan disse kan bruges til at forbedre studiearbejdspladserne. Det er væsentligt at nævne, at modellen ikke illustrere alle tænkelige muligheder, men snarere forsøger at indfange de væsentlige dimensioner af en god studiearbejdsplads. Stabilitet, privathed, indflydelse på rammerne og nærhed er altså fire helt centrale koncepter for en god studiearbejdsplads, uanset om arbejdspladsen er et grupperum eller en anden form for arbejdsrum.

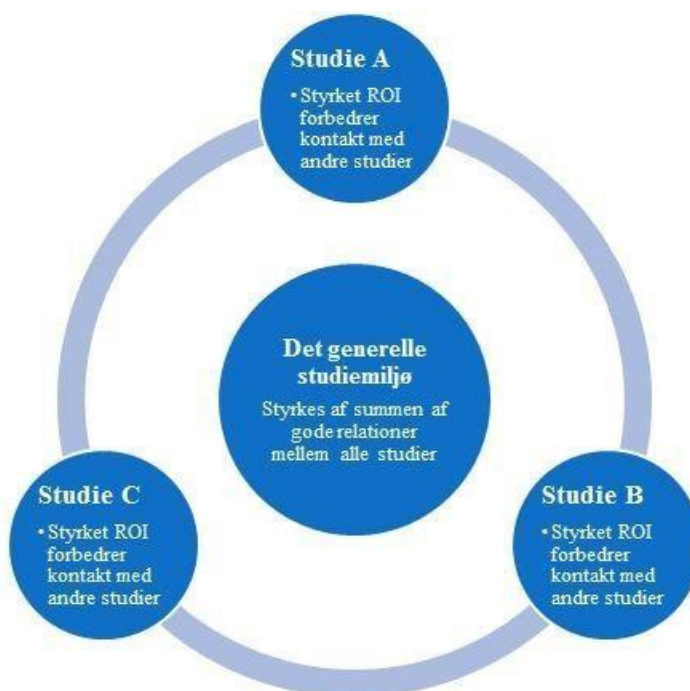
Bilag 12 To ROI-modeller

De følgende to modeller udgør essensen af ROI, idet de illustrerer de to mest væsentlige processer i vores forståelse af teorien. Model 1 viser hvordan en målrettet indsats på det nære studiemiljø vil være med til at styrke ROI på det enkelte studie, samt hvordan en styrket ROI vil have en positiv selvforstærkende effekt på studiets sociale og faglige kompetencer. Model 2 viser hvordan et fokus på ROI på de individuelle studier, vil styrke det overordnede studiemiljø gennem forbedrede relationer på tværs af studierne.

Model 1: Roi og styrkelsen af det sociale og faglige miljø

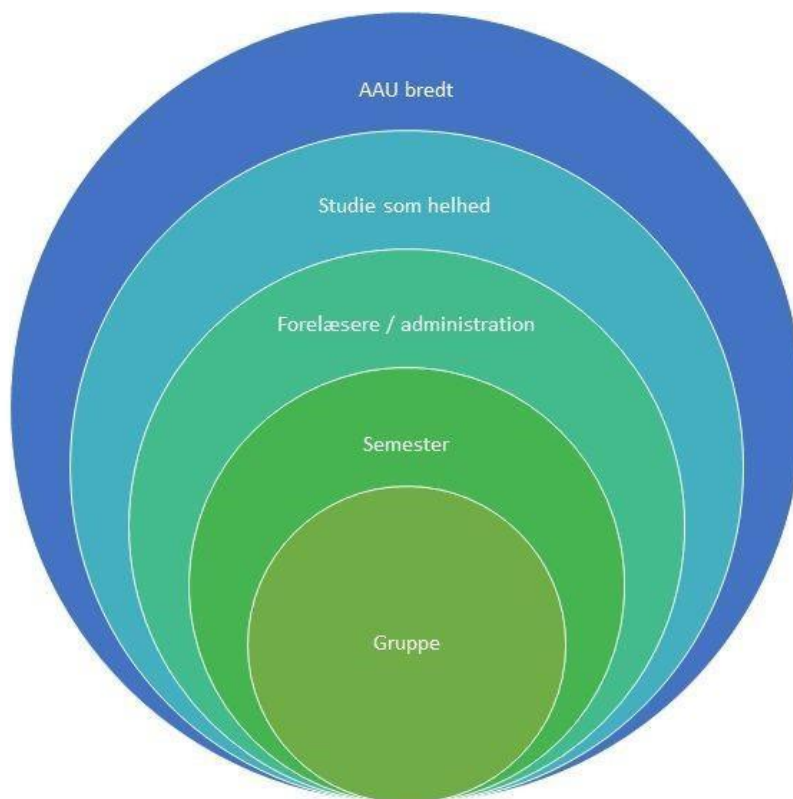
Model 2: ROI og det generelle studiemiljø

Bilag 13 Det nære og fjerne miljø

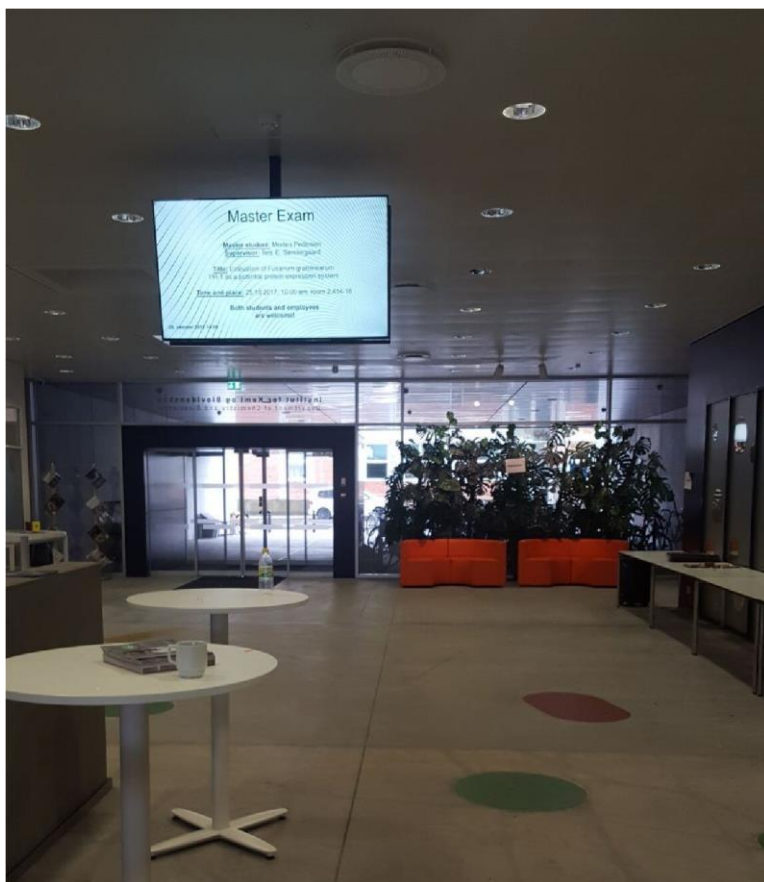
I dette bilag forefindes en grafisk fremstilling af hvad der kan karakteriseres som det nære og fjerne miljø. Det skal dog påpeges, at denne model er medtaget for at forsøge at visualisere bevægelsen fra det nære til det fjerne, og at der tages forbehold for, at den reelle opfattelse blandt de enkelte studerende variere. Med denne model forsøger vi blot at vise, at det nære, som oftest tager udgangspunkt i gruppen, og herfra i de elementer af studiet som den studerende er tættest knyttet til (med baggrund i de 4 indikatorer vi har fremlagt under afsnittet om ROI). Dette billede gengiver derfor naturligvis ikke et genkendeligt billede for nogen individuel studerende for hvilken mange elementer, som ikke er nævnt her, også ville skulle placeres (fx arbejdslokaler, kantine, opholdsarealer, mentorer, tutorer, osv.). Men som et helt overordnet billede kan modellen give en idé om, hvordan overgangen fra det nære til det fjerne tager sig ud.

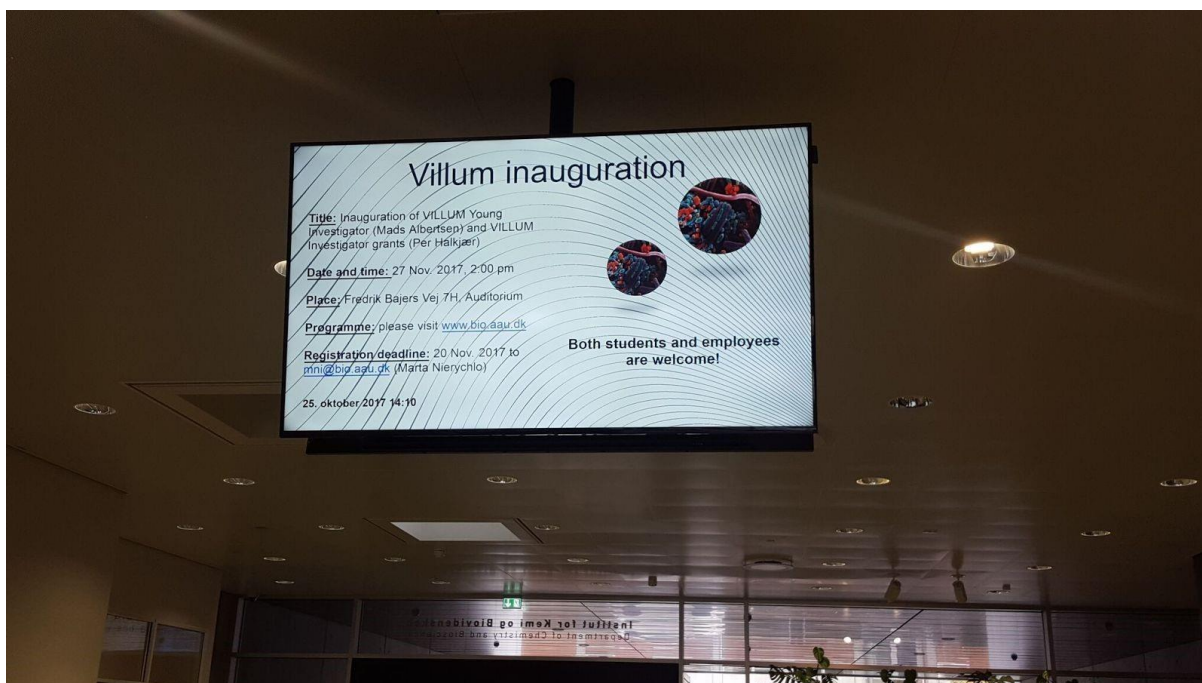
Aalborg Universitet

Bilag 14 fysiske elementer der forbedrer ROI

Vi vil i dette bilag give nogle eksempler på, hvordan et givent studie kan opbygge bedre relationer og identitet, gennem fysiske elementer. Dette bilag fokuserer ikke på ting som samlokalisering og rumdeling, men på mere specifikke elementer som fx gennem brug af informationsskærme der er specifikt henvendt til det individuelle studie. Skærmene nedenfor er lokaliseret på Frederik Bajers Vej 7, og bliver brugt til at dele information omkring studierne i denne bygning. Fx bliver der inviteret til PhD forsvar og forsvar af kandidatafhandlinger, men også til seminarer, ekstracurriculære foredrag, fester, mm.

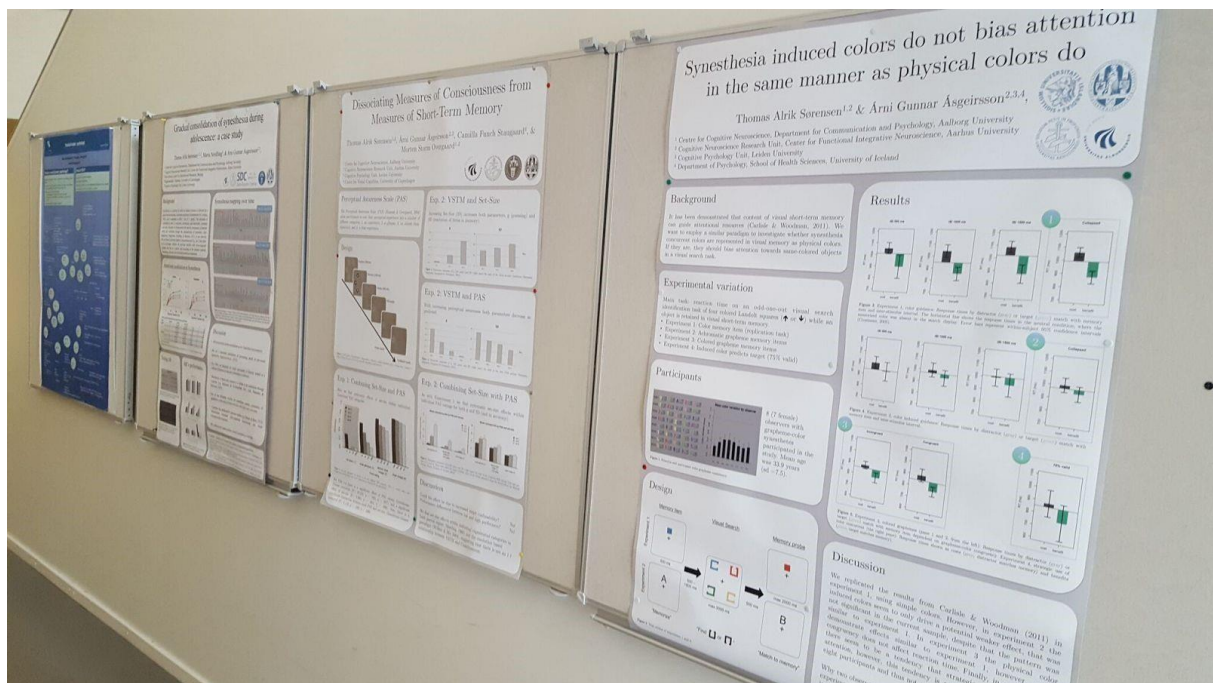

Et andet eksempel på sådanne elementer, er fx at bruge fagets værktøjer som udsmykning. Et godt eksempel herpå, som vi også har taget fra Frederik Bajers Vej 7, er et skab med remedier der tidligere har været brugt til forskningen i biologi. Ved på denne måde at bruge studiets værktøjer til udsmykningen, skabes der en identitet omkring den faglige base for studiet, som de studerende kan relatere sig til. eksemplet kan ligeledes relateres til andre studier, hvor man på samme måde kan bruge forskningens faglige værktøjer til at skabe en identitet omkring et givent studie.

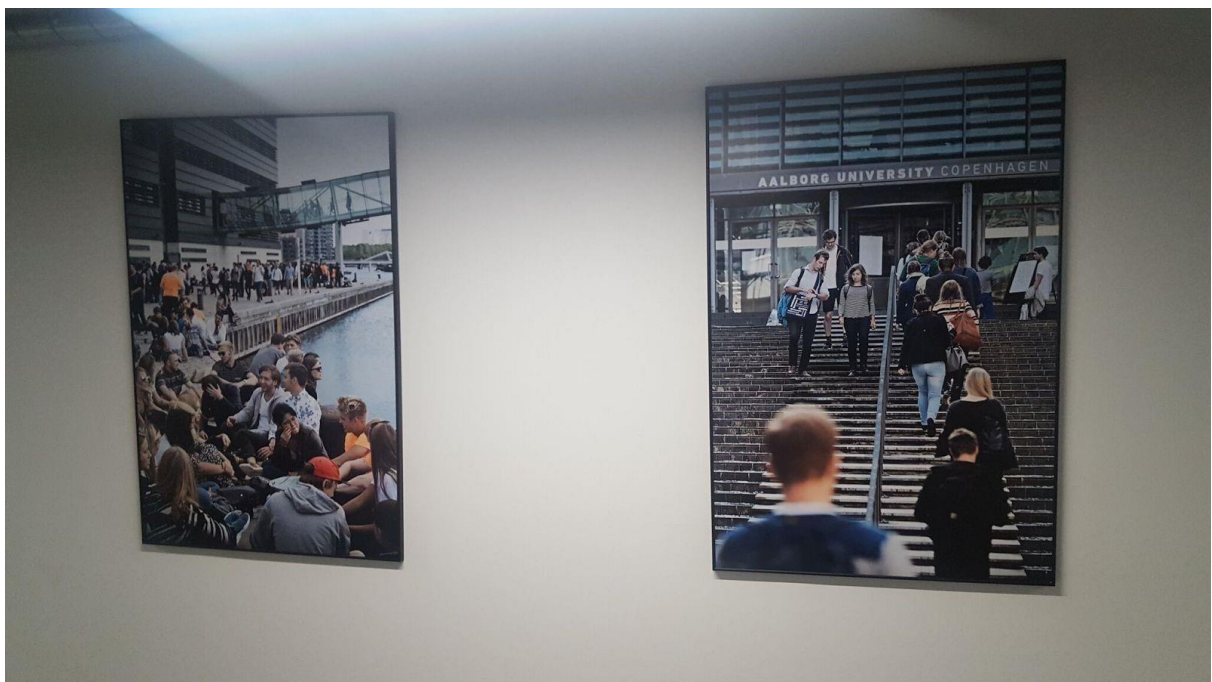

En tredje idé kan være at sætte plakater op, der afspejler forskningsfeltet og som kan inddrage den forskning der alligevel foregår på universitetet. Dette bliver allerede brugt nogle steder på AAU, men

kunne sagtens udbredes mere, til at hjælpe med at forme en identitet omkring de enkelte studieretninger. Vi medtager her et eksempel fra Kroghstræde 3, hvor neuropsykologisk afdeling har sat plakater op der illustrerer deres arbejde. Her inddrages både den generelle faglige dimension samt AAUs forskeres egne bidrag til feltet, og begge dele er med til at styrke studiets identitet og relationsopbygning med de studerende. Tilsvarende vil det også være oplagt at give de studerende bedre mulighed for at være med til at præge den generelle udsmykning, gennem lignende initiativer.

En fjerde idé er at gøre de studerende til en del af studiets udtryk ved fx at tage årgangsbilleder som der kan hænges op, eller på lignende vis give udtryk for, at studiet er stolt af de studerende der går der. Vi har set flere forskellige eksempler herpå, men medtager her billeder fra hhv. musikterapi og AAU-KBH. I det første eksempel er der hængt årgangsbilleder af de studerende op på en af studiets gange. I det andet eksempel har AAU-KBH fået taget billeder til studiestart af de studerende, som herefter er indrammet og hængt op rundt omkring på campus. Begge praksisser kan bruges som inspiration til hvordan man vha. fysiske elementer kan forbedre identitet og relationer på et studie.

Bilag 15 Interviewguiden

1. Beskriv en typisk studiedag
2. Kan I beskrive plusser og minusser ved en typisk studiedag?
3. Hvordan kan AAU få et bedre/mere socialt studiemiljø?
4. Hvordan og hvornår fungerer gruppearbejde bedst?
5. Hvordan kan de gode aspekter af gruppearbejde fremmes?
6. Hvordan og hvornår er gruppearbejde udfordrende/besværligt?
7. Hvordan kan de udfordrende aspekter overvindes?
8. Hvor studerer I bedst?
9. Hvor lærer I bedst?
10. Når I skal beslutte jer for hvor I vil læse/studere, hvilke kriterier er så vigtige?
11. Hvordan hænger studiemiljø og den tid I bruger på studiet sammen?
12. Hvordan påvirker de to ting hinanden?
13. Hvad er det vigtigste ved et godt studiemiljø og hvordan kan det opnås?
14. Hvad ville det perfekte studiemiljø indeholde/bestå af?
15. Hvilke fysiske rammer på AAU har en negativ indflydelse på studiemiljøet?
16. Hvordan kan eller bør de studerende selv bidrage til et godt studiemiljø?
17. Hvordan forventer I at AAU bidrager til et godt studiemiljø?